Høgskolen i Innlandet

Deniz Akin, Lisa Knatterud Wold, Mona Stokke og Jim Broch Skarli

På leting etter trygghet: Integrering av LHBTIQ+-flyktninger i Norge

Skriftserien 25 - 2022

østlandsforskning
Eastern Norway Research Institute

© Forfatter/ Høgskolen i Innlandet

ISBN elektronisk versjon: 978-82-8380-378-5
ISSN trykt/elektronisk versjon: 2535-5678

Oppdragsgiver: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
Prosjektleder: Deniz Akin

Emneord: LHBTIQ+, flyktninger, imdi, integrering, mangfold

Dato: Oktober 2022

Høgskolen i Innlandet

Denne rapporten presenterer resultatene fra et forskningsprosjekt etter initativ fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Prosjektets hensikt har vært å fremskaffe forskningsbasert og oppdatert kunnskap, som kan bidra til trygg integrering av LHBTIQ+ personer med fluktbakgrunn i Norge. Oppdraget er løst som en kvalitativ studie hvor det er gjennomført femten dybdeintervjuer med flyktninger som identifiserer seg som LHBTIQ+ med landbakgrunn fra Afghanistan, De forente arabiske emirater, Egypt, Iran, Kongo, Palestina, Syria og Tsjetsjenia. Det er også gjennomført gruppeintervjuer med aktører i seks kommuner som jobber med integrering av flyktninger, slik som voksenopplæringen, helsetjenesten, frivillig sektor og interesseorganisasjoner. Prosjektet har pågått i perioden desember 2021 – oktober 2022.

FORORD

Østlandsforskning ved Høgskolen i Innlandet har gjennomført et forskningsoppdrag gitt av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Prosjektet har pågått i perioden desember 2021 – oktober 2022. Seniorforsker Deniz Akin har vært prosjektleder, og seniorforsker Jim Broch Skarli og forskerne Lisa Knatterud Wold og Mona Stokke har vært prosjektmedarbeidere.

Prosjektets formål har vært å fremskaffe kunnskap som kan bidra til trygg integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn. Oppdraget er løst som en kvalitativ studie hvor vi har gjennomført femten dybdeintervjuer med flyktninger som identifiserer seg som LHBTIQ+ med landbakgrunn fra Afghanistan, De forente arabiske emirater, Egypt, Iran, Kongo, Palestina, Syria og Tsjetsjenia. Vi har også gjennomført gruppeintervjuer med aktører i fem kommuner som jobber med integrering av flyktninger, slik som voksenopplæringen, helsetjenesten, frivillig sektor og interesseorganisasjoner.

Vi vil takke våre informanter som har delt av sine erfaringer og på denne måten bidratt til at kunnskap om integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn kan styrke integreringsarbeidet i fremtiden. En stor takk rettes også til referansegruppens medlemmer som har gitt konstruktive innspill underveis i prosjektet. Tusen takk til Aleks Jelin-Gosto og Maruwa Kerella fra Skeiv Verden, Adria C. Scharmen, ved Kvalifiseringssenter for Innvandrere i Trondheim kommune, Turid Sætermo, seniorforsker ved NTNU Samfunnsforskning AS, Gro Saltnes Lopez, seniorrådgiver ved Helsedirektoratet og Eirik Aimar Engebretsen, seniorrådgiver i Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet. Til sist, takk til Skeiv Verden i Oslo, Bergen og Trondheim for samarbeidet i forbindelse med rekruttering av informanter og brukermedvirkning i analysen av datamaterialet.

Lillehammer, den 14. oktober 2022

Tonje Lauritzen (sign.)

forskningsleder

Deniz Akin (sign.)

prosjektleder

INNHOLDSFORTEGNELSE

1 INTRODUKSJON 15

1.1 PROBLEMSTILLINGER 16
1.2 BEGREPER OG ANALYTISKE RAMMEVERK 17
1.2.1 LHBTIQ+ 17
1.2.2 Integrering 17
1.2.3 Diskriminering og trakassering 19
1.2.4 Minoritetsstress 20
1.2.5 Interseksjonalitet 20
1.3 FLYKTNINGER I NORGE 21
1.4 INNSATSOMRÅDER 22
1.4.1 Introduksjonsordning for nyankomne 22
1.4.2 Handlingsplan mot negativ sosial kontroll 23

2 METODISK GJENNOMFØRING 25

2.1 LITTERATURGJENNOMGANG 25
2.2 KVALITATIVE DYBDEINTERVJU 26
2.2.1 Rekruttering 26
2.2.2 Utvalg 27
2.2.3 Gjennomføring og analyse 27
2.2.4 Tverrkulturelle intervjuer og bruk av tolk 28
2.3 FOKUSGRUPPEINTERVJUER 29
2.3.1 Rekruttering 29
2.3.2 Utvalg 29
2.3.3 Gjennomføring og analyse 30
2.4 PERSONVERN OG ETIKK 30
2.5 BRUKERMEDVIRKNING 31

3 LITTERATURGJENNOMGANG 33

3.1 ASYLSØKERPROSESSEN – EN SÅRBAR PERIODE 33
3.2 BETYDNINGEN AV LHBTIQ+-NETTVERK FOR FLYKTNINGER 34
3.3 LEVEKÅRSUNDERSØKELSER 34
3.4 FLYKTNINGHELSE 35
3.5 COVID-19-PANDEMIEN, FLYKTNINGER OG SEKSUELLE MINORITETER 37

4 RESULTATER 39

4.1 PÅ LETING ETTER TRYGGHET I INTEGRERINGSLØPET 39
4.1.1 Ulike opplevelser av trygghet og utrygghet blant nyankomne 39
4.1.2 God og tilstrekkelig informasjon ved ankomst er avgjørende 43
4.1.3 Åpenhet – ikke et enten-eller-spørsmål 44
4.1.4 Utrygge rammer i klasserommet 48
4.1.5 LHBTIQ+-nettverk er av stor betydning for trivsel og trygghet 50
4.1.6 Koronapandemien 52
4.1.7 Psykisk helse 53
4.2 ULIKE KOMMUNER, FELLES UTFORDRINGER 55
4.2.1 Informantenes erfaringer med skeive minoriteter i bosettingsfasen - på asylmottak og ved bosetting i kommunen 55
4.2.2 Negativ sosial kontroll 56

4.2.3 Utfordringer knyttet til bruk av tolk ... 57
4.2.4 Utfordringer og tiltak i skolemiljøet ... 58
4.2.5 Behov for økt kompetanse om kjønn og seksualitet ... 60
4.2.6 Kompetansehevende tiltak i kommunene ... 61

5 OPPSUMMERENDE DISKUSJON ... 63

5.1 ERFARINGER MED OG KONSEKVENSER AV DISKRIMINERING OG SOSIAL KONTROLL ... 63
5.1.1 Åpenhet eller fortielse ... 63
5.1.2 Distale og proksimale stressorer ... 64
5.1.3 Heteronormens underliggende forventninger ... 64
5.1.4 Diskriminering og kontekster ... 65
5.2 AKTØRENES TILRETTELEGGING FOR TRYGG INTEGRERING ... 66
5.2.1 Systemer, rutiner og praksiser ... 66
5.2.2 Håndtering av «homonegativisme» og negativ sosial kontroll ... 67
5.2.3 Tilgang til helsetjenester ... 67
5.2.4 Språkbarrierer og bruk av tolk ... 68
5.2.5 Manglende kompetanse ... 68
5.3 BETYDNINGEN AV LHBTIQ+-NETTVERK ... 69
5.4 AVSLUTNING ... 70

6 ANBEFALINGER ... 73

6.1 ANKOMST OG BOSETTING ... 73
6.2 BRUK AV TOLK ... 74
6.3 UTDANNING ... 74
6.4 HELSE ... 75

7 LITTERATURLISTE ... 77

8 VEDLEGG ... I

A. GODKJENNING FRA NSD ... I
B. INFORMASJONSBREV ... III
C. INTERVJUGUIDER ... VIII

Tabeller

Tabell 1: Personer med flyktningbakgrunn, etter botid og grupper av landbakgrunn 2010 - 2022 (SSB, Tabell 08377) ... 21

Tabell 2: Introduksjonsprogrammet – deltakere med fluktbakgrunn etter land, 2021 (SSB, Tabell 08427) ... 23

Figurer

Figur 1: Integreringens dimensjoner og nivåer – et rammeverk for forskning på integrering (Garcés-Mascareñas & Penninx, 2016b, p. 16) ... 18

Figur 2: Et begrepsmessig rammeverk for definering av kjernedomener i integrering (Ager & Strang, 2008, p. 170) ... 19

SAMMENDRAG

Formål:	Formålet med denne undersøkelsen har vært å fremskaffe forskningsbasert og oppdatert kunnskap, som kan bidra til trygg og god integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn i Norge. I denne rapporten benytter vi betegnelsene LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn og/eller LHBTIQ+-flyktninger når vi refererer til: a) LHBTIQ+-personer som har søkt om beskyttelse (asyl) etter ankomst til Norge. Her inkluderer vi både personer som har søkt beskyttelse på grunn av seksuelle orientering og/eller kjønnsidentitet, og de som har søkt beskyttelse av andre årsaker. b) LHBTIQ+-personer som bosettes i Norge direkte fra utlandet, etter avtale med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).
Problemstillinger:	Følgende problemstillinger er belyst i rapporten: 1) I hvilken grad møter bosatte LHBTIQ+-personer diskriminering og negativ sosial kontroll i forbindelse med integreringsprosessen i Norge? 2) Hvilke erfaringer har LHBTIQ+-flyktninger rundt åpenhet om å være LHBTIQ+, herunder erfaringer med diskriminering, vold og trusler, deltakelse i arbeid og utdanning, tilgang til arbeid og sosialt nettverk, helsetjenester (inkludert helsetilbud for transpersoner) og tillit til det offentlige. 3) I hvilken grad bidrar lokalsamfunnene, introduksjonsprogrammet, lokale LHBTIQ+-nettverk og andre arenaer til å forsterke eller motvirke negativ sosial kontroll og diskriminering av flyktninger med LHBTIQ+-bakgrunn? 4) Hvilke erfaringer har ulike aktører (kontaktpersoner/ koordinatorer ved introduksjonsprogram, lærere i voksenopplæring, ansatte i flyktninghelsetjenester) på LHBTIQ+ feltet, og hva opplever de selv at de mangler kunnskap om? 5) Hvordan opplever LHBTIQ+-flyktninger deltakelse i interesseorganisasjoner som Skeiv Verden? Hvordan påvirker denne deltakelsen integreringsprosessen? 6) Hvordan har LHBTIQ+-flyktninger opplevd endringer knyttet til ulike integreringsaktiviteter de tilbys i forbindelse med koronapandemien? 7) Hvilke konsekvenser har negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og diskriminering for integreringen av flyktninger med LHBTIQ+-bakgrunn og deres muligheter til å leve frie liv i Norge? Basert på dette arbeidet legger vi frem anbefalinger som støtter opp under trygg integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn.

Design og metoder:	Det metodiske designet i denne undersøkelsen baserer seg på individuelle dybdeintervjuer med LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn, og fokusgruppeintervjuer med integreringsaktører i seks kommuner i Norge. Utvalget består av 15 LHBTIQ+-personer som identifiserer seg som lesbisk, homofil, bifil, transperson eller skeiv. Informantenes landbakgrunn er Afghanistan, De forente arabiske emirater, Egypt, Iran, Kongo, Palestina, Syria og Tsjetsjenia. Fokusgruppeintervjuer med integreringsaktører er gjennomført i Oslo, Trondheim, Bergen, Lindesnes og Tromsø. I tillegg er det gjennomført en litteraturgjennomgang og innhentet statistikk fra SSB.
Resultater:	Funn fra de individuelle intervjuene viser at flyktningene med LHBTIQ+-bakgrunn har ulike opplevelser av trygghet og utrygghet under integreringsløpet. Når det gjelder ankomsten, trekkes boforhold på mottak frem som særlig belastende for de som kom som asylsøkere. Intervjuene viser at disse informantene har opplevd ubehag, frykt og ensomhet, blant andre beboere og andre som har samme landbakgrunn, selv om ikke alle opplevde konkrete negative episoder. Selv om ankomstdagene karakteriseres av mer trygghet for overføringsflyktningene, peker funn fra studien på at mange opplever grader av negativ sosial kontroll. Vi ser at enkelte er bekymret for å bli «avslørt» som skeiv i Norge, fordi det kan føre til økt risiko for forfølgelse av familien i hjemlandet. Liten tillit til andre fra samme opprinnelsesland eller kultur, og frykt for egen og familiens sikkerhet, gjør at enkelte vurderer å flytte fra bostedskommunen for å unngå at noen gjenkjenner dem. Vi ser også at noen av informantene ønsker å flytte til store byer fordi det er lettere for dem å være anonyme og ikke skille seg ut som skeive. For noen andre handler ønsket om å flytte til en større by om å ha tilgang til et større nettverk og felleskap. Settinger der hvor tolk brukes under informantenes kontakt og møter med forskjellige offentlige aktører, fremheves som utrygt for mange. I noen settinger oppleves tolkens praksis som diskriminerende. Et eksempel er at tolken ikke bruker riktig pronomen til tross for at flyktningen påpeker dette. I en annen setting har noen av informantene erfart at tolken har benyttet nedlatende ord i oversettelsen. Et annet problem som ble fremhevet i intervjuene og i medvirkningsmøtet er at flyktninger ikke kunne forholde seg til samme tolk i løpet av bosettingsprosessen, men at det derimot ble benyttet forskjellige tolker i denne perioden. To av informantene uttrykte at en tolk fra samme opprinnelsesland lekket informasjon om dem, og på grunn av dette vurderte de å flytte fra bosettingskommunen. Når det gjelder åpenhet, har noen av de vi har intervjuet ønsket å være skjult både for offentligheten og i møte med andre personer med innvandrerbakgrunn, det uavhengig av deres bosettingskommune. Bortsett fra noen få venner eller integreringsaktører, lever de stort sett i hemmelighet.

	En av informantene som kom til Norge med barna sine, har opplevd å bli fryst ut av andre fra samme etnisk minoritetsmiljø, kun basert på mistanke om at hen er skeiv. Flere har tilsvarende erfaringer. Noen andre har ingen problemer med å være åpen i offentligheten selv om de tidligere har opplevd uttrykk for negative holdninger til skeive. I denne sammenhengen illustrerer datamaterialet at ulik grad av homonegativisme og negativ sosial kontroll finnes i skolemiljøer når informantene deltar på introduksjonsprogram/voksenopplæring. Flere av de vi snakket med er ikke åpen om sin LHBTIQ+-identitet i klasserommet. Vi ser at noen av informantene har opplevd avvisning i form av utfrysning og stygge kommentarer i skolesettingen. Videre kommer det frem at flere etterlyser at utdanningsinstitusjonene formidler mer om skeives rettigheter og andre viktige temaer knyttet til seksuell orientering og kjønnsidentitet. Dette begrunnes først og fremst med at informantene føler at medelevene mangler bevissthet omkring dette. Flere av informantene forteller at de har flyktet fra familien sin og de har lite eller ingen kontakt med personer fra samme land. Dermed oppleves tilhørighet til skeive nettverk som enda viktigere for informantene, uavhengig av om de bor på et lite sted eller i en større by. Noen av informantene opplever at det er vanskelig å komme i kontakt med norske skeive nettverk, og de savner tilhørighet når de har deltatt på aktiviteter der andre skeive ikke har innvandrerbakgrunn. Bosettingsstedet er avgjørende for hvorvidt informantene har tilgang på skeive organisasjoner og et skeivt sosialt miljø. En av informantene som ble bosatt i en liten kommune reflekterte i intervjuet over det å være ensom som skeiv der han bor. Samtidig kommer det frem at to av informantene vi snakket med, og som bor i mindre byer, ikke ønsker å flytte til et annet sted. Det er ulike grunner til dette. Den ene av informantene opplever at selv om hen er ensom, er det tryggere for hen og barna å bo i en småby. Årsaken er at med tanke på trusler fra andre fra samme etnisk bakgrunn, oppleves en liten by som mer oversiktlig. I intervjuene og i brukermedvirkningsmøtet, kom det frem at LHBTIQ+-flyktninger ofte har psykiske plager og at behovet for tilgang til psykisk helsehjelp er stort. Mens dette behovet er tidlig kartlagt blant noen informanter, opplever noen andre informanter at terskelen for å søke om hjelp er høy. Det skyldes for eksempel manglende informasjon om tilgjengelige helsetjenester. En av informantene oppgir at det har tatt tre år før hun ble kjent med helsetilbudet i kommunen der hun er bosatt. Når det gjelder psykisk helse og kontakt med helsevesenet generelt, kan transpersoner oppleve særskilte utfordringer. En av informantene vi snakket med, som identifiserer seg som transmann, er fortvilet over egen situasjon og opplever at helsevesenet ikke tar ham på alvor. Informanten forteller at han hadde et møte med Rikshospitalet for seks måneder siden, men at han ikke har hørt noe siden. Datamaterialet fra gruppeintervjuene gir innsikt i hva integreringsaktørene tenker om muligheter og utfordringer for trygg integrering i deres kommuner. Bosettingsfasen ses på som en periode av svært stor betydning for trygg integrering av LHBTIQ+-personer. Særlig boforholdene på asylmottak i Norge

	blir trukket frem som utfordrende for skeive minoriteter. I gruppeintervjuene kommer det frem at integreringsaktørene har kjennskap til historier der LHBTIQ+-flyktninger har blitt trakassert og mobbet under opphold på mottak. Kommunene har varierende erfaring med å bosette og følge opp LHBTIQ+-flyktninger. Noen av kommunene har lite erfaring og ingen rutiner for systematisk arbeid eller samarbeid mellom integreringsaktører i kommunen for å følge opp skeive flyktninger. Andre kommuner har mer erfaring. I en av kommunene som bosetter mange LHBTIQ+-flyktninger, er det etablert et systematisk samarbeid mellom introduksjonsprogram, voksenopplæring, flyktninghelsetjenesten, tolketjenesten og frivillige skeive organisasjoner, med formål å forbedre tilbudet til skeive flyktninger som bosettes i kommunen. Gruppen jobber med å fjerne barrierer, heve kompetansen til aktører som spiller en viktig rolle i integreringsløpet, og på den måten samarbeide for at ingen skal slutte på skolen, men gjennomføre. Negativ sosial kontroll har betydning for hvordan bosettingsfasen og videre integrering oppleves av LHBTIQ+-flyktninger i et minoritetsmiljø, uavhengig av bosted. Vi ser av intervjuene at negativ sosial kontroll er et kjent problem i både store og små kommuner. Informantene trekker frem skole- og utdanningsinstitusjoner som sosiale arenaer hvor negativ sosial kontroll og homonegativisme i størst grad oppleves. Tilgangen til hjelpetilbudet til personer som er utsatt for sosial kontroll, varierer mellom kommunene. I intervjuene med integreringsakørene ble det sagt at særlig transpersoner som er utsatt for trakassering og negativ sosial kontroll, mangler tilbud. Det erfares at ciskvinner blir raskere tatt inn på krisesentrene, enn hva som er tilfellet for menn og transpersoner. Integreringsaktørene ser det som svært viktig at kommuner der skeive flyktninger bosettes har et LHBTIQ+-miljø. Det påpekes at et slikt nettverk er en viktig faktor for den enkeltes helse, da det å havne helt alene på små steder kan være svært utfordrende. LHBTIQ+-flyktninger har i stor grad lav tillit til tolker fra samme opprinnelsesland som dem selv. Utrygghet rundt bruk av tolk og frykt for å bli avslørt som skeiv, kan føre til at flyktningen generelt sett holder tilbake viktig informasjon, som viktige helseopplysninger eller at behov for psykisk helsehjelp ikke blir kommunisert. Mistillit til tolken kan også føre til at flyktninger ikke varsler om mobbing og trakassering som kan finne sted i bosettingskommuner. Integreringsaktørene peker på at ulik grad av homonegativisme fra personer med samme etnisitet og landbakgrunn er en sentral utfordring, særlig i skolemiljøene. Dette samsvarer med hva som kom frem i de individuelle intervjuene med skeive flyktninger. Det erfares at mange LHBTIQ+-flyktninger er skuffet over at de føler seg marginalisert og stigmatisert i et klasserom i et land der de skulle være frie.

	Arbeid rettet mot holdningsendringer er svært viktig og informantene peker på betydningen av å kommunisere en norm om åpenhet i Norge og å synliggjøre positive holdninger til mangfoldighet. Transpersoner med fluktbakgrunn synes å være en spesielt utsatt gruppe som kan oppleve særskilte utfordringer i skolehverdagen, både i møte med andre innvandrere, men også i møte med det skeive nettverket. Informantene fremhever noen gode tiltak som er på plass for å håndtere utfordringer LHBTIQ+-flyktninger kan oppleve i skolen. Dette er for eksempel å bygge opp en god relasjon og tillit mellom lærer og utsatt deltaker, å følge opp deltaker med en-til-en undervisning og å følge opp deltaker individuelt i praksis. Gruppeintervjuene viser at relevant opplæring er svært varierende, både innenfor og på tvers av kommunene, og flere av informantene peker på behovet for kompetanseheving blant lærere som særlig viktig. Både informanter fra voksenopplæringen, introduksjonsprogrammet og kommunal helsetjeneste i ulike kommuner peker på at det ikke finnes opplæring eller kompetansehevende tiltak for de ansatte på dette området. Kompetanse i å kartlegge og følge opp transpersoners helse, er også et område der flere ønsker seg mer kunnskap. Informantene peker på at helsekartleggingen i dag er utilstrekkelig, og at det er en utfordring med manglende kunnskap blant helsepersonell. Noen av aktørene har deltatt i kompetansehevende tiltak om kjønns- og seksualitetsmangfold som tilbys av Skeiv Verden og Rosa kompetanse. Flere informanter påpeker at det mangler støtte til organisasjoner som har relevant kompetanse og at det er for få ressurser til å starte opp tiltak, det til tross for at det er behov for mer opplæring i introduksjonsprogrammet, på skoler, blant tolker og i helsevesenet. Aktørene argumenterer for viktigheten av å anerkjenne variasjonen innad i målgruppen. For personer som opplever kjønnsinkongruens er det ikke nødvendigvis naturlig å bli koblet til et LHBTIQ+-nettverk, da de gjerne opplever at de ikke har tilhørighet til noe bestemt miljø. Samtidig kan det for andre i målgruppen oppleves som viktig å bli akseptert og få støtte fra det skeive miljøet.
Konklusjoner:	Som andre flyktninger må LHBTIQ+-flyktninger håndtere utfordringer knyttet til å komme i utdanning eller arbeid, samt usikkerhet knyttet til asylsøkerprosessen, men gruppen har tilleggsutfordringer som er knyttet til kryssende identiteter og minoritetsstress. I vår undersøkelse, som baserer seg på individuelle dybdeintervjuer med skeive flyktninger og gruppeintervjuer med integreringsaktører, viser vi at det fortsatt finnes utfordringer som må løses. Erfaringene vi har vist til i denne rapporten viser at det på institusjonsnivå er en rekke barrierer for trygg integrering av LHBTIQ+-flyktninger. Introduksjonsprogrammet er både en rettighet og en plikt for nyankomne flyktninger og familiegjenforente. På institusjonsnivået er det heteronormative klasserommet en barriere for god og trygg integrering av flyktninger med skeiv identitet. Risikoen for mobbing og trakassering, samt

	manglende kompetanse blant ansatte, får konsekvenser ikke bare for den enkelte flyktning, men også mottakersamfunnet. I Norge får flyktninger ett tilbud om bosettingskommune. Som vist kan mangel på skeivt nettverk og / eller ulike grader av frykt, medføre at LHBTIQ+-flyktninger vil flytte fra sin bosettingskommune. Dette kan innebære at vedkommende mister retten til introduksjonsprogram og økonomisk stønad. Manglende språkkunnskaper er en barriere for integrering og på institusjonsnivået relateres dette til utfordringer ved bruk av tolk når LHBTIQ+-flyktningen samhandler med forskjellige offentlige aktører. Slike utfordringer påvirker kartleggingen av individuelle ressurser og behov som LHBTIQ+-flyktninger kan ha i forbindelse med viktige integreringsdomener som bosetting, utdanning, arbeid og helse. Her er det verdt å merke seg koblingen mellom institusjonelle og personlige nivåer. LHBTIQ+-flyktninger er ikke en homogen gruppe slik at på individnivå vil dette være ulikt. En form for sosial kapital som kan styrke den enkelte LHBTIQ+-flyktning i integreringsprosessen er ulike former for personlige relasjoner og skeive nettverk. Slike nettverk kan skape et trygt rom i hverdagen for skeive flyktninger, noe som kan styrke deres håndtering av hverdagsutfordringer og robusthet i møte med ulike former for diskriminering. På individnivå ser vi at LHBTIQ+-flyktningene mangler kunnskap om egne rettigheter. Å ha kontakt med Skeiv Verden, har her vært til god hjelp for noen, mens andre ikke har benyttet seg av skeive nettverk. Manglende kunnskap om egne rettigheter gjør unge LHBTIQ+-flyktninger særlig sårbare.
Emneord:	Flyktninger, skeiv, skeive flyktninger, skeives levekår, flyktninghelse, trygg integrering, LHBTIQ+, LHBT, lesbisk, homofil, bifil, transperson, person med variasjon i kroppslig kjønnsutvikling, interkjønn-person, queer-person, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, kjønnskarakteristika, ikke-heteroseksuelle praksiser, heteronormativitet, asylsøker, overføringsflyktning, skeiv organisasjon, integrering, integreringsaktør, introduksjonsprogram, voksenopplæring, flyktninghelsetjeneste, sivilsamfunnsorganisasjoner, interseksjonalitet, interseksjonelt perspektiv, minoritetsstress, diskriminering, trakassering, negativ sosial kontroll, dybdeintervju, fokusgruppeintervju, tolk, tolking

SUMMARY

Aim and objects:	The objective of the project is to generate updated research-based knowledge that can contribute to the safe integration of the target group. In this report, we use the term LGBTIQ+ people with a refugee background and/or LGBTIQ+ refugees referring to: a) LGBTIQ+ persons who have sought asylum after their arrival to Norway. Here we include persons whose asylum application is grounded upon their sexual orientation and/or gender identity and those who applied for asylum on other grounds. b) LGBTIQ+ persons who are resettled in Norway after being registered as refugees by the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).
Problem:	The study investigates the following research questions: 1) To what extent do settled LGBTIQ+ refugees encounter discrimination and negative social control concerning their integration process in Norway? 2) What experiences do LGBTIQ+ refugees have concerning the issues of openness? What are their experiences regarding discrimination, violence, participation in the labour market, access to social network and health services (including health services for transgender people), and trust in public actors? 3) To what extent do local society, introduction programme, local LGBTIQ+ networks, and other arenas reinforce or prevent negative social control and discrimination of LGBTIQ+ refugees? 4) What are the experiences of different integration actors such as coordinators and teachers at the introduction programme, and employees of refugee health services working with the target group? What do they experience they lack knowledge about? 5) How do LGBTIQ+ refugees experience participation in organizations like Skeiv Verden? How does this participation impact their integration process? 6) How have LGBTIQ+ refugees experienced changes regarding various integration activities during the covid-19 pandemic? 7) What consequences do negative social control, honor-related violence, and discrimination have for the integration of LGBTIQ+ refugees and their opportunities to live a free life in Norway? Based on these research questions, we also present recommendations that contribute to work regarding the safe integration of LGBTIQ+ refugees in Norway.

Methodology:	The empirical part of the research is based on 15 in-depth interviews with LGBTIQ+ people with a refugee background, and six focus group interviews with integration actors in Tromsø, Lindesnes, Bergen, Trondheim, and Oslo. The in-depth interviews are conducted with LGBTIQ+ people who identify themselves as lesbian, homosexual, bisexual, transgender or queer. Informants come from Afghanistan, The United Arab Emirates, Egypt, Iran, Kongo, Palestine, Syria and Chechnya. The focus group interviews are conducted with individuals whose work is relevant or related to the integration of refugees in Oslo, Trondheim, Bergen, Lindesnes and Tromsø. In addition, a literature review have been carried out.
Findings:	Empirical findings show that LGBTIQ+ informants' experiences of safety and unsafety during the integration process vary. Those who came to Norway as asylum seekers mention the conditions at the asylum reception centers as difficult. Informants' report having experienced loneliness, fear, and discomfort, among other residents and others who have the same country of origin. Informants who arrived in Norway as quota refugees define their early days of arrival as characterized by a higher degree of safety than those who arrived as asylum seekers. The findings, however, point out that several of them have experienced different degrees of negative social control. We see that some of the informants are especially scared to be identified as queer in Norway as it might escalate the risk of their families being persecuted back in their country of origin. Some of the informants mentioned that they consider moving out of their settlement municipality to avoid being recognized as queer by other people who come from the same country of origin. These informants consider living in a bigger city as easier as it allows them to live anonymously and not stand out as queer people. Others, who wish to move to a bigger city, explained that they would like to have access to a wider network and community. Findings illustrate that the use of interpreters, as refugees navigate different public services upon their arrival, has been experienced as particularly unsafe by our informants. In this sense, many defined the lack of competence and quality as the main problem. The interpreting situation was perceived as discriminatory for one informant when the interpreter insisted on using the wrong pronoun despite being corrected by the informant. Another informant described the interpreter's choice of words for translation as offensive. A particularly important challenge for refugees seems to be that they need to meet several interpreters during their integration process, which has been experienced as uncomfortable for our informants who felt that they need to open their identity to many strangers. Two of the informants mentioned that the interpreter leaked confidential information about their case and that they are considering moving from the settlement municipality. Several of our informants hold their LGBTIQ+ identity hidden in public and when they are among other immigrants regardless of their settlement municipality. Apart from a few friends and some integration actors, they

	mostly live closeted. One informant who came to Norway with their children experienced being ostracized in their ethnic community based on the suspicion that they were queer. Several others we have spoken to have similar experiences. Some of the informants have no problem with being open in public although they have experienced negative attitudes regarding their LGBTIQ+ identity before. School context is described as challenging for our informants as the findings illustrate that informants have encountered various degrees of homonegativism and negative social control when they participate in introduction program/adult education. Most of the informants are not open about their LGBTIQ+ identity in the classroom. Interviews also point out that LGBTIQ+ rights and other topics relevant to gender and sexual diversity are not covered in the lectures or spoken about by the teachers. Our informants have very little or no contact with their families, and many do not have a network of people from the same country of origin. In the absence of these networks, our informants have spoken about how important it is to belong to a queer network. Some informants mention experiencing difficulties to get involved with the Norwegian queer community. The findings show that information about access to mental health services are poorly disseminated. Concerning health services, transgender informants seem to experience additional difficulties in this process. One of the transgender informants mentioned not being taken seriously as they have sought assistance regarding their situation. The data from the group interviews illustrate that the settlement phase is seen as a period of great importance for the safe integration of LGBTIQ+ people. In particular, the living conditions at asylum centers in Norway are highlighted as challenging. During the interviews, integration actors mentioned being aware of stories where LGBTIQ+ refugees have been harassed and bullied during their stay in asylum centers. The municipalities have varying experiences in settling and following up with LGBTIQ+ refugees. Some of the municipalities have little experience with the group and thus no special routines for follow-up or routines for collaboration with other services in the municipality regarding LGBTIQ+ refugees. At the same time, one of the municipalities, where many LGBTIQ+ refugees have been settled, has established a systematic collaboration between the introduction programme, the refugee health service, the interpreting services, and voluntary queer organizations. Negative social control was raised as an important issue in all group interviews and is a known problem in both large and small municipalities. When it comes to social arenas where negative social control and homonegativism are experienced to the greatest extent, the informants single out schools and educational institutions. Assistance offered to people who are exposed to negative social control varies between the municipalities that settle refugees. In the group interviews, the possibility of being included in social networks in settlement municipalities was thematized. The informants see it as very important that the municipalities have an LGBTIQ+ social network. It is

	pointed out that such a network is an important factor for the individual's health, as ending up completely alone in small places can be very challenging. Challenges related to the use of interpreters were mentioned in the group interviews. It was emphasized that LGBTIQ+ refugees generally have low trust in interpreters from the same country of origin as themselves. Insecurity around the use of an interpreter and fear of being exposed as queer can lead to the refugee generally withholding important information, such as important health information, or the need for mental health care not being communicated. Distrust of the interpreter can also lead to refugees not reporting bullying and harassment that may take place in settlement municipalities. The school environment was described as an arena where LGBTIQ+ refugees encounter different degrees of homonegativism from people of the same ethnicity and country background. It was mentioned that many LGBTIQ+ refugees are disappointed as they find marginalized and stigmatized in a classroom in a country where they should be free. Transgender people with a refugee background seem to be a particularly vulnerable group who may experience difficulties when they attend school, both in meeting other immigrants, but also in meeting the queer network. According to the integration actors, measures geared towards changing attitudes are very important. A minority adviser points to the importance of communicating a norm of openness in Norway and of making positive attitudes towards diversity visible. The informants point out that LGBTIQ+ refugees could feel increased security if diversity is thematized and addressed in a targeted way. The group interviews show that relevant training is variable, both within and across the municipalities, and several of the informants point to competence development among teachers as particularly important. Informants from adult education, the introduction programme, and municipal health services in various municipalities point out that there is no training or competence-enhancing measures for the employees. Competence in mapping and following up on transgender people's health is also an area where more people want more knowledge. Emphasis is placed on the fact that health mapping is currently insufficient, due to a lack of knowledge among health workers. Some of the actors say that they have taken part in competence-raising initiatives on gender and sexual diversity offered by Skeiv Verden and Rosa Kompetanse. In some municipalities, the actors feel that there is a lack of support for organizations with relevant expertise and that there are too few resources to start up measures, even though there is a need for more training in the introduction program, in schools, among interpreters, and the healthcare system.

Conclusions:	LGBTIQ+ refugees have additional challenges related to intersecting identities and minority stress. In our study, which is based on individual in-depth interviews with queer refugees and group interviews with integration actors, we show that there are still challenges that need to be resolved. This report shows that at the institutional level there are several barriers to the safe integration of LGBTIQ+ refugees. The right and obligation to participate in an introduction programme apply to newly arrived foreign nationals between 18 and 55 years of age who need to obtain basic qualifications and who have been granted asylum. At the institutional level, the heteronormative classroom is a barrier to the good and safe integration of refugees with a queer identity. The risk of bullying and harassment, as well as a lack of competence among employees, has consequences not only for the individual refugee but also for the receiving society. In Norway, refugees receive an offer from a settlement municipality. As shown, a lack of a queer network and/or different degrees of fear can mean that LGBTIQ+ refugees will move from their municipality of settlement. This may mean that the person concerned loses the right to the introduction programme and economical support. Lack of language skills is a barrier to integration. At the institutional level, this relates to challenges when using interpreter services when the LGBTIQ+ refugee interacts with various public actors. Such challenges affect the mapping of individual resources and needs that LGBTIQ+ refugees may have concerning important integration domains such as settlement, education, work, and health. It is worth noting the link between institutional and personal levels and that LGBTIQ+ refugees are not a homogenous group. A form of social capital that can strengthen the individual LGBTIQ+ refugee in the integration process is various forms of personal relationships and queer networks. Such networks can create a safe space in everyday life for queer refugees, which can strengthen their handling of everyday challenges and resilience in the face of various forms of discrimination. On an individual level, we see that LGBTIQ+ refugees lack knowledge of their rights. Having contact with Skeiv Verden has been of great help to some, while others have not made use of queer networks. A lack of knowledge about their rights makes young LGBTIQ+ refugees particularly vulnerable.

1 INTRODUKSJON

I denne rapporten presenteres resultatene fra et forskningsprosjekt etter initiativ fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Prosjektets hensikt har vært å fremskaffe forskningsbasert og oppdatert kunnskap, som kan bidra til trygg integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn i Norge. Regjeringens handlingsplan *Trygghet, mangfold og åpenhet. Regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika 2021–2024* forankrer oppdraget (Departementene, 2021). Under tiltak nr. 30 i handlingsplanen vektlegger Regjeringen at de vil ta hensyn til utfordringer som LHBTIQ+-flyktninger kan møte ved bosetting i Norge (Barne-og likestillingsdepartementet, 2017). I rundskrivet *Retningslinjer for arbeidet med overføringsflyktninger jf. Utlendingslovens § 35,* er LHBTIQ+-personer en prioritert gruppe for gjenbosetting til Norge som overføringsflyktninger (kvoteflyktninger) (Justis og beredskapsdepartementet, 2020). I følge Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets (Bufdir) LHBTIQ-ordliste[1] er akronymet LHBTIQ en forkortelse for lesbiske, homofile, bifile, transpersoner, personer med variasjon i kroppslig kjønnsutvikling/interkjønn-personer og queer-personer/skeive.

I denne rapporten benytter vi betegnelsene LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn og/eller LHBTIQ+-flyktninger når vi refererer til:

a) LHBTIQ+-personer som har søkt om beskyttelse (asyl) etter ankomst til Norge. Her inkluderer vi både personer som har søkt beskyttelse på grunn av seksuelle orientering og/eller kjønnsidentitet, og de som har søkt beskyttelse av andre årsaker.
b) LHBTIQ+-personer som bosettes i Norge direkte fra utlandet, etter avtale med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).

Å tilhøre en seksuell minoritet er en ekstra sårbarhetsfaktor når LHBTIQ+-personer er på flukt, søker asyl og bosettes (Akin, 2015; D Akin, 2017; Eggebø et al., 2018; Stubberud & Akin, 2018). Det er kjent fra tidligere forskning at LHBTIQ+-flyktninger i forskjellig grad opplever utrygghet i Norge. For eksempel rapporteres det om utrygghet i forbindelse med å bo på mottak (D Akin, 2017; Elgvin et al., 2014; Stubberud & Akin, 2018), som deltaker på introduksjonsprogrammet (Stubberud & Akin, 2018), og i møte med helsevesenet (Eggebø et al., 2018). Slik forskning danner et bakteppe for vårt prosjekt, hvor vi har sett nærmere på hvordan LHBTIQ+-flyktninger opplever integreringsløpet, og da med særlig søkelys på bosettingsprosessen. Vi har ikke bare undersøkt flyktningenes erfaringer, men også erfaringene til aktører som jobber med integrering i ulike deler av landet. I tillegg til å rette oppmerksomhet mot aktørenes erfaringer med målgruppen, har vi også sett på aktørenes erfarte kompetansebehov. Prosjektet er avgrenset til integrering av LHBTIQ+-personer som ble gjenbosatt for inntil ti år siden. Vi har benyttet litteratur- og dokumentstudier, individuelle dybdeintervjuer med LHBTIQ+-flyktninger og fokusgruppeintervjuer med integreringsaktører.

Voldshendelsen som skjedde natt til 25. juni 2022, hvor to personer ble drept og mange mennesker ble skadet i Oslo sentrum, rystet det skeive miljøet i Norge. Hendelsen var rettet mot LHBTIQ+-personer i forkant av Oslo Pride og har ført til at mange skeive opplever frykt og følelser av økt

[1] Bufdir: https://ny.bufdir.no/likestilling/lhbtiq-ordlista/

bekymring og utrygghet på skeive møteplasser. Skeiv Verden, sammen med organisasjonene Salam, Pasientorganisasjonen for kjønnsinkongruens og Steatornis, oppgir at de jobber med å motvirke denne utryggheten, ved å blant annet tilby møteplasser og akuttjenester og ved å utvikle strategier for å motvirke lignende hendelser (Skeiv Verden, 2022). Hendelsen aktualiserer problemstillingene i denne undersøkelsen ytterligere.

1.1 Problemstillinger

Denne rapporten inneholder en del hvor vi gir en oversikt over forskningslitteratur som er relevant for studiens problemstillinger knyttet til integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn, og en del med analyse av egen empiri. Den empiriske delen er basert på 15 dybdeintervjuer med LHBTIQ+-flyktninger, og seks fokusgruppeintervjuer med integreringsaktører i Tromsø, Lindesnes, Bergen, Trondheim og Oslo. Følgende problemstillinger er belyst i rapporten:

- I hvilken grad møter bosatte LHBTIQ+-personer diskriminering og negativ sosial kontroll i forbindelse med integreringsprosessen i Norge?
- Hvilke erfaringer har LHBTIQ+-flyktninger rundt åpenhet om å være LHBTIQ+, herunder erfaringer med diskriminering, vold og trusler, deltakelse i arbeid og utdanning, tilgang til arbeid og sosialt nettverk, helsetjenester (inkludert helsetilbud for transpersoner) og tillit til det offentlige.
- I hvilken grad bidrar lokalsamfunnene, introduksjonsprogrammet, lokale LHBTIQ+-nettverk og andre arenaer til å forsterke eller motvirke negativ sosial kontroll og diskriminering av flyktninger med LHBTIQ+-bakgrunn?
- Hvilke erfaringer har ulike aktører (kontaktpersoner/koordinatorer ved introduksjonsprogram, lærere i voksenopplæring, ansatte i flyktninghelsetjenester) på LHBTIQ+ feltet, og hva opplever de selv at de mangler kunnskap om?
- Hvordan opplever LHBTIQ+-flyktninger deltakelse i interesseorganisasjoner som Skeiv Verden? Hvordan påvirker denne deltakelsen integreringsprosessen?
- Hvordan har LHBTIQ+-flyktninger opplevd endringer knyttet til ulike integreringsaktiviteter de tilbys i forbindelse med koronapandemien?
- Hvilke konsekvenser har negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og diskriminering for integreringen av flyktninger med LHBTIQ+-bakgrunn og deres muligheter til å leve frie liv i Norge?

Med empirien fra dybdeintervjuene belyser vi erfaringer LHBTIQ+-flyktninger har rundt åpenhet og i hvilken grad de møter diskriminering og negativ sosial kontroll på ulike arenaer, og i forskjellige situasjoner. For eksempel kan det dreie seg om deltakelse i arbeid og utdanning, møter med helsevesenet og samhandling med mennesker i lokalsamfunnet. Datamaterialet gir innsikt i viktige spørsmål som kan belyse hvordan flyktningene opplever bostedet og muligheten til å leve frie liv der de er bosatt. Videre ser vi på hvilken betydning lokale LHBTIQ+-nettverk og andre arenaer har for flyktningene og hvordan ulike nettverk bidrar til å forsterke eller motvirke trygg integrering. Det er grunn til å tro at covid-19-pandemien og påfølgende begrensninger for sosial omgang, har påvirket muligheten til å delta på integreringsaktiviteter. Vi belyser derfor hvordan pandemien kan ha virket inn på den enkeltes helse og livskvalitet. Videre ser vi på erfaringer med bruk av tolk i dialog med offentlige virksomheter og flyktningenes opplevelse av trygghet eller utrygghet knyttet til slike situasjoner.

Empirien fra fokusgruppeintervjuene gir innblikk i hva integreringsaktørene i ulike deler av Norge tenker om muligheter og utfordringer for integrering av LHBTIQ+-flyktninger i deres kommune, og hvilke kompetansebehov de har knyttet til det å jobbe med målgruppen.

Basert på dette arbeidet legger vi frem anbefalinger som støtter opp under trygg integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn.

1.2 Begreper og analytiske rammeverk

1.2.1 LHBTIQ+

Kjønn og seksualitet kan organiseres på komplekse og ulike måter både innenfor og på tvers av kulturelle og nasjonale grenser. Begrepene som sirkulerer, både i forskning og på det politiske feltet, kan av den enkelte erfares både som styrkende og ekskluderende (Thelwall et al., 2022). Når det gjelder kategorisering, understreker van der Ros (2013) at på den ene siden kan det være hensiktsmessig med kriterier som samler målgruppene, blant annet for å synliggjøre interesser og behov på den politiske arenaen. Men, på den andre siden er det behov for betegnelser som på en sensitiv og forklarende måte viser både forskjeller innenfor og mellom grupper, og som kan uttrykke ulikheter i interesser og mangfoldet av behov. Spesifiserende begreper kan bidra til uenighet mellom grupper om politiske prioriteringer og ressursfordeling, men de kan også bidra til formulering av felles politiske krav. I denne rapporten bruker vi begreper som omhandler kjønn og seksualitet, og i det følgende ønsker vi å spesifisere hvordan vi benytter begrepene.

LHBTIQ- begrepet favner både betegnelser knyttet til seksuell orientering (LHBQ), kjønnsidentitet (t) og kjønnskarakteristika. Likevel kan det være at individene som er ment å bli inkludert i akronymet ikke identifiserer seg med noen av bokstavene (Stubberud & Akin, 2018). I rapporten bruker vi derfor LHBTIQ+, med symbolet pluss (+), for å inkludere alle personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet. I rapporten benyttes også begrepet skeiv. Stokke, Lundehaug, Hammeren, Solberg og Steinland (2018) påpeker at skeiv ofte benyttes som et romslig og kategorioverskridende paraplybegrep for alle identiteter som faller utenfor den heteronormative tokjønnsmodellen. Noen steder i rapporten bruker vi også begrepet skeiv som et synonym til LHBTIQ+, siden flere av informantene har brukt begrepet som et samlebegrep. Flere rapporter og studier som er benyttet i utviklingen av dette prosjektet bruker skeiv som et synonym for lhbti-personer som på ulike måter kan sies å bryte med hetero- eller cisnormer (Eggebø et al., 2019; Eggebø et al., 2018; Stubberud & Akin, 2018). Begrepet cis brukes om personer som identifiserer seg med kjønnet de ble tildelt ved fødsel.[2] I tillegg benytter vi begrepet heteronormativitet som viser hvordan skeive møter på uskrevne regler om hva som anses som normalt, akseptert og riktig. Heteronormativitet er knyttet til forskjellige menneskelige aspekter og livsområder, og ulike sosiale kontekster. Det fører også til et mangfold av mulige konsekvenser for skeive, for eksempel diskriminering og følelsen av utenforskap (Bjørkman, 2012; Meyer, 1995).

1.2.2 Integrering

Integrering er et sentralt begrep i politikk, forskning og hverdagsliv i Norge, men begrepets innhold er stadig uavklart, flyktig og omdiskutert (Barstad & Molstad, 2020; Gullikstad et al., 2021). I den norske integreringspolitikken kan begrepet forstås som politikk som har som mål å sikre at innvandrere i størst mulig grad blir en del av samfunnet, økonomisk, sosialt og/eller kulturelt. Integrering fremstilles ofte som et alternativ til assimilering, der innvandrere forventes å bli en del av samfunnet gjennom tilpasning til eksisterende normer, og det vektlegges at integrering er en tosidig tilpasningsprosess mellom innvandrere og samfunnet de kommer til (Brekke et al., 2020; Garcés-Mascareñas & Penninx, 2016b; Spencer & Charsley, 2016).

Det finnes ulike begrepsmessige rammeverk som kan være nyttige analytiske verktøy i forskning på integrering. Rammeverket til Garcés-Mascareñas og Penninx fremstiller innvandrere og

[2] Bufdir: https://ny.bufdir.no/likestilling/lhbtiq-ordlista/

mottakersamfunnet som to parter i integreringsprosessen (Garcés-Mascareñas & Penninx, 2016b). Integreringsprosessen formes av de tre dimensjonene 1) juridisk-politisk dimensjon, 2) sosio-økonomisk dimensjon og 3) kulturelt-religiøs dimensjon. Tid er en nøkkelfaktor som viser at innvandreres posisjon, som enkeltindivider eller gruppe, kan variere gjennom integreringsprosessen. Prosessen er heller ikke ensrettet, men kan også være preget av tilbakesteg. Prosesser som pågår innen en dimensjon kan ha betydning for prosesser som pågår andre steder. Et eksempel er fordommer i den kulturelle dimensjonen som kan påvirke muligheter for arbeid (den sosio-økonomiske dimensjonen). Her ser vi at samfunnsmessige faktorer er av betydning for integreringen, altså ikke bare faktorer som gjelder innvandreren (for eksempel hvorvidt innvandreren har relevant kompetanse for arbeidsmarkedet).

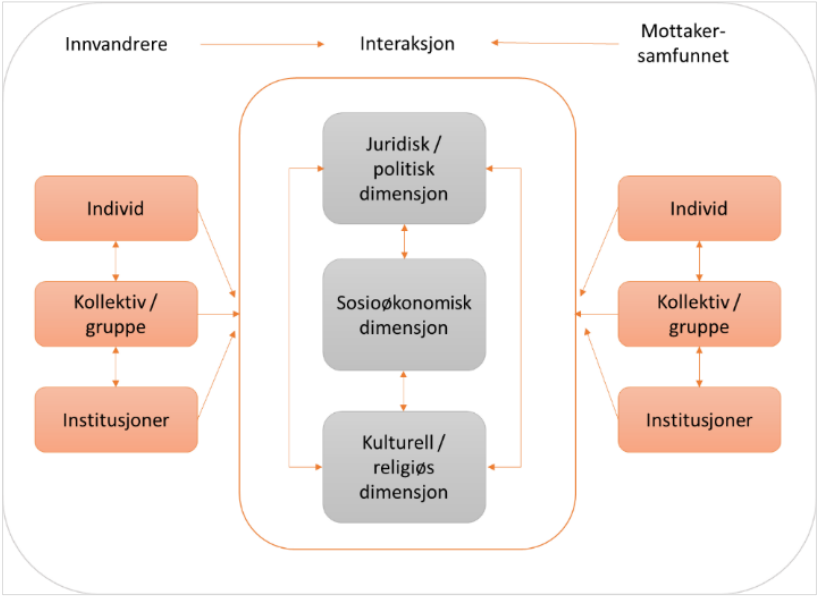

Figur 1: Integreringens dimensjoner og nivåer – et rammeverk for forskning på integrering (Garcés-Mascareñas & Penninx, 2016b, p. 16)

Modellen illustrerer også at det er et samspill mellom den enkelte innvandrer og innvandrergruppen, og institusjonene i samfunnet. Et sentralt punkt i dette samspillet er den grunnleggende forskjellen mellom partene mht. makt og ressurser. Det pekes på at mottakersamfunnet, og særlig dets institusjonelle struktur, er mer avgjørende for utfallet av integreringen, enn den enkelte innvandrer selv. Selv om integrering ses på som en tosidig prosess, er altså posisjonene til partene preget av ubalanse med hensyn til ressurser og makt. Det medfører at mottakersamfunnet og dets institusjoner anses som mer avgjørende for integreringsprosessen (Penninx, 2019).

Ager og Strang (2008) sitt rammeverk er særlig nyttig for å forstå faktorer som fasiliterer eller hemmer integreringsprosessen. Deres begrepsmessige struktur fokuserer på sosiale og økonomiske faktorer som påvirker integreringsprosessen og rollen som juridiske rettigheter og ulike politiske grep kan ha (Spencer & Charsley, 2021). Rammeverket illustrerer at integreringsprosessen finner sted innenfor ulike domener som er innbyrdes relaterte til hverandre og som har ulike nivåer.

Fundamentet i integreringen er flyktningens rettigheter og borgerskap. *Tilretteleggere* for integrering er språk, kulturkunnskap, stabilitet og trygghet fordi det bidrar til å fjerne barrierer for integrering. *Sosial tilknytning* illustreres med termene broer, bånd og linker. Sosiale bånd er kontakt med andre innenfor etnisk gruppe, andre innvandrere og flyktninger. Sosiale broer er forbindelser som utvikles med befolkningen generelt. Sosiale linker er forbindelser som utvikles med samfunnets institusjoner. *Midler og markører* er målbare resultater av sysselsetting, bolig, utdanning og helse, som også kan fungere som integreringsmekanismer.

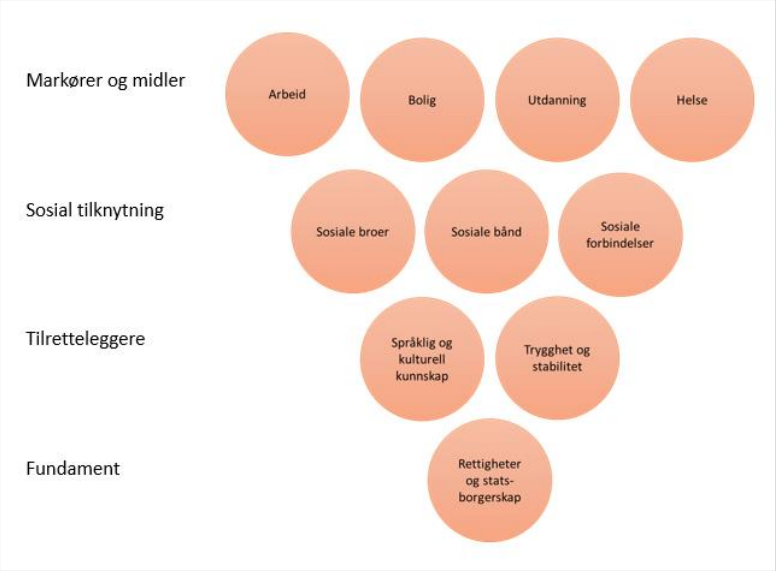

Figur 2: Et begrepsmessig rammeverk for definering av kjernedomener i integrering (Ager & Strang, 2008, p. 170)

Denne begrepsstrukturen viser nøkkelkomponenter som er i spill og som påvirker i hvilken grad integreringen er vellykket. Den får dessuten særlig frem den spesielle situasjonen til flyktninger som innvandrergruppe, nemlig at flyktningene har behov for sikkerhet og stabilitet, og deres rettigheter er viktig grunnlag for integrering.

Fordi vår studie tar for seg LHBTIQ+-flyktningens bosettingssted og hvordan lokale aktører tilrettelegger for trygg integrering, er forståelsen av integrering som lokale praksiser relevant. I boka Fortellinger om integrering i norske lokalsamfunn viser forfatterne til integrering som lokale praksiser som er avhengig av «lokalt arbeidsliv, møteplasser og sosiale relasjoner til andre innvandrere og øvrig lokalbefolkning, og ikke minst hvordan rammer for offentlig integreringsarbeid fortolkes og forhandles nettopp ut fra lokale forhold» (Gullikstad et al., 2021). Denne tilnærmingen er fruktbar når man søker å forstå og å drøfte hvordan man kan tilrettelegge for integrering av LHBTIQ+-flyktninger, det vil si utvikle praksiser i kommunene som bidrar til trygg bosetting, deltakelse i arbeid og utdanning, samt utvikler felleskap og som styrker den enkeltes trygghet.

1.2.3 Diskriminering og trakassering

I likestillings- og diskrimineringsloven heter det at diskriminering er indirekte eller direkte forskjellsbehandling, eller å bli behandlet dårligere enn andre basert på etnisitet, kjønn, religion, funksjonsevne og seksuell orientering (og andre diskrimineringsgrunnlag) (Likestillings- og diskrimineringsloven, 2018). Til grunn for likestilling ligger et demokrati- og rettighetsprinsipp som fremmer at alle har lik rett til deltakelse og ikke-diskriminering. Likestilling kan også forstås som et frihetsprinsipp, det vil si frihet fra diskriminering, desavuering og krenkelser, og frihet til å velge uavhengig av kjønnstilhørighet, men også uavhengig av for eksempel etnisk tilhørighet og funksjonsevne. Samtidig omfatter likestilling et balanseprinsipp, det vil si krav om lik rett til deltakelse på like vilkår (Skjeie & Teigen, 2003). Diskriminering kan også være sammensatt, det vil si bygge på flere diskrimineringsgrunnlag (Vogt, 2020), noe vi kommer tilbake til i avsnittet om interseksjonalitet.

Likestillings- og diskrimineringsloven inneholder også et forbud mot trakassering på grunn av kjønnsorientering og kjønnsidentitet. I § 13 defineres trakassering som «handlinger, unnlatelser eller ytringer som virker eller har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdigende eller ydmykende». Hatefulle ytringer er en del av dette bildet og kan omfatte rasistiske, homofobiske, antisemittiske, antimuslimske eller fremmedfiendtlige ytringer. Slike ytringer er egnet

til å skape eller spre hat mot bestemte grupper (Fladmoe, 2019). Hva som regnes som diskriminerende handlinger, og hva som er trakassering eller mobbing, er ofte vanskelig å bestemme (Eggebø et al., 2020).

1.2.4 Minoritetsstress

For å bedre forstå skeive flyktningers erfaring, benytter vi minoritetsstress som et analytisk rammeverk. Vi søker også å belyse hvordan slike erfaringer henger sammen med skeive flyktningers livskvalitet og mental helse. Meyer (1995); (Meyer, 2003) skiller mellom fire typer minoritetsstress:

1. Internalisert stigma
2. Fortielse av seksuell orientering/kjønnsidentitet
3. Forventninger om diskriminering og avvisning av andre
4. Faktiske opplevelser av diskriminering og vold

De tre første formene dreier seg om indre prosesser (proksimalt minoritetsstress). Den fjerde formen for minoritetsstress forekommer mellom personer (distalt minoritetsstress). Alle har vist seg å bidra til økte psykiske helsebelastninger for skeive. Heteronormativitet kan tenkes som en konstruerende faktor som bidrar til minoritetsstress hos skeive flyktninger. Begrepet viser til institusjoner, betydningsstrukturer og praksiser som får heteroseksualitet til å fremstå som selvsagt og naturlig (Eng, 2006). Heteroseksusaliteten som norm og den dominante formen av uttrykk og praksis har betydning for usyynliggjøring av ikke-heteroseksuelle relasjoner, levesett og kulturelle uttrykk (Eng, 2006). Perspektivet er egnet til å forstå og diskutere skeive flyktningers opplevelse av likeverd, likestilling, diskriminering og utenforskap (Stokke et al., 2018). Skeive flyktninger tilhører ulike grupper som kan være utsatt for stigmatisering. Deres ikke-heteroseksuelle utrykk og praksis i tillegg til faktorer som tilhørighet til en etnisk gruppe eller landbakgrunn kan ha betydning for minoritetsstress. For eksempel viser en studie fra 2020 at faktorer som predikerer dårlig psykisk helse hos skeive flyktninger er ensomhet, å skjule sin identitet og transkjønnet identitet (jfr. minoritetsstress). Faktorer som var negativt assosiert med psykiske plager er emosjonell støtte, garanti om å få asyl og gode engelskkunnskaper (jfr. teorier om sosial integrasjon) (Fox et al., 2020).

1.2.5 Interseksjonalitet

Begrepet interseksjonalitet referer til som alt fra et perspektiv, et begrep, til en type analyse (Vogt, 2020). Crenshaw (2018) formulerte begrepet interseksjonalitet for å beskrive hvordan svarte kvinner ble rammet av sexisme og rasisme samtidig. I dag anvendes interseksjonalitet som et analytisk verktøy på likestillings- og diskrimineringsfeltet for å forstå hvordan et individ kan tilhøre flere sosiale kategorier på samme tid, og derfor bli utsatt for marginalisering i flere kategorier, som for eksempel kjønn, etnisitet, funksjonsevne eller kulturell og religiøs tilhørighet.

Interseksjonalitet er et nyttig perspektiv for å forstå de underliggende strukturene som påvirker ulike grader av trygghet i integreringsløpet. Å være både skeiv og flyktning innebærer forskjellige og kryssende minoritetsidentiteter. For skeive flyktninger kan de negative effektene av minoritetsstress, spesielt diskrimineringsopplevelser, påvirke hver enkelt forskjellig. Det resulterer i unike konstellasjoner av diskriminering og psykiske helsebelastninger. I tillegg til å fokusere på minoritetsstress, trekker vi inn interseksjonalitet som et sensibiliserende konsept. Slik kan vi bedre forstå opplevelsene til skeive flyktninger. Det er mange som har benyttet interseksjonalitet som perspektiv i forskning, blant annet er det gjort flere studier av levekår og livserfaringer til LHBTIQ+-personer med minoritetsbakgrunn i Norge (Deniz Akin, 2017; Eggebø et al., 2020; Eggebø et al., 2018;

Stubberud & Akin, 2018). Også i praksisfeltet fremmes interseksjonalitetsperspektivet.[3] LHBTIQ+-flyktninger består av en svært heterogen gruppe som ikke nødvendigvis deler et felles sett med erfaringer. I et interseksjonelt perspektiv ser vi i denne rapporten på hvordan sammenkoblede faktorer kan virke inn på skeives individuelle integreringsløp ved å skape unike ressurser, muligheter og barrierer.

1.3 Flyktninger i Norge

Denne rapporten omfatter to grupper flyktninger. Den ene er LHBTIQ+-personer som har søkt om beskyttelse etter ankomst til Norge på grunn av seksuelle orientering og/eller kjønnsidentitet, eller andre årsaker. Den andre er LHBTIQ+-personer som bosettes i Norge direkte fra utlandet etter avtale med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).

Ifølge SSB bor det per juli 2022 omtrent en kvart million flyktninger i Norge, nærmere bestemt 244 660 personer. Det betyr at andelen flyktninger blant totalbefolkningen i Norge er på 4,5 prosent, mens i gruppen innvandrere er andelen 29,9 prosent.

Tabell 1: Personer med flyktningbakgrunn, etter botid og grupper av landbakgrunn 2010 - 2022 (SSB, Tabell 08377)

	2022				
	Bosatt 0-4 år	**Bosatt 5-9 år**	**Bosatt 10-19 år**	**Bosatt 20 år og mer**	**Totalt**
Vest-Europa	197	204	201	332	934
Øst-Europa	673	1 219	8 468	22 038	32 398
Afrika	11 777	26 943	26 928	11 515	77 163
Asia med Tyrkia	22 327	29 638	33 753	42 781	128 499
Nord-Amerika og Oseania	13	18	38	95	164
Sør- og Mellom-Amerika	110	91	357	4 944	5 502
Uoppgitt og andre	0	0	0	0	0

Som tabellen viser, er de to største gruppene fra Asia (inkludert Tyrkia) og Afrika.

Skeive flyktninger

Når det kommer til hvor mange av flyktningene som har en normbrytende seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, finnes det ingen sikre tall. Vi har forespurt UDI om et tallgrunnlag, men fordi dette ikke registreres i utlendingsbasen har ikke UDI en slik oversikt (Sandal, 2022). I følge Asylavdelingen ved UDI har man tidligere ført en manuell registrering over antall asylvedtak hvor seksuell orientering var oppgitt som asylgrunnlag, men de siste fire-fem årene er dette ikke praktisert. I følge oversiktene fra perioden 2002-2018, var det gjennomsnittlig ti personer per år som fikk innvilget asyl og som hadde oppgitt seksuell orientering som grunnlag.

[3] Se for eksempel råd fra UNHCR når det gjelder arbeidet med LHBTIQ+-flyktninger: https://www.unhcr.org/handbooks/ih/age-gender-diversity/lgbtiq-refugees

1.4 Innsatsområder

Regjeringens strategi *Integrering gjennom kunnskap - Regjeringens integreringsstrategi 2019–2022* (Kunnskapsdepartementet, 2018) har fire innsatsområder for integrering:

1. Utdanning og kvalifisering
2. Arbeid og økonomi
3. Hverdagsintegrering
4. Retten til å leve et fritt liv

Arbeid og økonomi, altså deltakelse i arbeidslivet og evne til å forsørge seg selv, er fremhevet som et særlig sentralt mål, hvor *utdanning og kvalifisering* er den viktigste nøkkelen (Kunnskapsdepartementet, 2018). Det er avgjørende for integreringen at barn og unge med innvandrerbakgrunn får gode norskkunnskaper, grunnleggende ferdigheter og faglig kompetanse gjennom likeverdige utdanningsløp, og at voksne innvandrere får muligheten til å utvikle sin kompetanse i tråd med både egne behov og arbeidsmarkedets behov. For å nå målet om at flere innvandrere får et stabilt og godt fotfeste i arbeidslivet, vises det til at innvandrere i større grad må få tilegne seg formell kompetanse. Blant annet bidrar integreringsloven til at dette kan skje innenfor rammene av introduksjonsprogrammet. Med *hverdagsintegrering* er hovedmålet at innvandrere skal oppleve økt tilhørighet og deltakelse i samfunnslivet, blant annet gjennom å legge til rette for felles møteplasser, styrke de gode fellesskapene og redusere barrierer for deltakelse. *Retten til å leve et fritt liv* er grunnleggende, og utfordringer som truer denne friheten er negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (Kunnskapsdepartementet, 2018).

1.4.1 Introduksjonsordning for nyankomne

I Norge er introduksjonsprogrammet et kjerneelement i integreringen. Programmet er rettet mot nyankomme flyktninger og deres familiegjenforente. Målgruppen har både rett og plikt til introduksjonsprogram. Ordningen bygger på at deltakelse i arbeidslivet er sett på som den viktigste veien til integrering, og derfor skal alle kommuner som bosetter flyktninger tilby nyankomne et introduksjonsprogram. Vellykket integrering bygger på prinsippet om lokal og individuell tilpasning av introduksjonsprogrammet. Målet om selvforsørging og integrasjon i samfunnet, fordrer at man tar utgangspunkt i egenskapene og mulighetene man finner både hos den enkelte flyktning og hos bosettingskommunen (Tronstad, 2019).

Den 1. januar 2021 trådte integreringsloven i kraft, som erstatter introduksjonsloven fra 2003. Lovens formål er at innvandrere tidlig integreres i det norske samfunnet og blir økonomisk selvstendige (Integreringsloven, 2020). I tråd med ny integreringslov vil lengden på introduksjonsprogrammet kunne variere fra tre måneder til tre år for flyktninger som kom til Norge etter 1. januar 2021. Loven åpner også for mulighet for forlengelse. Programmets varighet vil blant annet være avhengig av utdanningsnivå, alder og sluttmål. For personer som har fått oppholdstillatelse før 1. januar 2021, gjelder fremdeles introduksjonsloven fra 2003.

I samsvar med ny integreringslov skal introduksjonsprogrammet minst inneholde opplæring i norsk, opplæring i samfunnskunnskap, kurs i livsmestring og arbeids- eller utdanningsrettede elementer. Videre skal deltagere som har barn under 18 år delta på kurs i foreldreveiledning, og det samme gjelder deltagere som får barn i løpet av programmet (Integreringsloven, 2020). Kommunen skal i samarbeid med deltakeren utarbeide en integreringsplan og en integreringskontrakt. Integreringsplanen utformes på bakgrunn av kompetansekartlegging, karriereveiledning og en vurdering av hvilke elementer deltageren kan nyttiggjøre seg. De valgte arbeids- eller utdanningsrettede elementene, og hvordan disse vil styrke den enkeltes mulighet for deltagelse i yrkeslivet, skal begrunnes i integreringsplanen (Integreringsloven, 2020).

Som hovedregel tilbys introduksjonsprogram i bosettingskommunen. Her er det viktig å merke at flyktningen får ett tilbud om bosettingskommune. Dersom flyktningen avslår tilbudet, og bosetter seg et annet sted, tapes retten til introduksjonsprogram og økonomisk stønad (introduksjonsstønad) (Integrerings-og mangfoldsdirektoratet, 2021, 2022).

Tabell 2: Introduksjonsprogrammet – deltakere med fluktbakgrunn etter land, 2021 (SSB, Tabell 08427)

	2021		
	Menn	**Kvinner**	**Totalt**
Alle land	4261	6293	10 554
Av dette:			
Syria	1 797	2 563	4 360
Eritrea	484	1 028	1 512
Kongo	480	593	1 073
Tyrkia	443	343	786
Afghanistan	289	252	541
Sudan	104	270	374
Etiopia	66	200	266
Irak	97	156	253
Iran	117	128	245
Somalia	56	155	211
Sør-Sudan	49	80	129
Jemen	26	38	64
Saudi-Arabia	24	32	56
Russland	17	29	46
Libya	21	22	43
Uganda	15	22	37
Kina	9	23	32
Libanon	4	23	27
Ukraina	4	8	12

Kartleggingen *Nasjonal brukerundersøkelse blant deltakere i introduksjonsprogram* (IMDi, 2021) viser at i sin helhet opplever flertallet introduksjonsprogrammet som nyttig (fire av fem respondenter). Det var om lag 2 200 deltakere fra 129 kommuner som responderte på undersøkelsen, noe som utgjør 30 prosent av alle som deltok i perioden undersøkelsen ble gjennomført. Deltakerne vurderer også kommunenes arbeid med veiledning og utforming av individuell plan, som nyttig. Videre opplever om lag ni av ti at de blir møtt med respekt av lærer og programrådgiver, men det er også noen som svarer at de blir behandlet dårlig, utsatt for press til å gjøre ting de ikke ønsker, eller at de blir hindret i å delta i programmet (IMDi, 2021).

1.4.2 Handlingsplan mot negativ sosial kontroll

Arbeid mot negativ sosial kontroll er et stadig viktigere tema i norsk integreringspolitikk og handlingsplanen *Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021-2024)* skal bidra til å videreutvikle og styrke arbeidet innenfor dette feltet (Kunnskapsdepartementet, 2021). Skeive med innvandrerbakgrunn er i en særlig sårbar situasjon fordi de kan bryte med normer for seksuell orientering og kjønnsidentitet. Dette kan føre til kontroll og vold fra familien og fra andre

innvandrere. I handlingsplanen forstås negativ sosial kontroll som «... press, oppsyn, trusler eller tvang som systematisk begrenser noen i sin livsutfoldelse eller gjentatte ganger hindrer dem i å treffe selvstendige valg om eget liv og fremtid» (Kunnskapsdepartementet, 2021, p. 8). Mer konkret kan det dreie seg om retten til å bestemme over sin egen identitet, kropp og seksualitet, frihet til å velge venner, fritidsaktiviteter, religion, påkledning, utdannelse, jobb, kjæreste og ektefelle, og til å be om helsehjelp (Kunnskapsdepartementet, 2021). Slik kontrollerende atferd kan bunne i for eksempel religiøse normer, oppfattelse av skam og hva som regnes for sykt eller normalt.

2 METODISK GJENNOMFØRING

I tillegg til en litteraturgjennomgang av forskningen på LHBTIQ+-feltet, har vi gjennomført dybdeintervjuer med LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn. Vi har også gjennomført fokusgruppeintervjuer i fem utvalgte kommuner, der vi inviterte kommunale aktører på integreringsfeltet og sivilsamfunnsorganisasjoner til å delta. I dette kapittelet beskriver vi og begrunner metodevalgene, samt peker på styrker og svakheter ved metodene og gjennomføringen.

2.1 Litteraturgjennomgang

En litteraturgjennomgang oppsummerer og presenterer kunnskap om bestemte temaer, herunder sentrale begreper, teorier, nøkkelvariabler og fenomener, relevante metoder og historie (Randolph, 2009). Det er vanskelig å utføre forskning uten først å forstå litteraturen og forskningen som allerede foreligger på feltet (Boote & Beile, 2005). Gall, Borg og Gall (1996) påpeker at litteraturgjennomgangen blant annet spiller en viktig rolle knyttet til å avgrense problemstillinger, få metodisk innsikt og identifisere anbefalinger for videre forskning. Videre er en litteraturgjennomgang viktig for å kunne skille mellom hva som faktisk er gjort og hva må gjøres på feltet, etablere konteksten for tematikken som skal utforskes, forbedre og tilegne seg relevante begreper, identifisere sentrale metoder og teknikker som har blitt brukt i tidligere forskning, samt å sette forskningen inn i en historisk kontekst, slik at en kan bygge videre på den nyeste forskningen (Hart, 1998).

Rapporten gir en oversikt over forskningslitteratur som er relevant for studiens problemstillinger knyttet til integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn. En tradisjonell, narrativ strategi ble lagt til grunn for litteraturgjennomgangen. En slik strategi skiller seg fra et systematisk design for litteraturstudier og metaanalyser, blant annet knyttet til rapporteringsmetodikk, søkeord, databaser som brukes, samt inklusjons- og eksklusjonskriterier (Jahan et al., 2016).

Snarere enn å forfølge et smalt tema med strenge og omfattende søk, var intensjonen å få en bred forståelse av, og oversikt over feltet. Formålet har vært å finne tendenser i forskningen, kontekstualisere studien, og derigjennom også å avdekke kunnskapshull hvor det mangler oppdatert forskning. Publikasjonene ble innhentet uten en forhåndsdefinert søkestrategi. Det sentrale har vært å kunne utforske materialet, lese forskjellige kilder og forfølge nye tråder, i tråd med Jesson et al. (2011).

Siden en bred utforsking har vært målet, ble portalen Oria og Google Scholar benyttet som utgangspunkt for søkene. Det ble søkt med en rekke termer, som blant annet «LHBTIQ+», «flyktninger», «fluktbakgrunn», «integrering» og «flyktninghelse». Søkene ble gjort med trunkeringer (varianter av ordene), som for eksempel «LHBTIQ», «LHBTIQ+» og «skeive». Det ble også søkt med forskjellige kombinasjoner (boolske operatorer). Eksempler på dette er blant annet kombinasjonen «LHBTIQ+» og «flyktninger» og «flyktninger» og «helse». For sikre at vi inkluderte både relevante fagfellevurderte studier som er publisert internasjonalt, samt andre relevante studier gjennomført i en norsk kontekst, ble søkene gjennomført både på norsk og engelsk. Publikasjonenes litteraturlister har vært brukt for å forfølge tråder til nyere, sentrale bidrag. I tillegg har vi inkludert relevant litteratur som vi allerede kjente til.

I tråd med den narrative strategien rapporteres funnene i et komprimert format, som oppsummerer viktig innhold i de ulike publikasjonene (Green et al., 2006). Litteraturgjennomgangen presenteres i kapittel 3.

2.2 Kvalitative dybdeintervju

Utgangspunktet for prosjektet var en narrativ intervjustrategi med flyktningene for å få tak i den enkeltes livshistorie, som igjen kunne bidra til dybdekunnskap om levekår, livskvalitet og personlige erfaringer mht. diskriminering. En slik intervjustrategi er hensiktsmessig for å åpne opp for det informanten selv opplever som viktig ved sin integreringsprosess (Patton, 2002). Forskeren legger til rette for at den som intervjues kan vektlegge det vedkommende finner betydningsfullt, uten å bli styrt av en forhåndsbestemt intervjuguide. Den som intervjues får kontrollere retningen, innholdet og tempoet i intervjuet. Datamaterialet kan fange dimensjoner av erfaringer over tid, som også tar hensyn til forholdet mellom individuell erfaring og kulturell sammenheng (Connelly & Clandinin, 2012). Imidlertid erfarte vi tidlig i datainnsamlingen at språkbarrierer og bruk av tolk i intervjusituasjonen påvirket intervjusituasjonen og interaksjonen i samtalen, noe som gjorde denne strategien vanskelig å gjennomføre. Vi endret derfor intervjustrategi og gjennomførte intervjuene som semistrukturerte dybdeintervju. Tjora (2017) beskriver «dybden» i metoden kvalitative dybdeintervju som forskerens nysgjerrighet på informantenes konkrete erfaringer i situasjonen vedkommende befinner seg i.

2.2.1 Rekruttering

Artikkelen *The voices heard and voices silenced: Recruitment processes in qualitative studies* (Kristensen & Ravn, 2015) minner oss på betydningen rekrutteringsprosessen i seg selv har for kunnskapsproduksjon og refleksivitet, noe som ofte underkommuniseres i forskningsprosjekter. Datamaterialet man ender opp med er et resultat av en mengde valg som forskerne gjør. I det følgende beskriver vi rekrutteringsprosessen og begrensninger knyttet til denne.

Det er benyttet ulike kanaler i rekrutteringsprosessen. Det er fordi personer som identifiserer seg som LHBTIQ+ representerer en mangfoldig og uensartet gruppe. Det er også en potensiell sårbarhet forbundet med å være del av en minoritetsgruppe. En særlig viktig rekrutteringskanal har derfor vært Skeiv Verden, en nasjonal interesseorganisasjon for LHBTIQ+-personer med minoritetsbakgrunn. Organisasjonen har fungert som døråpner til LHBTIQ+-miljøet via deres medlemmer (Følner et al., 2015). De fleste av informantene ble rekruttert gjennom lokalforeningene til Skeiv Verden i Trondheim og i Oslo, eller gjennom forskergruppens personlige nettverk. Den norske Helsingforskomité har også bistått med å distribuere informasjonsskrivet i sitt nettverk. Det var også noen av informantene som ble rekruttert gjennom en kommunal helsetjeneste for asylsøkere, familiegjenforente til flyktninger og nyankomne flyktninger. Det kom i stand etter at vi hadde gjennomført et gruppeintervju med aktører som jobber med flyktninger i den aktuelle kommunen (mer om gruppeintervjuene i avsnittet under). Det er viktig å understreke at også enkeltpersoner har bidratt med å sette oss forskerne i kontakt med potensielle informanter. Her har medlemmer av referansegruppen spilt en nøkkelrolle. Forskerteamet har også snakket om prosjektet ved to arrangementer som handlet om LHBTIQ+-flyktninger.

Både blant personer som våre døråpnere satte oss i kontakt med og blant personer vi kontaktet direkte, var det noen som ikke ønsket å delta på intervju. Enkelte kan naturligvis oppleve at kostnaden som er forbundet med å delta i en slik studie er for høy. Videre kan opplevd diskriminering og stigma også påvirke ønsket om, eller muligheten til å delta (Ellard-Gray et al., 2015).

Det har vært viktig å komme i kontakt med informanter som er i ulike faser av integreringsprosessen i Norge. Det vil si at vi både hadde som mål å rekruttere informanter som har vært kort tid i Norge og

informanter som har lengre erfaring med integreringsløpet. Med tanke på nylig ankommende med begrensede språkferdigheter, ble informasjonsskrivet oversatt til arabisk, persisk, russisk og engelsk.

I utformingen av rekrutteringsstrategien var referansegruppen involvert, både med hensyn til metoder og innhold. Det ble lagt vekt på å rekruttere geografisk bredt og å inkludere flyktninger bosatt i både by- og distriktskommuner. Dette for å kunne belyse ulike erfaringer blant LHBTIQ+-personer som har blitt bosatt på steder, med og uten LHBTIQ+-nettverk. Det var vanskelig å rekruttere informanter fra Nord-Norge. Til tross for denne begrensningen anser vi at datamaterialet representerer en mangfoldig gruppe.

2.2.2 Utvalg

Utvalget endte på 15 LHBTIQ+-personer som identifiserer seg som lesbisk, homofil, bifil, transperson eller skeiv. Ingen av de vi intervjuet identifiserer seg som interkjønn. Informantenes landbakgrunn er Afghanistan, De forente arabiske emirater, Egypt, Iran, Kongo, Palestina, Syria og Tsjetsjenia. De fleste har kommet til Norge som kvoteflyktninger, mens tre har kommet som asylsøkere. Informantene er i ulike livsfaser, og to av dem har barn. Informantene er i alderen 22 til 40 år og har vært i Norge i fra ett til syv år. Når det gjelder informantenes bosted, er de aller fleste bosatt i en storby, mens to av dem er bosatt i en mindre by. Flere av informantene har tidligere bodd i en småby og har enten flyttet videre selv, eller fått hjelp til å flytte til en større by. Informantene var i ulike faser av integreringsløpet.

2.2.3 Gjennomføring og analyse

Intervjuguiden er strukturert etter forskningsspørsmålene som ble operasjonaliserte i konkrete spørsmål egnet for bruk i en samtale. Spørsmålene ble organisert under ulike tema i intervjuguiden. Vi har benyttet semistrukturerte intervjuer, som karakteriseres av at samtalen mellom forsker og informant styres av de temaene forskeren ønsker å få informasjon om (Thagaard, 2009). Semistrukturerte intervjuer gir forskeren mulighet til å komme tett på informantens livsverden. Intervjuene gir innblikk i menneskelige opplevelser sett fra den intervjuedes ståsted. Brinkmann (2012) knytter intervjuet som metode til en livsverdenorientering. Intervjuet gir forskeren en privilegert inngang til personers opplevelser i den verdenen de kjenner og møter i dagliglivet. Målet med intervjuene har vært å komme så tett på informantens opplevelser som mulig, noe som stiller krav til forskeren. Det er viktig å være sensitiv og våken for det som dukket opp under samtalen. Ofte er det behov for å følge opp temaer som informanten kommer inn på, for å forstå det i dybden. Det betyr også at forskeren kan gå frem og tilbake i intervjuguiden etter hvilke temaer som kommer opp, for til slutt å undersøke om alle viktige temaer er dekket.

Temaene i intervjuguiden inkluderer innledende spørsmål om informanten, slik som alder, landbakgrunn, tidspunkt for ankomst til Norge og om informanten kom til Norge som asylsøker eller overføringsflyktning. Vi spurte også informantene om hvordan de identifiserer sin seksuelle orientering og kjønnsidentitet, og om de kunne være åpne om sin identitet der de var bosatt. Videre ba vi informantene om å fortelle om ankomsten sin til Norge, og om deres refleksjoner og tanker rundt deltakelse på introduksjonsprogram som LHBTIQ+-flyktninger. Andre tema i guiden var relatert til om informantene følte seg trygge ved bosettingen eller ved opphold på asylmottak, i hvilken grad de har tilhørighet til skeivt nettverk eller ikke, og i så fall hvordan de skeive nettverkene er viktig for dem. Videre spurte vi informantene om å reflektere rundt hva som kan gjøres annerledes for å gjøre botilbudet og introduksjonsprogrammet bedre og tryggere. Til sist spurte vi informantene om hvordan de opplevde covid-19-pandemien og informantene fikk mulighet til å fortelle om annet de opplever som relevant for tematikken.

Av de 15 intervjuene vi gjennomførte, var 14 ansikt-til-ansikt intervjuer, mens ett ble gjennomført per e-post. Det betyr at vi sendte informanten intervjuguidens spørsmål, som var oversatt til

informantens morsmål, hvorpå informanten besvarte spørsmålene skriftlig. Denne informanten opplevde at et ansikt-til-ansikt-intervju med tolk ville være for utrygt og ønsket heller å fortelle om sine erfaringer i skriftlig form. Svakheten med å innhente informasjon på denne måten, er at vi ikke har hatt anledning til å stille oppfølgingsspørsmål. Det kan noen ganger være avgjørende for å være sikker på å ha forstått informanten riktig. Imidlertid er det av så stor betydning at en kan få frem stemmene til de mest utrygge informantene, og derfor mener forskergruppen at fordelene med metoden er større enn svakhetene. Tre av de individuelle intervjuene ble gjennomført i etterkant av angrepet i Oslo som skjedde natt til 25. juni.

Det ble tatt lydopptak av 13 av intervjuene og alle disse intervjuene er ordrett transkribert. Det siste ansikt-til-ansikt intervjuet ønsket ikke informanten lydopptak av. Det ble derfor skrevet et fyldig referat fra dette intervjuet. I denne rapporten benytter vi sitater fra de transkriberte intervjuene.

Analysen tok utgangspunkt i en deduktiv, eller konseptstyrt tilnærming jfr. Schreier (2012). Transkripsjonene ble gjennomgått flere ganger for å få en oversikt over helheten. Setninger eller fraser som inneholdt informasjon som var relevante for de forhåndsdefinerte kodene, ble så valgt ut. Omgivende tekst ble inkludert der dette var nødvendig, slik at setningen og frasene forble i kontekst. Vi kondenserte så disse meningsbærende enhetene for å forkorte teksten, men uten å forringe meningsinnholdet. De kondenserte meningsenhetene ble så kodet i tråd med de forhåndsdefinerte kodene.

En deduktiv tilnærming innebærer at en går fra teori til data, eller fra et mer abstrakt til et mer konkret og spesifikt nivå (Graneheim et al., 2017). Ved en deduktiv tilnærming risikerer en å formulere koder utelukkende basert på en etablert teori eller modell (Eriksson & Lindström, 1999; Eriksson & Lindström, 1997). Det kan også være en utfordring å bestemme hvordan en skal behandle resterende data som ikke passer til de forhåndsdefinerte kodene (Graneheim et al., 2017). For å sikre at alle relevante funn som fremkom i intervjuene ble inkludert i analysen, opprettet vi derfor også nye koder underveis i analysearbeidet der nye temaer eller mønstre dukket opp, i tråd med en mer induktiv tilnærming (Tjora, 2017).

2.2.4 Tverrkulturelle intervjuer og bruk av tolk

Det er mange kulturelle faktorer som kan påvirke relasjonen mellom forskeren og den som blir intervjuet, og det er ikke alltid like lett å fornemme dem. Kvale og Brinkmann (2009) nevner eksempler som vaner, praksiser, posisjoner og språklige og narrative ressurser. Tverrkulturelle intervjuer innebærer også ofte bruk av tolk. I forberedelsene til intervjuene var bruk av tolk ett av temaene vi tok opp med referansegruppen. Enkelte i referansegruppen viste da til erfaringer med LHBTIQ+-flyktninger som ikke stoler på at tolken er nøytral, eller behandler informasjonen de får tilgang til konfidensielt. Som forskere erfarte vi det samme da vi skulle rekruttere informanter. Negative opplevelser knyttet til å benytte tolk var også et tema i intervjuer med noen av flyktningene. Enkelte av informantene forteller at de har opplevd at tolken har benyttet negativt ladede ord under oversettelsen av termer knyttet til kjønn- og seksualitet, eller at de opplever at tolken har brutt taushetsplikten.

Bruk av tolk i offentlig sektor er fra 1. januar 2022 regulert i en egen lov, tolkeloven. Tolkeloven stiller krav til tolker om blant annet god tolkeskikk, taushetsplikt og habilitet. For at intervjusituasjonen skal oppleves som trygg for informanten, er informantens mulighet til å påvirke valg av tolk avgjørende. En av informantene ønsket at tolken skulle være fra et annet land og være bosatt i en annen by enn informanten selv. Tolkingen ble i tillegg gjennomført over telefon. Vi benyttet en kvalifisert tolk fra Nasjonalt tolkeregister, og la til grunn informantens ønsker i valget av tolk.

De fleste av informantene snakket imidlertid godt engelsk eller norsk, og hadde ikke behov for tolk. Enkelte av informantene ønsket å bruke noen de kjente fra før som tolk, for eksempel en bekjent fra Skeiv Verden. Grunnet tolkeloven hadde ikke forskergruppen anledning til å benytte ukvalifiserte tolker. Noen av informantene ønsket heller å bli intervjuet uten tolk, enn å benytte en tolk de ikke kjente. Dette førte antakelig til at noen av informantene ikke fikk uttrykt seg like godt som om de hadde kunnet, dersom de snakket morsmålet sitt.

Informantene fikk anledning til å påvirke hvor intervjuet skulle gjennomføres. En av informantene var for eksempel svært utrygg og redd for å bli observert av andre mennesker i intervjusituasjonen. Intervjuene ble derfor gjennomført der informantene var mest komfortable med å møtes. Noen ønsket å bli intervjuet hjemme, mens andre foretrakk for eksempel å møtes på et bibliotek eller hos en skeiv organisasjon.

2.3 Fokusgruppeintervjuer

Mange instanser er i kontakt med grupper av flyktninger og er involvert i ulike faser av integreringsprosessen, enten som kommunal eller statlig aktør, eller som frivillig. Vi har gjennomført seks fokusgruppeintervjuer med aktører som på ulike måter jobber med integrering av flyktninger i Oslo, Trondheim, Bergen, Lindesnes og Tromsø.

Hensikten med intervjuene var å løfte frem de ulike aktørenes erfaringer og å undersøke hva aktørene selv opplever at de mangler kunnskap om på LHBTIQ+-feltet. Videre ønsket vi å belyse hvordan ulike arenaer bidrar til å forsterke eller motvirke negativ sosial kontroll og diskriminering av flyktninger med LHBTIQ+-bakgrunn. Formålet var også å identifisere utfordringer og muligheter for trygg integrering av LHBTIQ+-flyktninger i de utvalgte kommunene.

2.3.1 Rekruttering

Vi rekrutterte informantene ved å henvende oss direkte til kommuner og sivilsamfunns-organisasjoner i de fem utvalgte kommunene. Vi inviterte aktører som på ulike måter er involvert i integreringen av flyktninger i kommunene. Etter dialog med referansegruppen la vi vekt på å invitere en representant involvert i helsetjenester til flyktninger. Videre har sivilsamfunnsorganisasjoner viktige roller som partnere i integreringsprosessen og som interesseorganisasjoner for LHBTIQ+-personer.

I alle gruppeintervjuene deltok det minst én representant fra enhet som har ansvar for introduksjonsprogram og/eller læringssenter/voksenopplæring i kommunene. Det varierer mellom gruppeintervjuene hvor mange kommunale aktører som deltok fra hver kommune. Når det gjelder helse, deltok aktører som jobber med helsetjenester til flyktninger i tre av gruppeintervjuene. Dette var en representant fra henholdsvis fagteam for flyktninghelse ved RVTS-Nord, Senter for migrasjonshelse (SEMI) i Bergen kommune og Flyktningehelseteamet i Trondheim kommune. I hvert av fokusgruppeintervjuene deltok også en minoritetsrådgiver[4] fra den enkelte kommune eller region og en representant fra en sivilsamfunnsorganisasjon, enten Skeiv Verden, Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold (FRI) eller Røde Kors.

2.3.2 Utvalg

Hensikten med utvalget var å få frem ulike perspektiver og strategier som både storbyer og mindre kommuner har i henhold til bosettings- og integreringsarbeid når det gjelder LHBTIQ+-flyktninger. I

[4] IMDis minoritetsrådgivere har spisskompetanse på problemstillinger knyttet til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og æresrelatert vold, og samarbeider tett med skolens elevtjeneste. Minoritetsrådgiverne har sitt daglige arbeid på skolene, men IMDi har fag- og personalansvar for dem.

startfasen av prosjektet diskuterte vi valg av kommuner med både oppdragsgiver og referansegruppen. Referansegruppen spilte inn at det er nyttig å inkludere kommuner som har erfaring med bosetting og integrering av målgruppen, fordi dette kan bidra til nyttig kunnskap for kommuner som har mindre erfaring med målgruppen. Videre påpekte referansegruppen at det kan være nyttig å inkludere kommuner som har bosatt skeive flyktninger, hvor flyktningene har ønsket å flytte til et annet sted med et skeivt nettverk. Vi la vekt på å velge kommuner som har bosatt flere LHBTIQ+-flyktninger og som dermed har erfaring med målgruppen, samt kommuner med god tilgang til skeive møteplasser og interesseorganisasjoner. I tillegg inkluderte vi en mindre kommune i en region der referansegruppen har kjennskap til at skeive rapporteres å ha dårligere levekår.

2.3.3 Gjennomføring og analyse

Fordi vi ønsket å sette nøkkelaktørene i praksisfeltet i dialog med hverandre, valgte vi å gjennomføre intervjuene som fokusgruppeintervjuer. Hensikten var å generere data basert på synergien i gruppeinteraksjonen, gjennom å stimulere deltakerne til å supplere, utfordre, korrigere og bekrefte hverandres utsagn (Guldvik, 2002; Morgan, 1997). En styrke ved fokusgruppeintervjuer er at gruppedynamikken gjør at man ofte kan få frem mer informasjon og andre typer refleksjoner enn i individuelle intervjuer. Vi organiserte gjennomføringen slik at to forskere deltok i hver av fokusgruppeintervjuene, der én konsentrerte seg om å lede intervjuet, mens den andre forskeren kunne følge opp med spørsmål.

Intervjuguiden har spørsmål som vi mener egnet seg til å få frem de ulike aktørenes erfaringer, og en dialog om disse. For eksempel handlet det om hva slags utfordringer en seksuell minoritet kan ha i kommunene generelt, og i løpet av integreringsprosessen spesielt. Vi spurte også informantene hvordan de jobber med tematikken og hva slags kunnskap man må ha for å best kunne hjelpe LHBTIQ+-flyktninger. Vi ba også aktørene om å diskutere hvorvidt de opplever at de mangler kompetanse i møte med LHBTIQ+-flyktninger.

Alle gruppeintervjuene ble gjennomført på Teams. Det ble tatt lydopptak av fem intervjuer og disse ble transkriberte i sin helhet. Under ett av intervjuene ble det ikke tatt lydopptak da én av deltakerne ikke samtykket til dette. Fra dette intervjuet ble det skrevet et referat.

Kodingen av datamaterialet ble gjort på samme måte som med de individuelle dybdeintervjuene.

2.4 Personvern og etikk

Prosjektet ble i en tidlig fase meldt til Norsk senter for forskningsdata som vurderte at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Vi benyttet også Tjenester for sensitive data (TSD) under databehandlingen. Dette er et sikkert prosjektområde som oppfyller lovens strengeste krav til behandling og lagring av sensitive forskningsdata. Alle personopplysninger er anonymisert og alle som deltok i prosjektet mottok informasjon om studien og et samtykkeskjema. Fordi informantene var i ulike faser av integreringsløpet, varierte også deres språkferdigheter. For å sikre et reelt informert samtykke, valgte vi derfor å oversette informasjonsskrivet til informantenes morsmål.

Det å forske på personer med fluktbakgrunn reiser viktige etiske spørsmål knyttet til sårbarhet, autonomi og samtykke (D Akin, 2017; Stubberud & Akin, 2018). Flere har påpekt etiske utfordringer ved å forske på denne gruppen som er preget av marginalisering og traumatiske opplevelser (Halilovich, 2013; Jacobsen & Landau, 2003; Mackenzie et al., 2007). Denne studien omhandler personer som kan ha vært utsatt for ulike grader av marginalisering, diskriminering og trakassering knyttet til å bryte med normer av kjønn og seksualitet i hjemlandet, under flukt eller i bosettingsfasen i Norge. Vi tar derfor opp noen etiske forhold knyttet til å forske på denne gruppen.

Erfaringer fra andre forskningsprosjekter har vist at flyktningene noen ganger har antakelser om at forskerne kan påvirke deres asylsøknad (Deniz Akin, 2017; Stubberud & Akin, 2018). Slike erfaringer kan knyttes til opplevelsen av maktforholdet mellom forsker og informant. Det var ikke tilfellet i dette prosjektet, da alle vi snakket med hadde fått avklart sin asylsøknad og var bosatt i en kommune. Men, en bevissthet om maktforskjeller mellom forsker og informant, har likevel vært viktig. Dette spesielt knyttet til informert samtykke og selve intervjusituasjonen. Informantene ble påminnet om at de kunne trekke seg fra studien gjennom hele prosjektperioden, uten å måtte oppgi noen grunn. Det var viktig å trygge informantene om at dette ikke ville ha noen personlige konsekvenser for dem. Det er ingen av informantene som i ettertid har valgt å trekke seg.

2.5 Brukermedvirkning

Brukermedvirkning er et grunnleggende prinsipp for å øke forskningens relevans for brukere av forskning. NIBR-rapporten «Flyktninger i introduksjonsprogrammet - Hvilke erfaringer har de med å delta?» viser at brukermedvirkning er det området hvor flyktningene er minst tilfredse og at de fleste mener at de har begrenset mulighet til å påvirke mål og innhold i introduksjonsprogrammet (Tronstad, 2019). Vi ønsket at LHBTIQ+-flyktningers innspill skulle tas med i forskningsprosessen og at stemmene til aktørene som jobber med målgruppen skulle bli representert. Brukermedvirkning har derfor vært sentralt, særlig i begynnelsen og sluttfasen av forskningsprosessen. Dette er ivaretatt gjennom etablering av en referansegruppe bestående av aktører som på ulike måter er involvert i arbeidet med å sikre trygg og god integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn. Gruppen som helhet, og enkeltmedlemmer, har gitt viktige råd og støtte til forskerne underveis i undersøkelsen. Referansegruppen besto av to representanter fra Skeiv Verden og representanter fra henholdsvis Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Kvalifiseringssenter for Innvandrere i Trondheim kommune og NTNU Samfunnsforskning AS.

Via referansegruppen har vi samarbeidet med Skeiv Verden, som både har gitt verdifulle innspill til rekruttering av informanter og knyttet til å identifisere kunnskapshull som bør utforskes nærmere. Også våre individuelle informanter ble spurt om hva det bør forskes videre på, eller hva som bør løftes frem i forskningen som har relevans for deres levekår og livskvalitet. Brukermedvirkning ble også gjennomført som et «medvirkningsmøte» hos Skeiv Verden i Trondheim. Her presenterte en av forskerne foreløpige funn og inviterte deltakerne til å diskutere og kommentere resultatene. Fra målgruppen var det omkring 15 deltakere på møtet, i tillegg til to kommunale integreringsaktører som jobber med målgruppen. Deltakerne i medvirkningsmøtet var spesielt opptatt av hvordan de rapporterte funnene vil ha praktisk betydning for deres hverdag. I tillegg kom noen av deltakerne med innspill til rapportens anbefalinger.

3 LITTERATURGJENNOMGANG

Det å systematisere og analysere eksisterende litteratur på feltet har vært et viktig utgangspunkt for den kvalitative delen av forskningen. Vi har primært fokusert på litteratur, både forskning og offisielle dokumenter, samt lover og retningslinjer om LHBTIQ+-personer i asylsøker- og bosettingsfasen i Norge.

3.1 Asylsøkerprosessen – en sårbar periode

I løpet av de senere årene har et økende antall personer, som bryter med kulturelle og religiøse normer knyttet til kjønn og seksualitet, søkt beskyttelse i Europa og Nord-Amerika (Spijkerboer, 2013). Ifølge Bufdir har det i perioden 2002 – 2018 vært minst 416 personer som har søkt asyl på grunn av seksuell orientering og kjønnsidentitet. Fordi UDI fører manuelle registreringer og tellinger av asylvedtak hvor seksuell orientering er oppgitt som asylgrunnlag, kan disse rapportene være mangelfulle og inneholde feil.[5]

Selv om seksuell orientering og kjønnsidentitet ikke er sitert i Flyktningkonvensjonen[6], kan man under «tilhørighet til en sosial gruppe» søke flyktningstatus basert på frykt for forfølgelse på grunnlag av seksuell orientering og/eller kjønnsidentitet (UNHCR). Fra 1998 har det etter norsk rett vært ansett at en asylsøkers seksuelle orientering skal kunne gi flyktningstatus (Gustafsson, 2016). Denne forståelsen har etter hvert blitt utvidet til også å omfatte andre seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter. En rekke studier fra Norge (Akin, 2015; Deniz Akin, 2017; Gustafsson, 2016), Danmark (LGBT-Asylum, 2015; Lunau, 2019), Storbritannia (Giametta, 2014; Lewis, 2010), Canada (Edward Ou Jin & Brotman, 2011; Millbank, 2009; Murray, 2016) og USA (Randazzo, 2005), har vist at det å oppnå flyktningstatus på disse grunnlagene involverer en rekke juridiske og kulturelle utfordringer. Et sentralt problem er troverdighetsvurdering av sakene. Det er ingen enighet rundt hvordan troverdigheten av en persons seksuelle orientering og kjønnidentitet skal vurderes, og det finnes ingen fasit på plassering av personer i henhold til kategoriene L-H-B-T-I-Q+. I tillegg, er det svært vanskelig å fremvise bevis på velbegrunnet frykt i slike saker. Erfaringene er neppe dokumentert, blant annet fordi lokale myndigheter er uvitende om personens status, frykt for å rapportere om overgrep eller mangel på beskyttelseslover (Mulé, 2020).

Forskningen på feltet har vist at LHBTIQ+-asylsøkere opplever troverdighetsvurderinger som vanskelige og at det er en ekstra belastning å skulle avsløre detaljer om seksualitet og traumer under asylintervju i Norge (Akin, 2015; Deniz Akin, 2017). I tillegg viser studier at saksbehandlere, både i Norge (Deniz Akin, 2017) og andre land i Europa (Jakuleviciene et al., 2012; LGBT-Asylum, 2015; Spijkerboer & Jansen, 2011) ofte benytter subjektive antakelser og stereotypier. Denne tendensen fører til marginalisering og usynliggjøring av personer som ikke oppfyller normative forventninger om seksuell orientering (D Akin, 2017; Grønningsæter, 2021). Det er viktig å understreke at forskningslitteraturen stort sett har fokusert på erfaringene til homofile menn, mens lesbiske kvinner

[5] Årsaken kan være relatert til at noen LHBTIQ+-asylsøkere opplever det som for utrygt å oppgi sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet under asylintervju (Akin, 2017).
[6] Ifølge Flyktningkonvensjonen har enhver person rett til beskyttelse om hen har en velbegrunnet frykt for å bli forfulgt på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en sosial gruppe.

og transpersoner i stor grad er usynlige i litteraturen (Keenan, 2012). For eksempel er det rapportert at lesbiske kvinner med barn ofte nektes asyl når de søker beskyttelse (Lewis, 2010).

For mange er asylsøkerprosessen preget av usikkerhet omkring søknaden og tidligere erfaringer med vold og trauma gjør asylsøkeren spesielt sårbar i denne perioden (Phillimore & Cheung, 2021). Stubberud og Akin (2018) har forsket på en særlig sårbar gruppe asylsøkere, nærmere bestemt skeive enslige mindreårige. Studien viser at ved norske mottak og omsorgssentre tematiseres ikke kjønn og seksualitet i tilstrekkelig grad. Enslige mindreårige som ble intervjuet, beskriver også forskjellige grader av depresjon, skam, frykt og usikkerhet, og problemer med å akseptere egen seksualitet eller kjønnsidentitet i Norge. Informantene rapporterte også om mobbing og trakassering under opphold i omsorgssentre og mottak.

3.2 Betydningen av LHBTIQ+-nettverk for flyktninger

Både levekårsundersøkelser og andre studier viser at LHBTIQ+-personer med innvandrerbakgrunn erfarer etnisk eller rasistisk diskriminering i LHBTIQ+-miljøer, og homonegativisme i etniske og religiøse miljøer (D Akin, 2017; Eggebø et al., 2020; El-Tayeb, 2012).

Tilhørighet i et trygt, inklusivt og bekreftende LHBTIQ+-nettverk kan fremme helse, trivsel og trygg integrering i Norge, og hjelpe LHBTIQ+-flyktninger med å håndtere hverdagsutfordringer (Eggebø et al., 2018; Stubberud & Akin, 2018). I sin PhD-avhandling studerte Deniz Akin hvordan skeive asylsøkere navigerer de kulturelle og juridiske utfordringene i Norge.[7] Et sosialt nettverk spiller en viktig rolle som veiviser i det norske samfunnet, både under asylsøker- og bosettingsprosessen. Akin viser at LHBTIQ+-flyktninger som har et stort nettverk mobiliserer det til mange formål, blant annet til å skaffe seg informasjon om asylprosessen og andre tjenestetilbud for skeive (Deniz Akin, 2017). Studien «Skeiv på bygda» peker på at fravær av interesseorganisasjoner på små steder, for mange medfører et utenforskap (Eggebø et al., 2015). Asylsøkere som mangler et støttende nettverk, for eksempel fordi de er bosatt i mottak i en liten by eller et tettsted uten andre skeive, beskriver følelser av ensomhet og depresjon. Betydningen av sosiale nettverk er også fremhevet som viktig for livssituasjonen til skeive enslige mindreårige asylsøkere. Enslige mindreårige som har kontakt med interesseorganisasjonen Skeiv Verden forteller at organisasjonen ga dem håp og trygghet, mens de uten nettverk beskrev følelsen av isolasjon (Stubberud & Akin, 2018).

3.3 Levekårsundersøkelser

Det finnes en rekke levekårsundersøkelser som setter søkelys på LHBTIQ+-personer i Norge. Den mest omfattende undersøkelsen som er relevant for LHBTIQ+-flyktninger i Norge er *Levekår blant skeive med innvandrerbakgrunn* (Eggebø et al., 2018).[8] Studien er omfattende og gir innsikt i hvordan ulike diskriminerende strukturer og praksiser samvirker levekårene til skeive med innvandrerbakgrunn. Rapporten belyser sentrale levekårstema som utdanning og arbeid, helse, rus, relasjoner og nettverk, åpenhet, diskriminering og vold. Basert på funnene fra studien, peker forfatterne på at skeive med innvandrerbakgrunn erfarer diskriminering og marginalisering som finner sted på ulike arenaer. Rapporten dokumenterer rasisme og ekskludering i skeive miljøer, og homonegativisme i landbaserte eller religiøse miljøer. Denne levekårsundersøkelsen inkluderer personer med ulik migrasjonsbakgrunn, og 18 prosent av respondentene kom til Norge som flyktning eller asylsøker. Resultatene belyser at noen av informantene, eksempelvis skeive flyktninger med relativt kort botid i Norge, har opplevd vanskeligheter med å etablere et støttende skeivt nettverk.

[7] Det empiriske materialet består av ti semistrukturerte intervjuer med lhbt-asylsøkere, seks semistrukturerte ekspertintervjuer med saksbehandlere fra Utlendingsdirektoratet, samt deltagende observasjon i utallige sosiale sammenkomster organisert av Skeiv Verden. I tillegg gjennomførte Akin dokumentanalyse av relevante retningslinjer og av lovverket.

[8] Denne studien bestod av to delstudier, herunder en nettbasert spørreundersøkelse rettet mot skeive med innvandrerbakgrunn (251 personer svarte på undersøkelsen), samt en intervjuundersøkelse med 41 skeive med innvandrerbakgrunn i alderen 16 til 61 år.

Det er også rapportert at skeive flyktninger har vanskeligheter med å være åpen som skeiv når de deltar på introduksjonsprogram. Ifølge studien opplever skeive flyktninge introduksjonsprogrammet og/eller norskopplæringen som et utrygt sted

Det pekes også på at transpersoner utgjør en svært sårbar gruppe blant skeive minoriteter, som blir møtt med manglende forståelse og kompetanse hos fastleger og psykologer, og de mangler tilgang til kjønnsbekreftende behandling. Også andre studier beskriver manglende kompetanse i helsevesenet som et problem, noe særlig transpersoner opplever (Stokke et al., 2018). Transpersoner med asylsøker- og flyktningstatus kan oppleve ekstra sårbarhet knyttet til henvisning til kjønnsbekreftende behandling. Enkelte rapporterer om at oppholdsstatus og botid i Norge har fått konsekvenser for vurdering av deres henvisning til kjønnsbekreftende behandling, mens en annen mente at dette var uten betydning (se også Eggebø, Stubberud & Karlstrøm, 2018, s. 110).

Den landsomfattende studien *Skeive livsløp. En kvalitativ studie av levekår og sammensatte identiteter blant lhbtis-personer i Norge* (Eggebø et al., 2019)[9] peker på en dobbel utfordring for skeive med innvandrerbakgrunn, nemlig i form av både etnisk diskriminering og homofobi. I resultatene vektlegges betydningen av privatøkonomi for muligheten til å leve gode skeive liv. De som har fluktbakgrunn hindres fra å delta i skeive fellesskap i de store byene fordi reisekostnadene er for store.

Livssituasjonen til LHBT-personer fra ikke-vestlige minoritetsgrupper i Norge ble også undersøkt i en tidligere rapport *Åpne rom, lukkede rom: LHBT i etniske minoritetsgrupper* (Elgvin et al., 2014). Denne studien tar for seg temaer som åpenhet, livskvalitet og helse, stigmatisering og negative reaksjoner som står sentralt i LHBT-personers liv. Rapporten har et kapittel om skeiv migrasjon, der forskerne beskriver livssituasjonen til personer som innvandrer til Norge på grunn av deres seksuelle orientering eller kjønnsidentitet. Rapporten viser at det forekommer vold og trakassering fra andre asylsøkere på mottak og at den aktuelle informanten opplevde at de ansatte ikke gav tilstrekkelig hjelp.

Den danske rapporten *Nydanske LGBT-personers levevilkår* omhandler livsvilkåret til lhbt-personer med ikke-vestlig bakgrunn i Danmark (Følner et al., 2015). Rapporten har et kapittel om nyankomne LHBT-flyktninger som understreker at deres historier og livssituasjon i Danmark er forskjellige fra studiens andre informanter. Mens de nyankomne LHBT-flyktningene hovedsakelig fremhever positive sider knyttet til å være åpen om sin seksualitet i det danske samfunnet, viser undersøkelsen at noen av dem opplevde ulik grad av homofobi på asylmottak. Særlig transpersoner kan være ekstra sårbare i kjønnsdelte asylmottak.

Gruppen er også særlig sårbar i møte med introduksjonsprogrammet og de øvrige tjenestene som følger opp nyankomne flyktninger i Norge. Det er blant annet rapportert om at mange LHBTIQ+-personer har opplevd introduksjonsprogrammet som et utrygt sted og derfor har sluttet, eller har vurdert å slutte (Eggebø et al., 2018; Stubberud & Akin, 2018).

3.4 Flyktninghelse

Studier av helsesituasjonen og helsetjenester til både flyktninger og LHBTIQ+-personer viser til en rekke problemstillinger knyttet til både somatisk og psykisk helse som er viktig i denne konteksten.

Somatisk helseproblematikk i tilknytning til flyktninger og migranter i Norge kan blant annet være knyttet til reproduktiv helse (Abebe, 2010; Attanapola, 2013). I noen tilfeller kan det også være økt risiko for hjerte- og karsykdommer. I denne sammenhengen er det store ulikheter på tvers av kjønn og mellom ulike etniske grupper (Forland, 2009; Helse og omsorgsdepartementet, 2013; Kumar et al.,

[9] Analysen er basert på dybdeintervjuer og fokusgruppeintervjuer med et mangfoldig utvalg av 99 personer.

2008). Det er også høyere forekomst av noen infeksjonssykdommer blant innvandrere fra enkelte, fattigere deler av verden (Folkehelseinstituttet, 2010).

Det er rapportert at både seksuelle minoritetsgrupper (Anderssen et al., 2021; Anderssen & Malterud, 2013) og innvandrerbefolkningen (Vrålstad & Wiggen, 2017) er mer utsatt for psykiske helseplager, selvmord og selvmordsforsøk enn den øvrige befolkningen. Når det gjelder seksuelle minoriteter viser tidligere forskning at de kan være utsatt for psykiske helseplager som følge av hendelser knyttet til blant annet ulike typer av vold, isolering, utestenging samt konverteringsterapi knyttet til deres normbrytende seksuelle orientering og kjønnsidentitet i i hjemlandet (Alessi, Kahn, Greenfield, et al., 2018).

I en studie som omhandler levekårene til skeive med innvandrerbakgrunn i Norge, oppga de fleste av respondentene at de er ved god helse og fornøyde med helsetjenestene de har fått. Like fullt rapporterte ganske mange om symptomer på psykisk sykdom. Mer enn halvparten av respondentene rapporterte om selvmordstanker og i overkant av en av fem hadde forsøkt å begå selvmord (Eggebø et al., 2019; Eggebø et al., 2018).

Flertallet av unge skeive har god psykisk helse (Barne-og likestillingsdepartementet, 2017). Samtidig viser en rekke norske studier at ungdom med ikke-heterofil identitet i større grad utsettes for mobbing, utfrysning, seksuell trakassering, trusler og voldshendelser enn heterofil ungdom (Hegna, 2007; Moseng, 2007; Roland & Auestad, 2009; Stefansen et al., 2009; Trampe-Ewert, 2021). Disse ungdommene rapporterer også om mer ensomhet, større grad av rusbruk og flere mentale helseutfordringer (Anderssen & Malterud, 2013; Bendixen et al., 2017; Hegna & Rossow, 2007; Roland & Auestad, 2009).

Europeiske studier har funnet at det er høyere forekomst av psykiske lidelser hos flyktninger enn hos annen befolkning i vertsland. PTSD, depresjon, angst og søvnløshet er eksempler på psykiske sykdommer og symptomtrykk som er hyppige blant flyktninger (Borho et al., 2020; Lebano et al., 2020; Richter et al., 2018). En studie fra Sverige viser at flyktninger som bor i asylmottak og boliger som tilhører utlendingsdirektoratet viser høye nivåer av psykiske lidelser som depresjon, angst, samt økt risiko for PTSD. Flyktninger som ikke har fått innvilget oppholdstillatelse har høyere forekomst av psykiske lidelse enn de som har fått oppholdstillatelse. Flyktninger som har fått innvilget oppholdstillatelse, men venter på permanent bosted, opplever symptomer på stress og depresjon som kan påvirke deres psykiske helsetilstand (Leiler et al., 2018). Når det gjelder enslige mindreårige asylsøkere har disse ofte traumatiserende erfaringer knyttet til flukt, dødsfall hos nære personer, vold, krig, eller omsorgssvikt eller misbruk og mange har også symptomer på posttraumatisk stresslidelse (Jensen et al., 2015; Lidén et al., 2013; Stubberud & Akin, 2018). Litteraturen påpeker også at lavt utdanningsnivå og mangel på kunnskap om psykisk helse kan øke sårbarheten for å ha psykiske lidelser uten å være i stand til å gjenkjenne det (Shannon et al., 2015). Samtidig kan det være en utfordring at personer med flyktningbakgrunn kan ha et stigmatiserende syn på psykisk sykdom (Slewa-Younan et al., 2020).

Eggebø, Stubberud og Karlstrøm (2018) fant at tre helseproblemer var spesielt fremtredende hos LHBTIQ+-personer med innvandrerbakgrunn. For det første uttrykte transpersoner med behov for kjønnsbekreftende behandling, skuffelse og misnøye med tilbudene som er tilgjengelige for dem i Norge. For det andre hadde traumer fra barndommen, krig eller flukt, alvorlige negative effekter på personenes psykiske helse. For det tredje fremkom det at juridisk status også så ut til å påvirke tilgangen til helsetjenester. Disse funnene illustrerer at tilgang til (likeverdige) helsetjenester også er en svært viktig tematikk i denne konteksten. Dette underbygges ytterligere av en omfattende studie om migrasjon og helse i Europa, som påpekte at de spesifikke helsebehovene til migranter alt for ofte er dårlig forstått, og at kommunikasjonen mellom helsepersonell og migrantklienter er dårlig (Rechel et al., 2011). Organisatoriske og administrative forhold, språk og kommunikasjonsproblemer, så vel

som mellommenneskelig dynamikk, stigma, diskriminering og sosial ekskludering kan utgjøre barrierer, som reduserer flyktningers tilgang til helsetjenester (Lebano et al., 2020).

3.5 Covid-19-pandemien, flyktninger og seksuelle minoriteter

Historisk sett er sårbare grupper de første til å oppleve de negative effektene av økende ulikhet og ustabilitet i samfunnet (Mangrio et al., 2020). Migranter og flyktninger er derfor spesielt utsatt for virkningene av covid-19-pandemien (Kluge et al., 2020).

I Norge har koronapandemien hatt konsekvenser for opprettholdelse av tilbud rettet mot sårbare grupper. Fafos rapport om kommunenes integreringsarbeid under koronautbruddet i Norge[10], viser at «reduksjonen i opplæringstilbud og overgangen til mer bruk av digitale tjenester i den kommunale norskundervisningen har særlig rammet de med minst ressurser i form av tidligere skolegang og digital kompetanse» (Kavli & Lillevik, 2020; Lødding et al., 2020). Her er det også viktig å legge merke til psykososiale konsekvenser av koronapandemien. Når frivillige støttetiltak ikke lenger er tilgjengelige, vil flyktninger komme i en spesielt sårbar situasjon (Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, 2020). For personer som hadde psykiske plager før utbruddet kan økt stress og usikkerhet føre til økte psykiske plager og forverring av tilstanden. Samtidig vil tilgangen til hjelp og behandling for personer som allerede har en kjent eller nyoppstått psykisk lidelse, kunne være redusert. Sårbare grupper kan derfor blant annet få økt risiko for selvmord, selvmordsforsøk og selvskading som følge av pandemien (Qin et al., 2020).

Pandemien kan ramme innvandrere og flyktninger ekstra hardt. Psykiske helseproblemer og selvmordsrisiko i dette segmentet av befolkningen påvirkes ikke bare av psykisk stress fremkalt av selve pandemien, men også av opprinnelseskultur og relativ sosial og økonomisk marginalisering fra majoritetsbefolkningen (Amin et al., 2021; Puzo et al., 2017). Språklige og kulturelle barrierer kan føre til at noen grupper både blir mer eksponert for smitte og får mindre tilgang på hjelpetiltak enn andre, noe som kan gi økt risiko for negative sekundærvirkninger (Qin et al., 2020).

I 2020 publiserte Verdens helseorganisasjon (WHO) resultatene av en frivillig spørreundersøkelse for flyktninger og migranter om konsekvensene av covid-19-pandemien. En av fem som deltok i studien utrykte økt grad av isolasjon, ensomhet og depresjon, og økt usikkerhet for fremtiden og om de vil kunne gjenforenes med familien sin (World Health Organization, 2020).

Allerede marginaliserte befolkningsgrupper, spesielt etniske, seksuelle og kjønnsmessige minoritetsgrupper, kan være mer utsatt for negative virkninger av covid-19. Blant annet opplever marginaliserte befolkningsgrupper betydelige ulikheter i covid-19 eksponering, mottakelighet og behandlingstilgang, samt i psykososiale effekter av pandemien (Ruprecht et al., 2021). Forskning har også vist at seksuelle minoritetspersoner har høyere forekomst av en rekke alvorlige sykdomstilstander, enn heterofile personer. Voksne seksuelle minoritetspersoner, som også tilhører etniske minoritetsgrupper som er uforholdsmessig berørt av pandemien, har også høyere forekomst av flere av alvorlige sykdomstilstander, enn heterofile voksne fra etniske minoriteter (Heslin & Hall, 2021). Mendez og Pereira (2021) fant at LGB-personer (spesielt bifile) lider mer som følge av covid-19 og har lavere arbeidsrelatert livskvalitet, enn heterofile personer. Noe som har konsekvenser for mental helse og generell livskvalitet for seksuelle minoriteter. Studier har også funnet flere signifikante forskjeller med hensyn til depressive symptomer knyttet til seksuell legning og kjønn, hvor kvinner og selvidentifiserte bifile deltakere hadde høyere nivåer av depressive symptomer, sammenlignet med mannlige og hetero- og homofile eller lesbiske deltakere. Depressive symptomer

[10] Datamaterialet består av kvalitative intervjuer med ledere og ansatte, og en web-survey blant ansvarlig for introduksjonsprogrammet i 141 kommuner.

var negativt korrelert med alder og positivt korrelert med covid-19-forverrede reaksjoner, frykt for covid-19 og negativ påvirkning av covid-19 (Nowaskie & Roesler, 2022; Duarte & Pereira, 2021).

LGBTQ+-personer er spesielt sårbare for psykososiale virkninger av nedstengning av samfunnet, som følge av pandemien. Dette kan få en rekke negative utslag, blant annet knyttet til negative effekter på somatisk helse, svekket følelsesmessig og psykoseksuelt velvære, økt risiko for psykiatriske lidelser og ulikheter i tilgang til helsetjenester (Banerjee & Nair, 2020).

Seksuelle minoriteter rapporterer også mer psykiske lidelser og mer peritraumatisk stress assosiert med pandemien, enn seksuelle majoriteter. Dette peker på et sannsynlig økt behov for psykiatriske helsetjenester til LGBTQ+-personer, i kjølvannet av covid-19-pandemien (Peterson et al., 2021).

Disse forskningsområdene har gitt oss en oversikt over ulike typer utfordringer LHBTIQ+-personer kan erfare etter ankomst til Norge.

4 RESULTATER

I dette kapittelet analyserer vi dataene fra de individuelle intervjuene og gruppeintervjuene. Når det gjelder de individuelle dybdeintervjuene, konsentrerer vi oss om de viktigste temaene som har blitt løftet frem og ser nærmere på hvordan det å tilhøre en seksuell minoritet har betydning for blant annet trygg bosetting, åpenhet og deltakelse på introduksjonsprogram, deltakelse i andre sosiale miljøer, tilgang til helsetjenester og opplevelser av bosted. I tillegg ser vi på informantenes erfaringer knyttet til koronapandemien. Under analysen av fokusgruppeintervjuene gir vi et bilde av i hvilken grad integreringsarbeidet er tilpasset LHBTIQ+-flyktninger. Datamaterialet gir og et innblikk i hvordan integreringsaktørene opplever å jobbe med målgruppen og hvordan de vurderer egen kompetanse på feltet. Basert på dette trekker vi frem eksempler på gode tiltak som fremmer integrering.

4.1 På leting etter trygghet i integreringsløpet

Det innhentede datamaterialet viser hvor forskjellig, men også hvor likt integreringsløpet kan erfares av enkeltpersoner med ulik botid og bosted, forskjellige migrasjonshistorier og identiteter. Hensikten med dette delkapitlet er å belyse hvordan den enkelte kan oppleve trygghet og utrygghet, og at dette kan knyttes til både personlige, kulturelle og institusjonelle aspekter som samspiller med hverandre under integreringsløpet.

4.1.1 Ulike opplevelser av trygghet og utrygghet blant nyankomne

Utrygghet og uforutsigbarhet på asylmottak

Vi ba informantene fortelle om sin ankomst til Norge og i hvilken grad de opplevde trygghet i forbindelse med bosetting eller opphold på asylmottak. Tre av dem vi har intervjuet har erfaring fra asylsøkerprosessen i Norge. De vil si at de ankom Norge på egen hånd og søkte beskyttelse etter ankomsten. En av dem, som identifiserer seg som homofil og kom som enslig mindreårig, utrykker at han ikke kunne oppgi homofili som et grunnlag for å søke beskyttelse, fordi han ikke opplevde omgivelsene som trygge nok for å snakke om dette.

> Nei, fordi jeg var redd, fordi det var jo mange fra [hjemlandet] som var sammen med meg, jeg hadde ingen anelse, så jeg turte ikke si det. Også mange fra [hjemlandet] var sammen med meg også, for jeg kunne ikke norsk eller engelsk og da hadde jeg en tolk, var fra [hjemlandet] og han kom og fortalte til asylmottak og snakket til de andre, så var litt redd at kanskje hvis jeg skal si det, at han skal si det til noen andre, til noen venner og sånn. Jeg var litt redd at hvis jeg skal si, jeg var veldig redd at kanskje han skal fortelle alle sammen, og alle sammen mareritt liksom og veldig redd. Derfor jeg kunne ikke si det. Jeg bare sa at fordi det er krig og jeg kom hit bare for å få beskyttelse, og, ja, asylsøker, på grunn av at det er krig. Så har jeg ikke sagt første gang da.

Nordisk og internasjonal forskning på feltet viser at det er en svært krevende situasjon for asylsøkere å avdekke sin seksuelle orientering og/eller kjønnsidentitet som asylgrunnlag, blant annet på grunn av frykt og/eller manglende kunnskap om at seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk kan gi grunnlag for beskyttelse etter utlendingsloven (Deniz Akin, 2017; Berg & Millbank, 2009;

Jakuleviciene et al., 2012). I mange tilfeller kan det være positivt for den skeives asylsøknad å avdekke sin seksuelle orientering i asylintervjuet, fordi dette kan gi grunnlag for beskyttelse (D Akin, 2017; Middelkoop, 2013). For informanten vi omtaler ovenfor kan det å være enslig mindreårig være en ekstra sårbarhetsfaktor knyttet til å snakke om tematikken (Stubberud & Akin, 2018). For å legge til rette for en tilstrekkelig kartlegging av asylsøkeres behov, er det derfor viktig å skape trygge rammer der asylsøkere opplever at de kan uttale seg fritt.

En annen viktig del av asylsøkerprosessen er opphold på mottak, – en periode som på grunn av uavklart asylsøknad er preget av uforutsigbarhet. Hverdagen til asylsøkere kan være karakterisert av ulik grad av maktesløshet og angst (Thorud & Kolstad, 2010). Denne perioden kan også føre til ekstra belastning for skeive personer, da de kan oppleve en reell og/eller oppfattet risiko ved å være blant andre beboere og andre som har samme landbakgrunn (Elgvin et al., 2014; Stubberud & Akin, 2018)

På bakgrunn av frykt måtte den enslige mindreårige informanten som er omtalt ovenfor, skjule sin seksuelle orientering under oppholdet på mottak:

> Og der var det greit, jeg måtte bare liksom, være sånn maskulin heterofil liksom, og spille med venner og sånn … [P]å grunn av jeg ville ikke miste mine venner og jeg hadde ikke noe annet språk jeg kunne, og jeg visste ingenting. Jeg følte meg som sånn, i [hjemlandet] liksom, da jeg bodde der…[D]erfor jeg hadde de tankegangene, de erfaringene som jeg hadde fra før og klarte ikke å være meg sjøl. Så da flyttet jeg til [navnet på mottak] og der også samme, også flyttet fra mindreåring, eller enslig mindreåring til ordinær, for voksne da … [D]a flytta jeg der og det var enda verre for meg, fordi mange var voksen og jeg følte meg ... uskyldig liksom, jeg følte meg liksom uskyldig og følte meg alene, ensom. Det var vanskelig for jeg kjente ikke dem fra før og plutselig ble jeg bare flytta med en gang i andre etasje og det var helt nytt sted. Det var litt vanskelig for meg å bli kjent med de andre og mange av dem var fra andre land og litt vanskelig å komme i kontakt med dem og, fordi jeg kunne ikke noe, hverken engelsk eller norsk.

For denne informanten, som befant seg i et miljø der han erfarte det som vanskelig å være seg selv, opplevdes det å bo på mottak som å være i hjemlandet. Selv om han ikke snakket om å bli møtt med fordommer, mobbing eller trakassering, var oppholdet hans på asylmottak påvirket av at han var redd. En tidligere forskningsrapport viser at skeive asylsøkere opplever det som ubehagelig å bo på mottak fordi de har flyktet fra en kultur som ikke aksepterer dem, samtidig som at mange finner seg i en situasjon i Norge der de må bo på mottak i en tilsvarende kultur (Elgvin et al., 2014). Den enkelte kan oppleve en følelse av ubehag og frykt, selv om de ikke opplever konkrete negative episoder.

Det å bo på mottak har også vært utfordrende for en annen informant, som kom til Norge og søkte om asyl på grunnlag av å være transkjønnet. Informanten identifiserte seg som mann ved ankomst til Norge, men hadde ikke begynt med kjønnsbekreftende behandling. Derfor ble han plassert sammen med kvinner i kjønnsdelte asylmottak. Han uttrykker at det ikke var noe problem for ham å bo med kvinner. Likevel beskriver han hverdagen i asylmottak som utrygg og at han aldri var ute og snakket med andre beboere.

Overføringsflyktninger - Fra utrygghet til trygghet

Flere av de vi intervjuet kom til Norge som overføringsflyktninger og rapporterer om andre opplevelser av trygghet, enn asylsøkerne. En tolkning er at fordi overføringsflyktningene allerede hadde fått oppholdstillatelse og ble bosatt direkte i en kommune ved ankomst, var deres situasjon mindre preget av uforutsigbarhet. Noe som illustrerer at den grunnleggende utryggheten knyttet til

om man blir innvilget asyl eller ikke, kan være av betydning for at asylsøkere og overføringsføringsflyktninger har ulike opplevelser av trygghet.

En av informantene vi snakket med kom som overføringsflyktning for ett og et halvt år siden. Han reiste med en annen kvoteflyktning, som var også skeiv. Ved ankomst måtte han sitte i karantene i ti dager, men utrykte at han ikke var ensom. I tillegg til å ha en venn, hadde han en kontaktperson fra kommunen, noe som gav trygghet.

> Jeg likte henne. Hun var veldig snill… Jeg kunne ikke gå til butikk eller kjøpe noen ting. Kjøpte alt, eller hun kontaktpersonen hun kjøpte alt, snakket med meg på mobilen. Og jeg sa til henne hva jeg trengte og hun bare kjøpte og kom til meg. Når jeg var i karantene, ringte hun meg hver dag.

Informanten har fortsatt en god relasjon med kontaktpersonen og er åpen med henne om sin seksuelle orientering. I likhet med denne informanten, fortalte også en en annen informant som kom til Norge også for ett og et halvt år siden, at hun først og fremst følte seg trygg og fri der hun ble bosatt og fikk tildelt leilighet. På spørsmål om hvordan hun opplevde stedet hun ble bosatt og om hun følte det var et trygt sted, svarte hun:

> Yes, very much, because here I'm not afraid that my family is going to kill me. Or a person in the family will find me and tell my family there. So it's, this is the most important thing at that time that I'm not found by my family. And the second thing, that if I find a girlfriend, if I get in a relationship, that I can live with her without people asking 'who's she?' or 'why are you living together?', questions like that. And also I get to live alone without people asking me 'where's your family?', because in [navn på land] if a girl lives alone, that leads to a lot of questions […] So that was one of the important things to me, that nobody bothers me here. I get to do whatever I want, I get to live a calm life.

Sitatet viser at informanten har vært livredd i hjemlandet og mottatt negative reaksjoner på grunn av hennes kjønn og seksuelle orientering. Det å være fri fra heteronormative forventninger og befinne seg i et trygt land uten risiko for forfølgelse var først og fremst en lettelse. Informanten uttrykker at hun er takknemlig for å være bosatt et sted der hun hun føler seg helt trygg.

Trygt, men preget av negativ sosial kontroll

Selv om ankomstdagene karakteriseres av trygghet for noen, er det en rekke utfordringer for noen andre. En annen av informantene som kom som overføringsflyktning, trivdes dårlig der han ble bosatt.

> På en måte det var eldre folk, syke folk og folk med rusproblemer, de ble bosatt der. Jeg bodde der i seks måneder, det var helvete egentlig. Alarmen ringer nesten hver natt, noe sånn, det brenner, eller. Ingen som snakker med meg. Det var ikke vennlig i det hele tatt å bo der, det var ikke hyggelig.

Informanten svarer både ja og nei, på spørsmål om han opplevde det som et trygt sted. I likhet med informanten ovenfor oppleves det tryggere fordi det er i Norge, men samtidig føler ikke informanten seg velkommen.

> Ja, fordi hvis jeg skal sammenligne til Tyrkia, så jeg var ikke redd til at jeg skal noen skal komme til å banke meg eller si noe rasistisk mot meg. Men samtidig jeg følte at jeg ble ikke sett, folk ville ikke snakke med meg […] Og, nei, jeg følte ikke, følte ikke velkommen på en måte.

På spørsmål om hva som kunne vært annerledes for et tryggere og bedre botilbud, svarer informanten at han hadde ønsket å bo ved siden av en norsk familie og å bli mer integrert i byen, ikke isolert. Det hadde vært bedre om kommunen ikke bosatte alle flyktninger på samme sted, påpeker informanten. Han peker på at det oppstår negativ sosial kontroll når flere flyktninger fra samme land blir samlet ved skolen og i boligen.

> Folk de, på en måte så mange flykter fra landet de kommer fra, så stor del av det er den sosiale delen, den negative sosiale kontroll, den press der. Særlig for oss for eksempel folk med en annen legning eller kjønnsidentitet. Jeg har opplevd på skole, jeg var på den lille Syria, og de fra Etiopia de sa at vi, vi føler oss som i den lille Etiopia, på en måte det var sånn gruppert. Og akkurat samme reglene som ble gjort i Syria ble gjort i den lille Syria på [navn på skole], og akkurat på samme blokken hvor det er så mange flyktninger som bor der, på samme blokken. Så som en ny flyktning, nyinnkommer her, ville ønske meg å være mer alene, mer bort fra denne atmosfæren. Hvis jeg ønsker kontakt med de, folk fra mitt land jeg kunne søke kontakt med de, men jeg vil ikke bli bosatt der i midt mellom de og bli tvunget til å følge de retninger som de har.

Informanten skulle ønske at han selv kunne styre om han vil ta kontakt med personer fra sitt eget hjemland, for å unngå den negative sosiale kontrollen.

Bruk av tolk ved ankomst

Mange av informantene forteller at de var avhengig av tolk i kommunikasjonen med ulike integreringsaktører ved ankomst, og flere av informantene uttrykker at de opplevde dette som utrygt. En av informantene, som kom til Norge for et og et halvt år siden, forteller at kommunikasjonen gjennom bruk av tolk ikke fungerte tilfredsstillende da han forsøkte å snakke om kjønn og seksualitet med kontaktpersonen sin i kommunen:

> Jeg husker en mann, han var fra [hjemlandet]. Han hadde stort skjegg. Når jeg snakket om homofili kanskje ble han trist, nei ikke trist men irritert om samtalen. Han bare oversatt kort, med kort svar … [J]eg husker en annen gang når jeg snakket med min kontaktperson i kommune, og jeg fikk tolk fra [hjemlandet] også. Han oversatt til ham veldig kort, så slå jeg av mobilen og snakket med min kontaktperson og sa at tolken var ikke bra.

Det er et spørsmål om både kvalitet og kompetanse på tolkning som viser seg å skape irritasjon blant noen informanter. En transmann, forteller for eksempel at tolken omtalte vedkommende som «hun», til tross for at informanten protesterte og sa «ikke hun!». Ubehaget førte til at han ikke ønsket å benytte tolk noe mer, og heller valgte å snakke norsk så godt han kunne.

> Jeg hadde det veldig vanskelig med tolken også. Tolken sier «hun». Jeg sier nei, nei, nei. Tolken sier okey, okey, men etterpå sier hun «hun». Jeg sier «ikke hun!». Jeg sier til kontaktpersonen min at jeg vil ikke ha denne personen og snakke arabisk, jeg vil ikke. Jeg snakker [norsk].

Bekymringer knyttet til bruk av tolk under bosetting trekkes også frem som en utfordring for to andre informanter som sammen kom til Norge for tre år siden. Disse informantene uttrykker at de er svært redde for å bli gjenkjent av andre fra opprinnelseslandet, i bosettingskommunen. Å bli gjenkjent medfører risiko for forfølgelse av familien deres i hjemlandet. Av sikkerhetsgrunner flyttet informantene ut fra bostedet sitt i bosettingskommunen rett etter ankomst til Norge og ble plassert i et krisesenter. Et av problemene var at de ikke kunne forholde seg til samme tolk i løpet av bosettingsprosessen, men at det derimot ble benyttet flere ulike tolker i denne perioden. I følge informantene lekket en tolk fra samme opprinnelsesland informasjon om dem. På grunn av dette vurderer informantene nå å flytte fra bosettingskommunen. Det viser at skeive personer har varierende migrasjonshistorier, og at mange fortsatt har røtter i hjemlandet som gjør at enkelte kan ha ulike bekymringer rundt sikkerhet.

På en annen side opplever en annen overføringsflyktning møtet med tolk som positivt. Flyktningen ble bosatt i en småby for seks år siden:

> … [Så] gikk jeg til politiet, for å registrere meg her i folkeregisteret og så videre. Man må også gå til politiet for en intervju etter ankommelse. Så, tolken, kjente noen, som er i nærheten, det er en annen by. Og fortalte meg at 'ja, siden du er homofil, så kjenner jeg en transperson og to homofile. Ønsker du at jeg gir kontaktinformasjonen din til dem?'. Han var fra [navn på land], tolken. Så jeg sa ja selvfølgelig. Og han gav min telefonnummer til dem. Så fikk jeg en telefon fra en transdame fra [hjemlandet] som inviterte meg til middag hos henne. Men det tok meg lang tid å bygge tillit og dra dit, ikke sant.

For denne informanten ble det å ha et tillitsbasert forhold til tolken nyttig for å kunne utvide nettverket sitt.

Datamaterialet viser at informantenes erfaringer med ankomsten til Norge varierer. Mens noen opplever at prosessen er enkel, kan andre oppleve Norge som nesten like utrygt som hjemlandet, og at bosettingen innebærer en høy risiko. Datamaterialet tyder på at dersom flyktningen føler seg trygg på å være åpen om sin seksuelle orientering og kjønnsidentitet, kan dette tilrettelegge for den videre integreringsprosessen. Skeive kan for eksempel tilbys spesifikk informasjon om skeive organisasjoner eller relevante helsetilbud etter at de forteller om sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet i møte med ansatte på mottak, introduksjonsprogram, tolk eller andre aktører. Vi anser derfor at trygge relasjoner med integreringsaktørene kan være av stor betydning for det videre integreringsløpet.

4.1.2 God og tilstrekkelig informasjon ved ankomst er avgjørende

Det å få tilstrekkelig og relevant informasjon om å være skeiv i Norge, kan virke inn på hvordan skeive flyktninger får tilgang til nettverk, relevante helsetilbud og nøkkelinformasjon om sine rettigheter i Norge (D Akin, 2017; Stubberud & Akin, 2018). Er det slik at flyktningene vi har snakket med har skaffet seg kunnskap om sine rettigheter og muligheter da de kom til Norge?

En informant som kom til Norge for fem år siden, og som søkte asyl på grunnlag av å være transperson, fortalte at politiet gav ham kontaktinformasjonen til Skeiv Verden rett etter at han fortalte om sin kjønnsidentitet. Samme informant har også vært åpen overfor noen av de ansatte på asylmottaket og fikk noe oppfølging fordi han ikke var sosial på mottaket. Informanten begynte med den kjønnsbekreftende prosessen som asylsøker. På spørsmål om hvordan han har fått tilgang til informasjon om prosessen, som kan oppleves som en svært komplisert byråkratisk prosess, svarer informanten at han på egen hånd søkte etter informasjon på internett:

> I did it all on my own. So I understood that before I got asylum, I can't have access to public health care, but I if I go to a private doctor I can actually start. So they were giving us allowance maybe 1500 krones. From that money I was saving. And then I had enough money to go for like two appointment so booked those appointments and I went to a private doctor in Oslo, and then I started hormones.

En annen informant, som har vært i Norge i seks år, forteller at han fikk lite informasjon om det å være skeiv i Norge da han kom: «Da jeg kom til Norge for seks år siden, så var det, [bosettingskommunen], jeg vet ikke om andre områder, men i [bosettingskommunen] var det null informasjon om skeive personer». Med referanse til NAV, forteller informanten om mangelen på informasjon: «Nei, ingenting. […] jeg forstod at de skjønner at det er homofile og lesbiske, men de skjønner ikke tematikken veldig godt».

To av kvoteflyktningene som ankom for ett og halvt år siden utrykker at deres kontaktperson i kommunen tilbød dem informasjon om skeive organisasjoner og digitale apper for å bli kjent med andre skeive i Norge. En av dem forteller at siden ankomst har han blitt koblet til tre rådgivere i kommunen som på ulike måter har kunnet bistå med sin kompetanse. En av rådgiverne, forteller han, var spesielt hjelpsom og satte ham i kontakt med Skeiv Verden som senere inviterte ham til et seminar. I tillegg har han fått mulighet til å delta på paraden Pride som han beskriver som en svært god opplevelse.

En av informantene som kom til Norge som asylsøker, og som tilbrakte et og et halvt år ved ulike mottak, forteller at hun ikke fikk informasjon om det hun burde få informasjon om fra de ansatte ved mottakene. På spørsmål om noe kunne vært annerledes eller bedre ved asylmottakene, svarer informanten at vi må starte med bedre informasjon. Hun opplevde at de ansatte ved asylmottakene ikke hadde ressurser til å veilede og peker på at god og riktig informasjon er helt avgjørende for asylsøkerne, som ofte er i en svak posisjon og som ikke kan språket. Informanten trekker frem betydningen av å få kjennskap til organisasjoner som kan støtte asylsøkere, som for eksempel Kirkens Nødhjelp eller organisasjoner som jobber med menneskerettigheter.

4.1.3 Åpenhet – ikke et enten-eller-spørsmål

Åpenhet omtales som et viktig tema i forskning som tar for seg levekår og livskvaliteten til skeive personer (Anderssen & Malterud, 2013; Eggebø et al., 2018). Tidligere studier tyder på at åpenhet ikke er et enten-eller-spørsmål og at noen kan være åpne rundt enkelte mennesker, mens de ønsker å skjule identiteten blant andre, eller på noen sosiale arenaer (Anderssen & Malterud, 2013; Elgvin et al., 2014). Når det gjelder LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn, kan åpenhet virke som en forutsetning for å få bedre hjelp og tilbud knyttet til å være skeiv i Norge (Stubberud & Akin, 2018).

Noen av de vi intervjuet ønsker å være skjult både for offentligheten og i møte med andre personer som har innvandrerbakgrunn. Det uavhengig av deres bosettingskommune. Bortsett fra noen få venner eller integreringsaktører, lever de stort sett i hemmelighet. Det ser ut til at dette valget begrunnes med frykt for diskriminering og negativ sosial kontroll fra andre, og ikke er relatert til å ikke akseptere seg selv. Det er kjent at skeive med innvandrerbakgrunn opplever at åpenhet har en høy pris. Åpenhet kan koste dem familien eller nettverket av personer fra samme opprinnelsesland (Eggebø et al., 2018), noe som underbygges i intervjuene.

En av informantene som kom til Norge med barna sine har opplevd å bli fryst ut av andre fra samme samfunn, kun basert på mistanke om at hen er skeiv. Hen hadde fått en god venninne, men mannen til venninnen mistenkte at hen var skeiv.

> Også opplevde jeg det veldig vanskelig, at jeg fikk først en venninne, men da mannen hennes følte at kanskje jeg er skeiv, så startet han å lage problemer. Og vi har kommet til det sted at hun hilser ikke på meg på gata. Men hun ser på meg på en veldig sånn hat og … Og barna mine visste ikke at jeg er skeiv. De kom og spurte hvorfor gjorde hun dette. Hvorfor vil hun ikke snakke med oss lenger? Hun som var den eneste vennen jeg hadde. Så det var kjempevanskelig.

Etter at han hadde vært i lokalavisen, opplevde en annen informant at han fikk stygge blikk fra andre, negative tilbakemeldinger og opplevde at folk trakk seg unna. Han utyper:

> Derfor det er hele tida farlig å komme nær de. Komme nær de som er fra samme samfunnet som jeg rømte fra. Så, hele tida ... føler meg ikke trygg. Fordi du rømte, som jeg sa, fra dem, men så plutselig er de rundt deg. Samme klær og samme tradisjon og kultur ... Og det blir enda verre, egentlig. De blir mer konservative.

Sitatet illustrerer at den negative sosiale kontrollen flyktninger rømmer fra, kan oppstå på nytt i Norge. Slik negativ sosial kontroll er heller ikke begrenset til den enkelte flyktningen selv, men kan ramme hele familien.

> Hun yngste, hun har bare araberne. Så det blir vanskelig. […] dattera mi kom hjem en gang og gråt fordi en av jentene sa til henne at du er ikke muslim fordi du bruker fremmeddrakt og vi muslimer gjør ikke det.

Informanten ovenfor har allerede blitt avvist av en venn som mistenkte at hen var skeiv. Informanten, som har startet med kjønnsbekreftende behandling, er bekymret for at barna skal bli utestengt og trakassert av miljøet fra samme kulturelle bakgrunn på bostedet. Barna risikerer å bli utsatt for diskriminering på grunn av religion og landbakgrunn på den ene siden, og forelderens normbrytende kjønnsuttrykk på den andre. Informantens strategi er å skjule at hen er skeiv, men etter hvert som kjønnsuttrykket blir mer tydelig for omverdenen blir det vanskeligere å skjule.

> … For eksempel sier hun ene at hun ikke bryr seg om folk. Men selv om jeg ikke snakker om det [offentlig], vil andre snart se det på meg. Så jeg snakket med barna mine om det. At snart kan det bli vanskelig [å skjule det]. Men den eldste sa 'jeg bryr meg ikke'. Men den yngste var litt ... 'når folk plager jeg bryr meg'. Så jeg har noen bekymringer.

For å beskytte barna valgte hen å informere lærerne på skolen til barna.

> Til norsk lærer, men ikke mer. Ja, fordi det var veldig viktig for meg forklare til lærerne … fordi jeg vil ikke at noen skal mobbe dem. Så derfor jeg måtte fortelle lærerne. Ja, så de passer på barna mine hvis noen sier noe feil til barna eller noe …

I likhet med denne informanten forteller en annen om avvisning fra medelevene i klassemiljøet, etter at det ble kjent at han er skeiv.

> Folk sluttet å snakke med meg. Selv om jeg var der og snakket med dem, og hjulpet så mange som jeg kjenner og ikke kjenner, oversatt dokumenter, snakket bra engelsk og prøvd å være

> der, lest for dem og hjulpet dem […] Men plutselig da […] de visste at jeg var skeiv, så … det var sånn null kommunikasjon. Ble sånn at jeg kom inn på kantina, så mye bråk og så mange folk som snakker, da jeg kom inn på kantina så ble sånn stillhet. Og bare folk som ser på meg, fra det moment jeg kom inn til at jeg går ut og de bare sånn ser på meg. Ingen som tør å snakke om noe fordi de vet at det er ulovlig, men det var så mye sånn den passiv-aggressivitet, 'vi ser ikke deg'. Så mange folk, da jeg kom inn for eksempel se på refleksjonen av glass eller sånn at så mange som peker på meg, med en gang jeg ser at de peker på meg. Så det var helveteperiode […]

En annen vi snakket med erfarer også at det er vanskelig å være åpen om sin identitet til andre enn lærere og til psykologen hans ved kommunens enhet for helsetjenester til flyktninger.

> Nei, nei, da jeg kom til Norge jeg begynte en ny identitet. Ingen vet om min fortid. Ingen av folk som jeg snakker med på introduksjonen eller på nabolaget eller venner vet hvem jeg er. Det å holde seg skjult, eller hemmelig da, det er både bra og ikke bra. Jeg føler meg ikke så veldig lett. Jeg har ikke så mye kommunikasjon eller, ja, kommunikasjon med andre, besøk eller besøke andre. Jeg har forandret etternavnet mitt, på grunn av familien min og på grunn av meg.

Sitatene tyder på at åpenhet oppleves som et dilemma for informantene. På den ene siden medfører manglende åpenhet en viss grad av ensomhet og isolasjon. På den andre siden hjelper det å holde det for seg selv, slik at man unngår de negative reaksjonene som informantene forventer å få dersom de var åpne.

En av informantene som er transmann fortalte at å late som han ikke er arabisk ble en strategi han utviklet for å føle seg tryggere i skolemiljøet.

> Actually, when I went there I had bit of a strategy. I pretended I was not Arabic because I did not want to interact with Arabic people. So they thought I did not know I spoke their language. But I understood sometimes they talked behind my back in a way but I was right there and I understood everything. So from what I heard them saying, they had the impression that maybe I am gay or something because then I was a little feminine. So that is it.

På spørsmål om det var noe som kunne vært håndtert annerledes, slik at han følte seg tryggere, svarte han at han ikke visste.

> I actually don't know. I don't think they can do anything. I remember one time I went to the principal's office and told them some of the comments they were saying. They told me 'do you want us to actually go talk to them about it?' and I said no. Because if you actually go talk to them, they would know I understood what they were saying. And I did not want them actually know I was Arabic. That was my whole plan to feel more comfortable and safer. Just staying away.

Sitatet viser at det kan være vanskelig å finne løsninger som ikke skaper mer utrygghet. Andre ganger kan integreringsaktører opptre ubetenksomt eller i liten grad bidra til trygghet rundt åpenhet. De tre følgende sitatene viser dette.

En av informantene, som er åpen til lærerne sine ved introduksjonsprogrammet, opplevde at en vikar ga elevene ved introduksjonsprogrammet en skriveoppgave om hvorfor de kom til Norge. Informanten påpeker at vikaren ikke burde spurt om dette, og forteller at hun måtte si til vikaren at hun er lesbisk og at hun ikke kan skrive om dette. Selv om informanten stort sett har vært åpen om sin seksuelle orientering i Norge, oppfattet hun ikke klassemiljøet som trygt nok til å avdekke denne informasjonen. En annen av informantene, en ung transmann som ikke er åpen om sin tidligere identitet, opplevde at de ansatte ved introduksjonsprogrammet var uforsiktige med opplysninger om identiteten hans.

> Jeg har sagt til dem at jeg vil navnet mitt, etternavnet mitt og identiteten min skal forandres. De sa «vi har gjort det, vi har gjort det», men da jeg var på introduksjonsprogrammet […] de har samlet alle med samme språk i et kurs […] da de ropte på navnet og etternavnet mitt jeg ble så stressa og jeg ble så redd. Da jeg måtte forlate stedet jeg sa at «dette er feil, dette er ikke navnet mitt, jeg fikk feil informasjon» Så jeg kom meg ut av klassa og han fortelle meg at sånn feil var veldig pinlig fordi de ba meg om unnskyldning og de sa at dette var feil fra oss, for på det kurset de har ikke forandret identiteten min.

Videre opplevde en annen av informantene, som kom til Norge som asylsøker, å få lite støtte fra de ansatte ved asylmottaket da hun henvendte seg til dem. Informanten forteller at et homofilt par hun hjalp med oversetting ofte ble trakassert ved mottaket. Da hun henvendte seg til de ansatte, svarte de at de ikke kunne hjelpe og ba dem om å holde en lav profil. Informanten forteller at hun forsto at beskjeden fra de ansatte betød at hun som skeiv måtte holde en lav profil og at de ansatte ikke hadde ressurser til å kunne hjelpe noen.

De fleste av informantene har opplevd et visst ubehag rundt det å være åpen. For noen har det ført til at man bevisst unngår personer fra samme opprinnelsesland. To av informantene forteller at det er ubehagelig med gjentakende spørsmål fra omgivelsene.

> Fordi person, mennesker fra [hjemlandet] veldig nysgjerrig. 'Hvorfor bor du alene? Hvorfor du ikke er mann? Du jente. Hvorfor heter du [navnet]? Hvor gammel er du? Hvor er familien din?'. Veldig nysgjerrig. Okey, det er personer jeg vil ikke snakke med de.

Når man får mange spørsmål som er rettet mot å avdekke for eksempel om en har kjæreste og kjønnet til personen de er sammen med, kan man føle seg tvunget til å komme ut. Dette opplevde også en informant som har barn. Hun avslørte sin seksuelle orientering til en medelev etter at hun fikk mange spørsmål om hvor mannen hennes er. Hennes venn responderte med å si: "I really like you, but I do not like who you are".

Andre har ingen problemer med å være åpen i offentligheten. En mann forteller at selv om han i bosettingskommunen har opplevd noen negative holdninger knyttet til å være skeiv, er han åpen. Han understreker dette ved å si: «Jeg skal til Pride neste uke, jeg vil holde homofilflagg på torget også. Jeg skal gjøre det.» Alt i alt ser det ut til at blant dem vi har snakket med, lever de fleste i det Elgvin, Bue & Grønningsæter (2014, s. 45), betegner som et "halvåpent rom". I et halvåpent rom er man selektiv når det gjelder hva slags informasjon man deler med andre. Som det er vist ovenfor, er bosettingfasen for noen av informantene karakterisert av mye utrygghet, der de føler seg spesielt

truet av ulike etniske minoritetsmiljøer. Dette påvirker i hvilken grad informantene velger å være åpne om deres seksuelle orientering og/eller kjønnsidentitet. I denne sammenhengen er det viktig å legge merke til forskjeller blant LHBTIQ+flyktninger og hvordan de håndterer konsekvensene av å være åpne. Kostnaden ved å være åpen kan være stor for noen, og mindre for andre. Her er det viktig å se på hva slags migrasjonshistorier den enkelte har og hvilke ressurser som er tilgjengelige. Tilgang til ressurser, slik som støttepersoner, kan gjøre en stor forskjell når den enkelte skal navigere i offentligheten og søke bistand (Alessi, Kahn, Greenfield, et al., 2018; Alessi, Kahn, Woolner, et al., 2018).

4.1.4 Utrygge rammer i klasserommet

Deltakelse på introduksjonsprogram og voksenopplæring er et viktig tema i intervjuene. Informantenes fortellinger rundt åpenhet tyder på at flere har møtt fordommer og ulik grad av homonegativisme i skolemiljøet. Det kom frem i intervjuene at flere etterlyser at utdanningsinstitusjoner formidler mer om skeives rettigheter og andre viktige temaer knyttet til seksuell orientering og kjønnsidentitet. Dette begrunnes først og fremst med at informantene føler at medelevene mangler bevissthet omkring dette.

En av informantene som har vært i Norge i seks år beskriver dette:

> Ja, tror de har begynt allerede å gjøre det, men de må snakke mer om LHBTIQ-personer med nyankomne. De gjør det på asylmottak og voksenopplæring, men lærerne må ta initiativ selv og snakke om disse tingene. Invitere kanskje organisasjoner. Det er veldig viktig at nyankomne ser noen som er homofil og har samme bakgrunn, sånn at de kan reflektere. Fordi vi møtte personer som sa, selv i voksenopplæring som sa 'ja, dere er homofile og er fra [land], men vi har ikke homofile i [annet land]' for eksempel […]

Manglende tematisering av ikke-heteroseksuelle utrykk og praksiser i klasserommet kan vedlikeholde en forståelse av heteroseksualitet som en naturlig tilstand blant elevene. Ifølge informanten kan det å snakke mer om disse temaene, bidra til holdningsendringer, og eventuelt gjøre at introduksjonsprogrammet kan oppleves som tryggere. En annen informant problematiserer manglende kunnskap om skeive personer blant andre medelever og ønsker at tematikken synliggjøres på skolen.

> Okay, for eksempel, det ene tema jeg snakket om ... Hvorfor skeiv er skeiv, -- de har ikke valgt det. Og vise hvorfor de ikke har valgt det. Ingen velger å bli forfulgt hele livet, eller bli kastet ut fra familie, det er ikke lett. Dere må forstå hva skeiv er først, etter det dere kan dømme dem. Forståelse først. Og logikk. Forklaring om det for eksempel, det er veldig viktig sak.

Særlig informantene som har lengre botid i Norge, opplever at introduksjonsprogrammet ikke har fokusert tilstrekkelig på tematikken. En informant som kom til Norge for seks år siden, forteller om lite informasjon ved introduksjonsprogrammet:

> I et år og et halvt har jeg hørt [om] homofile to ganger, i undervisningen, og det var da de snakket om familieformer, og da sa de at en mann kan gifte seg sammen med en mann, og en kvinne kan gifte seg sammen med en kvinne, og de kan skape en familie her i Norge og det var bare det.

For en annen informant handler ikke utfordringer med introduksjonsprogrammet om manglende formidling av disse temaene, men om de utrygge rammene i klasserommet. En av informantene uttrykker hvordan dette ble opplevd av ham:

> It was hard for me. Because the other classmates, they didn't think that this is normal. So I had to deal with their emotions about that. I had to hear with my ears that they are thinking this is stupid, this is not normal, I had to hear all the comments while sitting still, without saying anything because if I say anything it will be dangerous. So it wasn't easy for me. But it was good that it's offered to learn about it. Maybe one day they will change their mind, maybe one day they will think that yes we exist and we are normal people. But it was painful.

Denne informanten opplever at det å snakke om kjønn og seksualitet i klassemiljøet inviterte andre deltakere til å uttale sine negative holdninger til skeive minoriter. En lignende situasjon er kartlagt i en tidligere studie, der informanten fortalte om hvordan undervisningen om tematikken ved siden av andre sensitive og kontroversielle tema, kan tilrettelegge for homofobi i klassrommet (Eggebø et al., 2018). Selv om synliggjøring av tematikken opplevdes som positiv for informanten ovenfor, manglet hun et trygt klasserom som fremmet en trygg diskusjon.

En annen informant opplever at skolehverdagen var preget av negativ sosial kontroll.

> … når vi er på skolen vi føler at vi er i den lille Syria og vi må tilpasse oss til hele atmosfæren. Men vi føler at vi er i Norge når vi er utenfor skole, når vi forlater skole der er vi i Norge. Men mens vi er på skolen, det ikke Norge i det hele tatt, det er helt andre regler, annerledes, og masse kontroll, masse plikt, masse negativt og den silent aggressive som det finnes der. Ja, så selv om at folk vil ikke si noe, men måten de ser på deg det forteller så mye. Så jeg var utrolig glad egentlig at jeg flyttet til [en annen skole] når det gjelder den sosiale delen, jeg følte meg så fri, veldig frihet, endelig jeg er ikke i den lille Syria.

En ung transmann som kom til Norge for under ett år siden, opplevde trakassering og trusler fra en mann fra samme hjemland – blant annet ble han truet med kniv og spurt om han var homofil i småbyen han var bosatt i. Informanten, som har fått hjelp til å bosette seg i en større by, skal starte på grunnutdanning og er redd for hva som kan skje på skolen på grunn av trakasseringen. Informanten problematiserer sammensetningen av introduksjonsklassene. Han frykter på nytt trakassering og diskriminering.

> … For kanskje kommer det en mann fra Syria, gammel og sitter i samme klasserom som meg. Han 50-60 år, mens jeg er ung. Sitte sammen, okey? Og alle er menn. Det er ikke bra. Og jeg er trans. Det er ikke bra å sitte sammen med noen andre personer som ikke liker [det].

Sitatene viser at krysningen av sammensatte faktorer som landbakgrunn, alder, kjønn og seksualitet samspiller med og påvirker hverdagserfaringene til skeive i skolesettingen. Det kan være spesielt vanskelig for noen flyktninger som kan bli identifisert som eller mistenkt for å være skeive gjennom synlige normbrytende kjønnsuttrykk, selv om de ønsker å holde seg skjult. For denne informanten, som er en ung transmann, medfører dette betydelig minoritetsstress. Fordi lærerne ikke kan arabisk, frykter han dessuten at de ikke vil kunne avdekke trakasserende språkbruk, dersom det blir rettet mot ham.

4.1.5 LHBTIQ+-nettverk er av stor betydning for trivsel og trygghet

Ulike studier peker på at tilhørighet til LHBTIQ+-nettverk har betydning for flyktningenes helse, trivsel og trygg integrering i Norge og bidrar til håndtering av hverdagsutfordringer (Eggebø et al., 2018; Stubberud & Akin, 2018).

Flere av informantene forteller at de har flyktet fra familien sin og de har lite eller ingen kontakt med personer fra samme land. Dermed oppleves tilhørighet til skeive nettverk som enda viktigere for informantene, uavhengig av om de bor på et lite sted eller en større by. En av informantene som har vært i Norge i seks år uttrykker det slik:

> Ja, det er veldig viktig, det er veldig viktig for meg og det er viktig for mange andre. Som sagt, når vi kommer til Norge er vi veldig ensomme, så vi prøver å finne like folk som oss, og Skeiv Verden hjelper mye, gjennom mange tilbud […] Å finne riktige, gode personer som gir deg gode vibes … som kan klemme deg hvis du er trist, ikke sant. Og det er noe du kan finne i alternative familier for eksempel, selvvalgte familier, det er noe du kan finne i organisasjoner som Skeiv Verden for eksempel, eller FRI eller andre skeive organisasjoner også. Man kan alltid finne gode folk som kan gi motivasjon og positive vibes. Så det er viktig å holde seg med disse personene og nettverk.

I likhet med sitatet ovenfor uttrykker flere andre at skeive organisasjoner, spesielt Skeiv Verden, spiller en viktig rolle for dem i å bygge nettverk og få praktisk bistand for de ulike utfordringene de møter under integreringsløpet. En annen informant, som kom til Norge som asylsøker for syv år siden, sier for eksempel at hun ikke vet hva hun skulle gjort uten et skeivt nettverk der hun føler seg trygg, respektert og der hun kan være seg selv.

Det kom frem i intervjuene at bosettingsstedet avgjør hvorvidt informantene har tilgang på skeive organisasjoner og et skeivt sosialt miljø. En av informantene som ble bosatt i en småkommune reflekterer over å være ensom som skeiv der hen bor:

> Og en annen ting er at jeg blir lett deprimert og det var blitt litt vanskelig og jeg har fire barn. Så de bestemte at de skal gjøre sånn støttegruppe til meg. Så støttegruppe var min koordinator, mine veileder og sånn familierådgiver fra skolen, med assistent som kan arabisk og norsk. Og de gruppe prøvde å hjelpe meg på en måte, de prøvde ta kontakt med Salam, med Skeiv Verden, også til å hjelpe meg til å skape nettverk. Ja, fordi, det var, [navn på by] er veldig liten by […] Så jeg klarte ikke finne noen som er skeiv som meg som jeg kan snakke til, så blir jeg på en måte ensom. Også jeg kan ikke ha forhold med de araberne, for de med en gang de skjønner at jeg er skeiv, så de skal unngå meg, men ikke bare unngå meg, de skal unngå barna mine, så deres barn skal unngå barna mine.

En mann som identifiserer seg som homofil som først var bosatt i en småby i Nord-Norge, reflekterer også over å bo i en liten kommune og over betydningen av et skeivt nettverk:

> Det hjelper mye [nettverk gjennom Skeiv Verden], du føler at du ikke er alene og du får mulighet til å reise til Oslo og se på ting som skjer, aktiviteter som skjer her, selv om man bor i [Nord-Norge] så får man dekket utgifter for å reise hit og bli med i seminar, i forskjellige aktiviteter, fester, og det er veldig viktig, spesielt for de som bor på asylmottak for eksempel, eller som går på intro, jeg vet ikke, i et lite sted i Nord-Norge, ikke sant, det er veldig viktig å ha nettverk […] Og jeg kan si noe om det siden jeg har vært i [småby] uten skeivt nettverk, uten aktiviteter og sånn, så det er veldig kjedelig for meg. Og jeg har aldri røykt for eksempel før, men i [småbyen], på grunn av ensomhet, måtte jeg gå og kjøpe en vannpipe og røyke hele tida og høre på musikk.

I en levekårstudie viser forfatterne at manglende møteplasser og sosiale arenaer for skeive kan forsterke ensomhet (Stokke et al., 2018). En annen studie som tar for seg skeives erfaringer på bygda viser til varierende oppfattelser og erfaringer knyttet til stedet, og at noen savner et stort skeivt miljø på små steder mens andre ikke vurderer det som et problem (Eggebø et al., 2015). Dette ser vi også i datamaterialet vårt. Noen av informantene opplever at det var vanskelig å komme i kontakt med norske skeive nettverk, og de savner tilhørighet når de har prøvd å delta på aktiviteter der andre deltakere ikke har innvandrerbakgrunn. Ulike nordiske og internasjonelle studier viser at skeive minoriteter kan oppleve ekslusjon både i skeive miljøer på grunn av rasisme, og i blant miljøer bestående av personer med samme landbakgrunn (D Akin, 2017; Alessi, Kahn, Greenfield, et al., 2018; Alessi, Kahn, Woolner, et al., 2018; Chossière, 2021; Eggebø et al., 2018; Pelters et al., 2022; Stubberud & Akin, 2018). Noen av de vi snakket med uttaler at de blant annet har opplevd at noen ikke responderer til dem på en datingapp etter at de hører om opprinnelsesland.

Videre viser intervjuene at noen kan oppleve manglende tilhørighet i skeive miljøer med personer som har innvandrerbakgrunn:

> Det er veldig viktig å ha nettverk med samme personer, men basert på min opplevelse så hadde det også mange negative sider... Mye av sånn body-shaming og rus og baksnakking, og. Så jeg har opplevd mye dritt også i det skeive syriske miljøet. Ja, det er bedre å bli kjent med dem, men ikke være en en del av, aktiv del av dem.

For en av informantene var det å ha et større skeivt miljø en av grunnene til at han valgte å flytte til en større by. Han forteller hvordan han og de andre skeive han kjenner bestemte seg for å flytte:

> Det felles mellom alle oss fem som er i [navn på by] og [navn på nabobyen], det er at vi prøvde hele tida å flytte fra byen, ikke sant. Så jeg og den andre personen flyttet til [storby X], og den tredje personen, de to homofile flyttet til [storby Y]. Så vi prøvde hele tida, i ett år å flytte, å finne noe annet, og flytte fra [navn på by], fordi det var veldig vanskelig å bo der. En liten by, som er uten skeivt miljø eller organisasjoner som jobbet med skeive personer med innvandrerbakgrunn. Så det var gull å finne Skeiv Verden.

En annen informant vi snakket med, som identifiserer seg som transmann, ble først bosatt i en småby i sør, men fikk hjelp til gjenbosetting til en storby. Han hadde ikke noe nettverk i småbyen der han først ble bosatt, og fikk etter hvert hjelp fra sin kontaktperson og Skeiv Verden i Oslo til å flytte til en storby. Før han ble gjenbosatt hadde han tilbrakt flere måneder på krisesenter fordi han ble

trakassert av noen med samme landbakgrunn. Informanten opplevde det å bo på krisesenter som stressende. Politiet mente at for hans egen sikkerhet måtte han være der, men han følte seg isolert og svært alene.

Samtidig kommer det frem at to av informantene vi snakket med som bor i mindre byer, ikke ønsker å flytte til et annet sted. Det er ulike grunner til dette. Den ene av informantene opplever det tryggere for seg selv og sine barn å bo i en småby, selv om hen er ensom:

> Fordi det er ikke trygt å være for eksempel i storbyer som Oslo, for de som kommer til Norge direkte kommer til Oslo, også hvert minutt du går du risikerer å møte noen du kjenner, så det er mer trygt å være i en småby som alle kjenner hverandre […]

Den andre informanten, som kom til Norge for et og et halvt år siden, er fornøyd med å bli bosatt i en småby der hun opplever at hun bor i et trygt nabolag og kan falle til ro. Selv om hun bor i en småby har hun likevel et godt nettverk gjennom Skeiv verden i Oslo:

> Actually I like it here. It's a calm city that has everything. And I have a good neighborhood and good neighbors. So I'd never thought about moving since I came here. Because I'm used to moving all the time in [hjemlandet]. So when I came here I'm searching for settling down. So that's why I didn't think about moving.

Samtidig beskriver en annen informant vi snakket med, at fordi han ikke er åpen om at han er transmann, ønsker han ikke å være medlem av en LHBTIQ+-organisasjon. Dette illustrerer at for noen kan tilknytning til et formelt skeivt nettverk innebære økt risiko for å bli gjenkjent.

> Jeg vil helst ikke være medlem eller komme meg i slike organisasjoner fordi jeg vil min identitet skal holdes hemmelig. Jeg vil ikke bli gjenkjent.

Informanten forteller at han ikke har noen venner eller noen han omgås og at han unngår å kontakte andre. Personen er så redd for å bli avslørt at han unngår å bli assosiert med et miljø som kunne vært til støtte. Det er en selvvalgt handling, men som kan isolere personen ytterligere.

4.1.6 Koronapandemien

Da vi snakket med informantene om koronapandemien kom det frem at isolasjonen som var påkrevet eskalerte følelsen av ensomhet, særlig under nedstegningen. I denne sammenheng ble betydningen av å ha et sosialt nettverk løftet frem. Særlig for de nyankomne, som manglet et slikt nettverk, var pandemien spesielt utfordrende, men en viss grad av ensomhet ble også nevnt av flyktninger som hadde lengre botid. En informant som kom til Norge for ett og halvt år siden fortalte at han prøvde å ta kontakt med en skeiv organisasjon, men at han ikke fikk noen respons på henvendelsen. Han beskrev perioden som kjedelig og usosial. For en annen informant spilte det å ha fast kontakt med venner en viktig rolle i hverdagen. Som for mange andre barnefamilier i Norge, opplevdes nedstengingen som belastende for noen som har barn. En av informantene som var alene med barna sine i en leilighet, syntes det var krevende at barna ikke hadde noen aktivitetstilbud.

Tidligere forskning har vist at overgangen til hjemmeundervisning kan ha ulik virkning på sårbare individer og deres tilstedeværelse i aktiviteter (Kavli & Lillevik, 2020). For noen av informantene fungerte hybrid undervisning, med både digitalt og fysisk tilstedeværelse, tilfredsstillende. Samtidig var det andre som opplevde at det å følge undervisningen via nett, ikke var like effektivt.

En del studier peker på at for LHBTIQ+-personer har koronapandemien hatt noen helsemessige konsekvenser (Nowaskie & Roesler, 2022). Vi anser at vårt datamateriale ikke er tilstrekkelig for at vi kan si noe om en sammenheng mellom pandemien og informantenes helse. Likevel har intervjuene gitt noen indikasjoner på at enkelte flyktninger kom i en mer sårbar situasjon som kan ha påvirket deres helse.

4.1.7 Psykisk helse

I intervjuene og i brukermedvirkningsmøtet, kom det frem at LHBTIQ+ flyktninger ofte har psykiske plager og at behovet for tilgang til psykisk helsehjelp er stort. Mens dette behovet er tidlig kartlagt blant noen informanter, opplever noen andre informanter at terskelen for å søke om hjelp er høy på grunn av manglende informasjon om tilgjengelige helsetjenester.

En an informantene oppgir at det har tatt tre år før hun ble kjent med helsetilbudet i kommunen der hun er bosatt.

> Why did not we know about it? I learned about this possibility much more later…Nobody told us that there is one very nice option in kommune. It turned out that here in kommune there is a special service for psychological help for refugees…Just after three years I learned about it.

Videre reflekterer hun om behovet for rask tilrettelagt psykisk helsehjelp for skeive flyktninger, som hun mener har stor betydning for integreringsløpet.

> We (LGBTIQ+) need longer time for integration. We have psychological problems. We have events in our past like war, military operations, tortures, and beatings. We were, we experienced some, we saw such kind of things…It is a huge baggage, psychological baggage which is not solved. With this baggage it is difficult to think about language and school and the process of integration. It is much slower in comparison to other refugees. I saw several groups in voksenopplæring, I saw that they made very quick progress, and they were faster in learning than us.

Videre forteller denne informanten at skeives migrasjonserfaringer av flere grunner er karakterisert av vold og diskriminering, og at deres erfaringer kan være preget av både deres seksuelle minoritetsstatus og andre faktorer, som for eksempel deres tilhørighet til en etnisk gruppe. Derfor kan det ta lengre tid for skeive, ifølge henne, å følge integreringsprosessen på samme linje som andre flyktninger.

I samme tråd som informanten ovenfor, uttaler en annen informant, som kom til Norge for seks år siden, om kostnaden om å ikke bli fulgt opp når det gjelder psykisk helse.

> Og jeg hadde den depresjon over de tre første år uten å forstå hva som skjer til at jeg fikk den panikkanfall og deretter fikk den diagnose med PTSD [Posttraumatisk stresslidelse]. Så den PTSD fant, det var der fra begynnelse, men ingen som så det på meg, eller ingen som hjalp meg å få tak i det. Så hvis jeg kunne egentlig jobbet med den PTSD siden jeg kom hit. Jeg har opplevd krig, jeg har opplevd utrolig ustabilitet. Så hvis kunne noen hjulpet meg for å finne og takle og jobbet med det hele reise mitt skulle være annerledes. Og jeg kjenner til så mange folk egentlig som, jeg ser det så tydelig på dem, at de har det, de sliter, de gjør akkurat samme som, samme

> måte som jeg har opplevd. Men ingen som, de får ikke støtte, ingen som ser dem, ikke lett for dem å komme inn og få psykologstøtte.

For denne informanten er den psykiske helsen avgjørende for hele integreringsprosessen og hun opplever at det er flere som ikke får tilstrekkelig oppfølging og hjelp fordi deres behov ikke blir fanget opp av relevante integreringsaktører eller helsevesenet.

Erfaringene til en annen informant viser derimot til tidlig kartlegging og oppfølging av psykisk helse ved et asylmottak.

> In the second reception center they saw that I was not actually socializing with people there. Sometimes they would send a nurse to my room sometimes just to check on me and talk about why I am not going out and talking to people. So they understood my situation and for the last maybe three months I was there, they had me go to a therapist. I don't know maybe because they felt like since I was not socializing with people I was depressed or something. It is not about being depressed or not. It is about that I did not want to be there; I did not feel safe with those people so.

Sitatet ovenfor tyder på at informanten følte seg utrygg. På spørsmål om han var åpen om sin kjønnsidentitet overfor personellet som arbeidet på mottaket, svarer derimot informanten bekreftende. Her er er det viktig å merke seg at informanten hadde tillit til og kunne være åpen med de ansatte, og at han ble fulgt opp. En annen informant oppgir at han har fått rask hjelp gjennom flyktninghelsetjenesten etter han oppsøkte hjelp fordi han hadde tanker om selvmord. Han opplever at terskelen for å søke hjelp er lav der han er bosatt.

Når det gjelder psykisk helse og møte med helsevesenet generelt kan transpersoner oppleve særskilte utfordringer. En av informantene vi snakket med, som identifiserer seg som transmann, er fortvilet over egen situasjon og opplever at helsevesenet ikke tar ham på alvor. Informanten forteller at han hadde et møte med Rikshospitalet for seks måneder siden, men at han ikke hørt noe siden.

> Via psykologen som er via introduksjonsprogrammet jeg har snakka med dem, jeg sa at behandlingen min må ikke stoppes eller forsinkes. Fordi jeg kan ikke språket og jeg vet ikke hvordan skal man kontakte dem eller ha en kommunikasjon med dem […] Jeg sier til psykologen hvor lenge skal jeg vente? Hvor lenge skal jeg holde meg i ro? […] Psykologen min har gjort masse, og har prøvd, men jeg ser ikke problemet der, jeg ser problemet hos Rikshospitalet. Hos Rikshospitalet de tar ikke flyktninger på alvor.

Sitatet ovenfor viser at informanten er frustrert mens han venter på informasjon og at han opplever å ikke få tilstrekkelig informasjon. Informanten er avhengig av å kommunisere via psykologen sin og tolk og har ikke mulighet til å ta kontakt med helsevesenet på egen hånd. Dette illustrerer hvordan ulike variabler kan virke sammen, ved at frustrasjonen over manglende helsehjelp forsterkes ved at informanten mangler språklige ferdigheter til å kontakte helsevesenet selv.

Mens han venter på tilbakemelding fra Rikshospitalet om kjønnsbekreftende behandling holder han seg for seg selv, fordi han er redd at identiteten hans skal bli avslørt. Han hadde allerede startet med hormonbehandling før han kom til Norge:

> Egentlig har jeg lyst til å forandre identiteten min, har lyst til å begynne å leve med en annen identitet, men siden jeg kom hit jeg har ikke brukt medisinene som jeg hadde startet med […] jeg er også plaget av hele situasjonen, fordi min hormonterapi ble stoppet og jeg vil ikke kontakte eller ta noe initiativ til å kontakte noen andre, jeg er redd min identitet blir synlig.

Informanten ser frem til et normalt liv, men er avhengig av den kjønnsbekreftende behandlingen før han kan etablere vennskap og et nettverk i Norge.

4.2 Ulike kommuner, felles utfordringer

I dette delkapitlet konsentrerer vi oss om analysen av fokusgruppeintervjuene som ble gjennomført med integreringsaktører i kommunene Bergen, Lindesnes, Oslo, Tromsø og Trondheim. I analysen ser vi nærmere på hvordan integreringsaktørene opplever å jobbe med målgruppen og hvordan de vurderer egen kompetanse på feltet. Basert på dette trekker vi frem eksempler på gode tiltak som fremmer integrering.

I fokusgruppeintervjuene diskuterte informantene hvilke utfordringer en LHBTIQ+-person med fluktbakgrunn som er bosatt i kommunen kan møte i integreringsprosessen og hvordan aktørene i kommunen jobber med disse utfordringene. Datamaterialet viser at utfordringer kan oppstå på mange nivå, og at de ulike kommunene har en del felles utfordringer på feltet.

I analysen har vi valgt å organisere dataene rundt temaer, ikke enkeltkommunene. Årsaken er at erfaringene informantene har delt med oss ikke gir grunnlag for en dekkende kartlegging av praksis og kompetanse i de utvalgte kommunene. Likevel gir datamaterialet innsikt i hva aktørene tenker om muligheter og utfordringer for trygg integrering i deres kommuner. Disse refleksjonene kan være nyttig for utvikling av strategier og praksiser som kan tilrettelegge for trygg integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn.

4.2.1 Informantenes erfaringer med skeive minoriteter i bosettingsfasen - på asylmottak og ved bosetting i kommunen

Bosettingsfasen ses på som en periode av svært stor betydning for trygg integrering av LHBTIQ+-personer. De aller fleste flyktninger bor på asylmottak mens de venter på at UDI skal behandle søknaden deres, og deretter på at IMDi skal finne en kommune de skal bo i. Ansatte på asylmottak kartlegger flyktningers behov, kvalifikasjoner og andre opplysninger som er relevant for flyktningens fremtid i Norge. Denne kartleggingen gir viktig bakgrunnsinformasjon for både IMDi og kommunene i bosettingsarbeidet. Overføringsflyktninger får tildelt bosettingskommune av IMDi før de kommer til landet og skal bare unntaksvis innkvarteres på asylmottak i påvente av bosetting. Som regel bosetter IMDi overføringsflyktningene i kommuner som har en viss erfaring med bosetting av denne gruppen. Dette fordi overføringsflyktninger vanligvis har større behov for oppfølging enn flyktninger som kommer fra mottak i Norge (Integrerings-og mangfoldsdirektoratet, 2021).

Særlig boforholdene på asylmottak i Norge blir trukket frem som utfordrende for skeive minoriteter. I gruppeintervjuene kommer det frem at integreringsaktørene har kjennskap til historier der LHBTIQ+-flyktninger har blitt trakassert og mobbet under opphold på mottak. Tidligere forskning viser at ventetiden på behandling av asylsøknad og oppholdstillatelse, er en periode som preges av inaktivitet og maktesløshet, og som har negativ innvirkning på flyktningenes psykisk helse (Thorud & Kolstad, 2010). For personer som bryter med normer for kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, kan denne perioden innebære en ekstra belastning og studier har rapportert om diskriminering og vold når de bor på mottak (Akin, 2015; D Akin, 2017; Stubberud & Akin, 2018). Manglende kompetanse blant

ansatte, ved at de ikke har god nok kjennskap til hvilke særlige behov LHBTIQ+-personer kan ha for tilrettelegging, bidrar til utfordrende boforhold (Stubberud & Akin, 2018).

Når det gjelder i perioden etter bosetting i kommune, viser datamaterialet at det varierer mellom kommunene om de har erfaringer med å bosette og følge opp LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn. Noen av kommunene har lite erfaring med gruppen og dermed ingen særskilte rutiner for oppfølging av eller rutiner for samarbeid med andre tjenester i kommunen om LHBTIQ+-flyktninger. Mens i en av kommunene, der mange LHBTIQ+-flyktninger bosettes, forteller en informant ved introduksjonsprogrammet at så fort de vet at det er noen med LHBTIQ+-bakgrunn som skal bosettes, tar de rutinemessig kontakt med migrasjonshelse, og noen ganger skolen, i forkant av bosettingen. I denne storbyen er det etablert et samarbeidsprosjekt mellom aktører innen introduksjonsprogram/voksenopplæring, flyktninghelsetjenesten, tolketjenesten og frivillige skeive organisasjoner. Samarbeidsprosjektet ønsker å heve kompetansen blant ansatte og tolker samt å utvikle et bedre tilbud til skeive flyktninger som bosettes i kommunen. I denne sammenhengen utrykker en av informantene at de i løpet av det siste året har fått god oversikt over de nyankomne skeive flyktningene. Et av målene for samarbeidet er at ingen skal slutte på skolen, men gjennomføre.

4.2.2 Negativ sosial kontroll

Et tema som har betydning for hvordan bosettingsfasen og videre integrering oppleves, er negativ sosial kontroll som kan erfares av LHBTIQ+-flyktninger i minoritetsmiljø, uavhengig av bosted. Dette er en tematikk som ble tatt opp i alle gruppeintervjuene og det er et kjent problem i både store og små kommuner. Uavhengig av bosted, kan negativ sosial kontroll og homonegativisme ramme noen flyktninger i større grad enn andre. En minoritetsrådgiver deler observasjonene sine:

> … når det kommer store folkegrupper fra det samme området og blir bosatt i Norge så tar de jo ofte med de kontrollene fra hjemlandet sitt og det er lettere å opprettholde de når man er flere. Det er jo vanskelig å drive med negativ sosial kontroll hvis du er bare to stykker. Det trengs flere.

Når det gjelder sosiale arenaer hvor negativ sosial kontroll og homonegativisme i størst grad oppleves, trekker informantene frem skole- og utdanningsinstitusjoner (integreringsaktørenes erfaringer med dette blir diskutert nærmere i avsnitt 4.2.4). Her peker dessuten noen av informantene på at negativ sosial kontroll ikke bare rammer skeive, men at også kvinner og særlig enslige mødre, kan oppleve å bli kontrollert.

Hjelpetilbud til personer som er utsatt for sosial kontroll, varierer mellom kommunene som bosetter flyktninger. I denne sammenhengen omtales krisesentre, som er et tilbud for å ivareta og beskytte mennesker som er utsatt for vold eller overgrep fra en partner, familie eller andre, som særlig problematisk av informantene. Flere peker på at ciskvinner raskt tas imot på krisesentrene, mens det tar lengre tid å få plass til menn og transpersoner. En informant viser til at uten de nødvendige hjelpetilbudene blir mange voldutsatte ensomme, siden de ikke tør å gå ut.

I gruppeintervjuet ble bosettingsstedets størrelse og muligheten til å bli inkludert i sosiale nettverk, tematisert. En representant fra en interesseorganisasjon påpeker at det å bosette LHBTIQ+-flyktninger på bygda, vil øke sannsynligheten for at de skiller seg ut i små samfunn:

> Også vet vi også det, jeg tenker liksom, hvis du blir bosatt i, hvert fall til de mindre stedene, som de fleste blir her, så vil du og, liksom, bli 'the only gay in the village', og kanskje i alle fall den ikke-norske 'gay in the village'.

Informantene ser det som svært viktig at bosettingsstedene har et LHBTIQ+-miljø. Det påpekes at et slikt nettverk er en viktig faktor for den enkeltes helse, da det å havne helt alene på små steder kan være svært utfordrende. Særlig i saker som innebærer sekundærbosetting, er nettverk en viktig vurderingsfaktor. Det blir sagt at det skal veldig mye til for at kommunen aksepterer sekundærbosetting, men dersom det er snakk om personer med LHBTIQ+-bakgrunn, så sier kommunen ja. En annen informant understreker at manglende nettverk og felleskap er en årsak til at skeive innbyggere i Norge ønsker å flytte fra små steder til større byer, eller fra nord i Norge til sørover i landet til storbyene, altså uavhengig av minoritetsbakgrunn. Samtidig peker en minoritetsrådgiver på en annen utfordring hun har erfart, at skeiv ungdom blir sendt til større byer av familien sin mot sin vilje, slik at flere mennesker kan utøve sosial kontroll på dem. Det vil altså si at selv om ungdommene bor i en større by med LHBTIQ+-nettverk, vil de være mindre frie, fordi de vil være utsatt for økt negativ sosial kontroll fra slektninger eller andre med samme landbakgrunn.

4.2.3 Utfordringer knyttet til bruk av tolk

Utfordringer som er relatert til bruk av tolk, viser seg å ha betydning for hvordan skeive opplever bosettingen og videre integrering. I intervjuene ble det lagt vekt på at LHBTIQ+-flyktninger i stor grad har lav tillit til tolker fra samme opprinnelsesland som dem selv. Utrygghet rundt bruk av tolk og frykt for å bli avslørt som skeiv, kan føre til at flyktningen generelt sett holder tilbake viktig informasjon. Når flyktninger ikke har tillit til tolken, er det en fare for at viktige helseopplysninger eller behov for psykisk helsehjelp ikke blir kommunisert. Mistillit til tolken kan også føre til at flyktninger ikke varsler om mobbing og trakassering som kan finne sted i bosettingskommuner. Noen av integreringsaktørene kjenner dette problemet godt. En informant som jobber i helsetjenesten, forteller at bruk av telefontolk har vært en løsning for dem:

> Ja, jeg bruker alltid tolk med mindre noe annet er avklart med pasienten. Det har stort sett gått overaskende greit, egentlig. Jeg har brukt telefontolk de siste to årene. Jeg hører det er en del tolker som, tror jeg hvert fall, knoter litt og lurer litt på hvilke ord de skal bruke. Og også at pasientene lurer på hvilke ord de skal bruke for å beskrive seg selv, kanskje det er det vanskeligste. Men jeg har ikke opplevd det som noe særlig problem. Jeg tror mange tolker har sagt at de syns det er vanskelig å få til å tolke godt. Særlig når vi har hatt de her undervisningene om seksuell helse og at de skal, for da bruker vi også tolk, at de skal ha, fort finne frem til de riktige ordene. Nå sa vi sist at; 'vi kan forklare ordet først også lærer dere at det her, lesbisk bruker vi på norsk, også kan dere bruke lesbisk videre også, i tolk'. Så slik løste vi det sist gang vi hadde de her gruppene og undervisning i psykisk helse.

En annen informant som representerer en interesseorganisasjon, deler også erfaringene sine med telefontolking:

> Og nå i koronaperioden så fikk vi jo se at telefontolking fungerer jo fint. Fordi å bli sett av en tolk, det kan også være ubehagelig og man kvier seg for å fortelle alt og man kan også risikere at tolken rett og slett enten velger å bruke ord som er veldig nedlatende eller ikke kan bedre. Og da er det snakk om at de bruker ord som dyr eller avvikende, da, på folk som er homofile, fordi de ikke enten vet hva ordet homofil er, sånn fordi når man har vokst opp med bare de ordene som erstatter ordet homofil eller så velger de det. Det er sånn som er umulig for meg i min rolle å vite. Så det er definitivt også påkjennende for de det gjelder.

En ansatt ved Senter for migrasjonshelse forteller at hun i henvisningsbrev til Distriktspsykiatrisk senter flere ganger har skrevet at personen er veldig sensitiv til tolk, at det ikke skal benyttes tolk, eller at det ikke skal benyttes tolk fra et visst land, men at dette likevel ikke tas hensyn til. Informanten forstår videre dette som et uttrykk for at en seksuell minoritet kan ha utfordringer på alle nivå i integreringsprosessen i deres kommune, nettopp fordi veldig få tjenester kjenner til de utfordringene LHBTIQ+-personer kan ha.

> Og jeg tror det bare er en konsekvens av at man ikke har kjennskap til hvor farlig det kan være, og hvor traumatisk det kan være for personen at ikke dette blir hørt på, da, og dersom ingen tar kontakt med oss for å høre i forveien, ja, på en måte, 'Hvem er denne personen? Hva trenger denne personen?' For vi kan kjenne de ganske godt, de blir bare behandlet som alle andre, uten å, det virker som det rekker ikke å si det i henvisningsbrevet.

Informanten peker på at flyktningene kan oppleve dette flere ganger når de skal bli vurdert i løpet av integreringsprosessen og at dette også kan være farlig for den det gjelder.

I en av kommunene foregår det systematisk samarbeid i kommunen mellom aktører fra blant annet introduksjonsprogram, migrasjonshelse og Skeiv Verden, som arbeider for å forbedre tjenestene for målgruppen. Samarbeidet ble etablert etter at det oppsto en del mobbesituasjoner ved skolen. Gruppen jobber både forebyggende og med enkeltsaker, og har blant annet satt i gang et samarbeid med tolketjenesten i kommunen, hvor formålet er å bygge opp kompetansen til alle tolker i kommunen slik at de dyktiggjøres i tolking som har med LHBTIQ+-flyktninger å gjøre. I samme kommune arrangeres det også en fagdag for tolker. En av informantene ved skolen forteller at tolketjenesten har utviklet retningslinjer for tolking, etter at deltakere ved introduksjonsprogrammet opplevde at en tolk oversatte seksuelle begrep på en måte som opplevdes fornærmende for personene.

4.2.4 Utfordringer og tiltak i skolemiljøet

Som nevnt rapporterer alle gruppeintervjuene om ulike grader av homonegativisme fra personer med samme etnisitet og landbakgrunn, særlig i skolemiljøene. Informantene forteller at dette er en svært sentral og grunnleggende utfordring. En informant som er ansatt i voksenopplæringen i en bykommune uttrykker at LHBTIQ+-personer møter veldig lite aksept fra elever fra samme hjemland som dem selv, og at det kan være vanskelig for skeive å være åpne. Informanten fra voksenopplæringen understreker at det å ha et støttende miljø er viktig, ikke minst når man er ny i landet. Vedkommende observerer at skeive i stor grad mangler en slik relasjon til andre med samme etnisitet og landbakgrunn.

LHBTIQ+-flyktninger opplever det også som vanskelig å være åpne blant andre etniske minoriteter. En informant som er psykolog forteller at noen skeive som hun jobber med er ensomme og redde fordi de opplever å bli oversett, bli snakket stygt til i klassemiljøet og ikke føler seg inkludert. I gruppeintervjuene beskriver integreringsaktørene at mange LHBTIQ+-flyktninger er skuffet over at de føler seg marginalisert og stigmatisert i et klasserom i et land der de skulle være frie. En av dem forteller at følelsen av ensomhet kan bli forsterket og føre til betydelige psykiske plager dersom LHBTIQ+-flyktninger ikke finner og deltar i norske nettverk. En annen som har gjort lignende observasjoner, uttrykker at skolemiljøet kan oppleves som så utrygt at skeive minoriteter ofte går med en voldsalarm i stedet for regnbueflagget.

Transpersoner med fluktbakgrunn synes å være en spesielt utsatt gruppe som kan oppleve særskilte utfordringer i skolehverdagen, både i møte med andre innvandrere, men også i møte med det skeive nettverket. En av informantene som er kontaktperson for en transperson, forteller at personen følte

seg så utrygg på gata at kontaktpersonen fulgte vedkommende. En annen informant har observert at de fysiske fasiliteter ved skolene medfører vanskeligheter for transpersoner. For eksempel er kjønnsdelte toaletter noe som øker risikoen for å bli trakassert.

Det er viktig å tilrettelegge for at de skeive har en trygg og inkluderende skolehverdag. I gruppeintervjuene nevnes ulike gode tiltak som er på plass for å håndtere utfordringer LHBTIQ+-flyktninger kan oppleve i skolen. En ansatt ved en voksenopplæring forteller:

> Jeg vil jo også si at der har vi hatt noen ganske gode opplevelser med voksen-opplæringen, hvor vi også har da hatt folk som har sagt; 'jeg vil ikke være der lenger fordi at', og de føler at de ikke har blitt tatt på alvor da, i begynnelsen, og det tenker jeg, det vi har gjort i disse situasjonene har jo vært litt sånn å prøve å trygge i forhold til det at de kan alltid si ifra til oss, så tar vi kontakt med lærer, også så er det en intern prat med lærer for å påpeke at her er det et problem som må tas tak i, hvor lærer har tilbudt, liksom; 'etter hver dag kom til meg og ta en sånn kort oppsummering og si ifra', men det har jo vært på en måte å bygge opp tilliten til læreren for å få den støtten. Så hos oss har det jo, det har jo gått bra fordi de har fortsatt på skolen.

En annen informant fra en interesseorganisasjon og som har lærererfaring deler også en slik erfaring:

> En person sluttet å ville komme på norskkurs etter at personen opplevde trakassering, – ganske alvorlig trakassering. Og i dette tilfellet, så vi lærerne da som jobbet med den personen, passet på å etablere enda bedre relasjoner og følge opp personen individuelt i praksis, også ble også personen etter hvert tilbudt privat, ikke privatlærer, men en-til-en undervisning av en lærer, så skolen satte av en slik ressurs … [vi] hadde ikke klart å forhindre det som førte til disse tiltakene som vi måtte sette inn. Men når det først hadde skjedd så strekte skolen seg veldig langt, da.

Begge sitatene viser hvordan aktørene håndterer en situasjon som kunne ført til at flyktningen avbrøt skolegangen. Men, som sitatet over understreker, eksisterer fortsatt den grunnleggende årsaken til frafall, som er trakassering. I denne sammenhengen er arbeid rettet mot holdningsendringer svært viktig. Her peker en minoritetsrådgiver på betydningen av å kommunisere en norm om åpenhet i Norge og å synliggjøre positive holdninger til mangfoldighet. Informanten nevner at hun selv har regnbueflagget på kontoret sitt, men mener at positive holdninger til mangfoldighet er utilstrekkelig kommunisert i skolen. Informanten legger vekt på at LHBTIQ+-flyktninger kunne følt økt trygghet dersom mangfold tematiseres og tas opp på en målrettet måte. Videre mener minoritetsrådgiveren at det er avgjørende å synliggjøre tematikken ved alle skoler, – det for å legge til rette for at ungdom tør å åpne seg for ansatte ved skolene og for å fange opp alle former for mobbing og trakassering som målgruppen opplever. I en studie av unge skeive personers bruk av kommunale helsetjenester, viser Stubberud, Prøitz og Hamidiasl (2018) at det er lettere for unge å snakke om å være skeiv dersom de har tillit til for eksempel helsesøsterens kompetanse om kjønn og seksualitet. Videre viser dette hvordan synliggjøring av kunnskap og kompetanse øker sjansen for at skeive henvender seg til støttepersoner eller benytter relevante tjenester.

En annen minoritetsrådgiver påpeker at bruk av regnbueflagg ikke nødvendigvis gir stor effekt, fordi elevene må kjenne til hva flagget signaliserer. Det er ikke gitt at alle gjør det. Informanten mener at det finnes andre måter å kommunisere åpenhet på i Norge:

> Hvis jeg er rundt i klassene og presenterer meg og min stilling og min jobb som minoritetsrådgiver, så har jeg ofte mye fokus på rettigheter, vi jobber mye med rettigheter, og retten til å bestemme, retten til å ha et fritt liv. Og jeg er ofte opptatt av å si at; «og i Norge, sant, vi har et lovverk, det gjelder for alle, uansett hvilken religion du har, uansett hvilket land du kommer fra, uansett hvilken hudfarge du har, uansett hvilken legning eller kjønnsuttrykk de har, så gjelder det», uten at man skal utbrodere det noe videre, men at man hele tiden har det med.

4.2.5 Behov for økt kompetanse om kjønn og seksualitet

I gruppeintervjuene ble det diskutert hvordan informantene jobber med LHBTIQ+-tematikk og om det er etablert rutiner og kompetansehevende tiltak omkring integrering av skeive flyktninger. Intervjuene viser at relevant opplæring er svært varierende, både innenfor og på tvers av kommunene. Det varierer også hvordan informantene selv innhenter nødvendig kunnskap. Flere av informantene peker på kompetanseheving blant lærere som svært viktig. En av informantene reflekterer rundt dette og spør retorisk: «Det er lite kompetanse i skolene rett og slett. Samtidig har de en plikt for å sørge for at det er et godt skolemiljø. Noen skoleledere sier: 'Vi har ikke mange skeive her'. – Hvordan vet de det?». To informanter fra voksenopplæringen og introduksjonsprogrammet, som jobber i ulike kommuner, sier at det ikke finnes opplæring eller kompetansehevende tiltak for de ansatte på dette området. En av dem formulerte dette slik:

> Jeg har dessverre ingen kompetanse i dette området her og jeg tror jeg trygt kan snakke på vegne av hele voksenopplæringen. Det er mulig at noen få lærere har tilegnet seg kompetanse selv, etter å ha aktivt henvendt seg til instanser som kan hjelpe dem. Jeg har jo prøvd å gjøre det for vår egen skole, men har ikke kommet så langt med det fordi det er så veldig mye annet pedagogisk arbeid vi har. Så jeg etterlyser at det blir satt i system for alle som jobber med integrering og det kan være en sånn helt enkel liste, hva gjør du hvis du får en deltaker som du vet er homofil eller tilhører, ja, den gruppen, men ofte så har vi heller ikke kjennskap til det, da, om noen tilhører den gruppen eller ikke. Men ja, jeg etterlyser egentlig kompetanse eller i hvert fall at det settes i gang en sånn veileder for hvordan du kan skaffe deg, ja, tips og råd og kompetanse hvis du skulle trenge det. For det er ikke-eksisterende i det hele tatt for voksenopplæringen.

En annen informant fremhever at det er forbedringspotensial blant lærere. Informanten har for eksempel sett at lærere ved voksenopplæringen har brukt feil pronomen til elever, noe som har ført til at eleven har følt seg veldig dårlig. Samtidig forteller en annen lærer at deres utdanningsinstitusjon har hatt kurs om LHBTIQ+ tematikk, i tillegg til at det er arrangert kurs for elevene i voksenopplæring.

En informant som jobber i kommunal helsetjeneste rettet mot flyktninger forteller at utdanningen i liten grad tok opp LHBTIQ+-tematikk, og at de ikke har fått opplæring eller hatt noe spesifikt fokus på dette i forbindelse med ansettelsen heller. Informanten måtte søke kunnskap på egen hånd etter at hun møtte en pasient som var skeiv flyktning. Likevel er kommunen hun er ansatt i, veldig aktiv med prosjekter i kommunen som omhandler skeive, organisert som samarbeidsprosjekter mellom ulike integreringsaktører. Informanten observerer at aktører i kommunen har et ønske om mer kompetanseheving på området blant ansatte og et mål om et bedre tilbud for skeive flyktninger.

Kompetanse i å kartlegge og følge opp transpersoners helse, er noe flere av informantene opptatt av. I samtlige kommuner ble det fremhevet at dette er et område der det mangler kompetanse og at flere ønsker seg mer kunnskap. For det første legges det vekt på at helsekartleggingen i dag er utilstrekkelig, og det på grunn av manglende kunnskap blant leger og at byråkratiet kan oppleves som krevende. I den sammenhengen er hormonbehandling et eksempel. Noen av informantene påpeker at hvis en flyktning har påbegynt slik behandling før de kommer til Norge, stopper dette gjerne helt opp, fordi alt det byråkratiske må på plass for å kunne fortsette behandlingen i Norge. For det andre kan manglende kompetanse også føre til at transpersoner ikke alltid får den oppfølgingen de har behov for. Tilsvarende problemstillinger er tematisert i tidligere forskning som fokuserer på levekår for skeive med innvandrerbakgrunn. Forskningen viser at manglende forståelse og kompetanse hos fastleger, en rekke barrierer for kjønnsbekreftende behandling, samt ulike faktorer knyttet til oppholdsstatus, kan påvirke livskvaliteten til transpersoner med innvandrerbakgrunn i Norge (Eggebø et al., 2018). Denne studien beskriver også at tilgang til privat behandling avhenger av god økonomi, men at målgruppen ikke sjelden har dårlig økonomi.

I ett av gruppeintervjuene, og i forbindelse med temaet kjønnsinkongruens, argumenterer en av aktørene for viktigheten av å anerkjenne variasjonen innad i målgruppen. Det betyr at hjelpere i tjenesteapparatet må forstå at for personer som opplever kjønnsinkongruens er det ikke nødvendigvis naturlig å bli koblet til et LHBTIQ+-nettverk, da de gjerne opplever at de ikke har tilhørighet til noe bestemt miljø. Samtidig kan det for andre i målgruppen oppleves som viktig å bli akseptert og få støtte fra det skeive miljøet. For å identifisere ulike problemstillinger og ulike behov, er det nødvendig med dypere kunnskap og kompetanse på feltet.

4.2.6 Kompetansehevende tiltak i kommunene

Hvilke kompetansehevende tiltak benyttes av integreringsaktørene i praksisfeltet? I en av kommunene er det vedtatt at minst fem timer av undervisningen i samfunnskunnskap skal benyttes til tematikk som er relevant for arbeidet med kjønn- og seksualitetsmangfold. I forbindelse med dette, samarbeider voksenopplæringen med Skeiv Verden. Da Skeiv Verden holdt kurs for deltakerne på voksenopplæringen, ble det tydelig at ikke bare deltakerne, men også lærerne hadde behov for mer kunnskap. Det ble derfor også arrangert et kurs for lærerne ved skolen. Ved andre skoler har det blant annet blitt etablert ressursgrupper som skal bidra til å forebygge mobbesituasjoner i skolen, både generelt og opp mot enkeltsaker.

Noen av aktørene forteller at de har deltatt i kompetansehevende tiltak som tilbys av Skeiv Verden og Rosa kompetanse.[11] I denne sammenhengen nevnes Rosa kompetanse som en spesielt verdifull aktør som tilbyr undervisning om kjønns- og seksualitetsmangfold i barnehagen, skolen, barnevernet og i helse- og sosialsektoren. Informantene i gruppeintervjuene argumenter for at Rosa kompetanse bør benyttes av alle skoler. En informant som er minoritetsrådgiver, har opplevd at etnisk norske elever har uttrykt til en lærer at «kanskje man bør få inn litt Rosa kompetanse», som viser at norske elever også ser behovet for en kompetanseheving.

I noen kommuner opplever aktørene at det mangler støtte til organisasjoner som har relevant kompetanse og at det er for få ressurser til å starte opp tiltak, det til tross for at det er behov for mer opplæring på skoler, blant tolker og i helsevesenet. En av informantene beskriver at de jobber med en fagdag for opplæring av tolker, men påpeker samtidig at «en fagdag ikke er nok». En sterk satsning som fremmer trygghet på forskjellige arenaer som er sentrale i integreringsløpet av skeive bør derfor vektlegges.

[11] https://www.foreningenfri.no/rosa-kompetanse/

Som tidligere nevnt, er det i en av storbyene etablert et samarbeid mellom integreringsaktører i kommunen og frivillige skeive organisasjoner. Prosjektet har som mål å øke kompetansen om kjønn- og seksualitetsmangfold blant ansatte i kommunene og å utvikle et bedre tilbud til skeive flyktninger som bosettes i kommunen.

I et gruppeintervju i en annen kommune forteller informantene at det for tiden opprettes en stilling som skal jobbe med kompetanseheving, det vil si at vedkommende skal gjennomføre opplæring knyttet til kjønn- og seksualitetsmangfold i hele regionen.

I andre kommuner jobbes det aktivt med å bygge opp LHBTIQ+-spesifikk kompetanse for alle tolker i kommunen. En av kommunene har i samarbeid med et universitet utviklet en språkbank og et kurs. Språkbanken omfatter relevante ord og utrykk, mens kurset skal ta opp kulturelle forståelser av kjønn og identitet. Dette skal danne en felles plattform som synliggjør hva helsepersonell bør være sensitive for i møte med skeive, og når de benytter tolkehjelp, hva tolkene skal være sensitive for.

5 OPPSUMMERENDE DISKUSJON

I integreringssammenheng er skeive flyktninger en særlig sårbar gruppe blant innvandrere i Norge. Samtidig som de på grunn av sin fluktbakgrunn har særlig behov for beskyttelse og trygghet, er de også spesielt utsatt for ulike former for diskriminering og utenforskap. Som innvandrere risikerer de å møte på fremmedhat og rasisme basert på etnisitet eller religion, men også basert på deres normbrytende seksuelle orientering og kjønnsidentitet. Som gruppe blir de en minoritet både blant majoriteten i mottakerlandet, blant flyktningene som kommer til Norge, og innad i sin egen kultur.

Ofte studeres minoriteters forhold til majoritet med et interseksjonelt perspektiv (Crenshaw, 2018). En interseksjonell tilnærming kan få frem forskjellige diskrimineringsgrunnlag og ulike sammenkoblinger som kan virke inn på skeives individuelle integreringsløp. Å bryte med normer for etnisitet, seksuell orientering og/eller kjønnsidentitet, eller en kombinasjon av dette (interseksjonalitet), kan gjøre den enkelte mer utsatt for rasisme, trakassering og negativ sosial kontroll (Alessi, Kahn, Greenfield, et al., 2018; Alessi, Kahn, Woolner, et al., 2018).

På bakgrunn av dette tar vi i den følgende diskusjonen utgangspunkt i hvordan og i hvilken grad LHBTIQ+-personer opplever diskriminering og negativ sosial kontroll i forbindelse med integreringsprosessen i Norge, samt hvilke erfaringer flyktningene har rundt åpenhet om å være LHBTIQ+. Vi knytter våre funn til fenomenet minoritetsstress (Meyer, 1995, 2003) og benytter interseksjonalitet (Crenshaw, 2018) til å illustrere hvor omfattende og sammensatt slikt stress kan være for LHBTIQ+-flyktninger. Deretter diskuterer vi hvordan integreringsaktører og LHBTIQ+-nettverk kan bidra til å styrke integreringsprosessen og motvirke negativ sosial kontroll og diskriminering, og dermed også minoritetsstress som er en viktig faktor for utvikling av psykisk uhelse. Her fokuserer vi på forhold som fasiliterer eller hemmer integrering av skeive flyktninger (Ager & Strang, 2008).

5.1 Erfaringer med og konsekvenser av diskriminering og sosial kontroll

5.1.1 Åpenhet eller fortielse

I det følgende diskuterer vi flyktningers erfaringer med åpenhet om å være LHBTIQ+ i lys av fenomenet minoritetsstress. Våre funn illustrerer at spørsmålet om åpenhet er en viktig, men i mange tilfeller også en svært problematisk tematikk for LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn. Dette kan fortolkes i lys av at flere innenfor denne gruppen kommer fra land der heteroseksualitet fremstår som den rådende normen, både med hensyn til hva som anses som «naturlig», men også med hensyn til de juridiske reglene. Begge deler gjør at ikke-heteroseksuelle praksiser og uttrykk kan føre til diskriminering og forfølgelse. Det er noe som fører til at personene velger å i ulik grad skjule sin seksuelle orientering og/eller kjønnsidentitet i offentlige rom, og det kan enten være på grunn av en reell eller oppfattet risiko knyttet til egen trygghet og sikkerhet. Funn fra vår undersøkelse kan knyttes til flere former for minorietsstress, blant annet det Meyer (1995, 2003) kaller «fortielse av seksuell orientering/kjønnsidentitet». Samtidig fremkommer det i vårt datamateriale at årsakene til at man holder sin skeive identitet hemmelig, kan være sammensatte. Som vi har vist er det flere som har faktiske opplevelser med diskriminering, trakassering og negativ sosial kontroll. Det er også

eksempler på at hemmelighold kan relateres til LHBTIQ+-personenes frykt eller forventninger om det samme.

5.1.2 Distale og proksimale stressorer

Flere informanter har erfaringer med distalt minoritetsstress (Fox et al., 2020; Meyer, 1995, 2003) i det de forteller om negativ sosial kontroll i form av konkrete trusselepisoder og hatefulle ytringer fra andre, både ansikt til ansikt og via sosiale medier, og som begrenser deres livsutfoldelse og psykiske helse. Flere av informantene snakker dessuten om forventningen om å bli stigmatisert og avvist og at de derfor holder sin skeive identitet skjult for andre. Slike tankeprosesser er det vi kaller proksimalt minoritetsstress og illustrerer at selv om man ikke opplever konkret diskriminering eller trakassering, er det skadelig (Fox et al., 2020; Meyer, 1995, 2003). At forventninger om for eksempel utfrysning eller trakassering er til stede i hverdagen til LHBTIQ+-flyktninger, bidrar til betydelige begrensninger i eget liv og er skadelig for helsen (Bjørkman, 2012; Golembe et al., 2021).

Hvis vi ser nærmere på informantenes erfaringer med proksimalt minoritetsstress, finner vi at flere har strategier de benytter for å manøvrere i det sosiale rommet. Det kan være egne strategier eller strategier som blir formidlet til barna, og som skal forhindre at en selv eller familien skal utsettes for ubehagelige og smertefulle hendelser. Noen eksempler på slike strategier er det å underslå den virkelige grunnen til at man søker beskyttelse i Norge, for eksempel ved å anføre flukt fra krig som årsak. Et annet eksempel er å late som at man er heterofil. Et tredje eksempel er at en selv og familien unngår å oppsøke steder hvor man kan risikere å møte andre med samme etniske eller religiøse bakgrunn.

5.1.3 Heteronormens underliggende forventninger

Slike forventninger om sosial avvisning, trakassering og lignende, som vi har vist til, kan forstås på bakgrunn av «heteronormen» (Eng, 2006) . Heteronormen usynliggjør de ulike forestillingene som eksisterer om kjønn og seksualitet. Normen skaper en forventning om at tiltrekning oppstår mellom personer av motsatt kjønn, at samliv innebærer at en mann og en kvinne finner sammen, og at det er en mann og en kvinne som er foreldre. Vi ser at slike forventninger preger flere av dem vi har snakket med. Blant annet snakkes det om gjentagende spørsmål fra andre deltakere på introduksjonsprogram om hva som er informantens familiestatus og om informanten har kjæreste. Det er også eksempler på at dersom man ikke har kjæreste, kan man bli møtt med spørsmålet «Er du homofil?». Det er kjent fra tidligere forskning at uro og frykt for negative reaksjoner, samt heteronormative forventninger, er noe som bidrar til til marginalisering og psykisk uhelse, selv i situasjoner hvor de negative reaksjonene uteblir (Chossière, 2021; Stokke et al., 2018).

Studier gjennomført i en norsk kontekst (se bla. Stubberud og Akin, 2018), har funnet at skeive flyktninger kan ha problemer med å akseptere egen seksualitet eller kjønnsidentitet. Når skeive internaliserer heteronormen, kan dette føre til selvstigmatisering. Internalisert stigma (Meyer, 1995, 2003) kan på samme måte som for de andre formene for minoritetsstress, gi symptomer på depresjon og angst (Ramirez & Paz Galupo, 2019). I våre data finner vi ikke utsagn som tyder på manglende selvaksept, men det betyr ikke at det ikke forekommer. I vårt materiale relateres frykt til det å bli utsatt for diskriminering og negativ sosial kontroll. Samtidig ser vi at mange av dem vi har snakket med bærer med seg en forventning om at de som skeive ikke vil bli møtt med aksept fra personer med samme kulturelle bakgrunn. Følgene av dette ser vi gjenspeiler seg i at informanter oppgir at de er svært ensomme og at flere av dem verken har kontakt med familie eller med andre nettverk. Det er kjent at både ensomhet og det å skjule sin identitet, er knyttet til svekket psykisk helse hos skeive flyktninger (Fox et al., 2020). Noe som ytterligere understreker de negative effektene dette kan ha for LHBTIQ+-personene selv.

5.1.4 Diskriminering og kontekster

Tidligere forskning har vist at det å være skeiv er en ekstra sårbarhetsfaktor for flyktninger (Akin, 2015; D Akin, 2017; Eggebø et al., 2018; Stubberud & Akin, 2018). Skeive flyktninger tilhører ulike sosiale grupper basert på for eksempel deres alder, seksuelle orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, etnisitet, landbakgrunn og foreldrestatus. På bakgrunn av dette ser vi at informantenes sammensatte identiteter kan påvirke konkrete diskrimineringserfaringer, både med hensyn til i hvilke settinger de oppstår og belastningen som er knyttet til erfaringene. Interseksjonalitet peker på at ulike diskrimineringsgrunnlag gjøres gjeldende i ulike sosiale kontekster, for eksempel i arbeidslivet, i utdanningen eller i religiøse sammenhenger (Giametta, 2014; Whitfield et al., 2014).

Tolkehjelpen – ressurs eller ekstra byrde?

I datamaterialet vårt ser vi at noen informanter har opplevd diskriminering ved bruk av tolk. Et eksempel er at tolken ikke bruker riktig pronomen til tross for at flyktningen påpeker dette. I en annen setting har noen av informantene erfart at tolken har benyttet nedlatende ord i oversettelsen. Flyktninger med lav tillit til tolk kan få vanskeligheter med å kommunisere med nøkkelaktører i bosettingsfasen. Det er også risiko for at flyktningene ikke oppgir fullstendig personlig informasjon om seg selv. Skeive kan for eksempel tilbys spesifikk informasjon om skeive organisasjoner eller om relevante helsetilbud dersom de forteller om sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet til ansatte ved asylmottak, introduksjonsprogram eller i møte med andre relevante aktører. Motsatt, kan diskrimineringserfaringer ved bruk av tolk være til hinder for at skeive flyktninger får god og riktig informasjon og oppfølging.

Det offentlige rommet – skeiv og etnisk minoritet i Norge

For noen skeive flyktninger kan deres tilhørighet til et etnisk minoritetsmiljø innebære en forsterkende faktor som gjør det utrygt å være åpen i det offentlige rommet. Det er kjent fra tidligere forskning at åpenhet kan koste skeive flyktninger både familie og nettverk fra samme opprinnelsesland (Eggebø, Stubberud & Karlstrøm, 2018). Dette underbygges også i vår studie. Vi ser at enkelte er bekymret for sikkerheten til familien i hjemlandet. For disse kan det å bli «avslørt» som skeiv i Norge, føre til økt risiko for forfølgelse av familien i hjemlandet. For mennesker på flukt, kan denne situasjonen være svært krevende. Liten tillit til andre fra samme opprinnelsesland eller kultur, og frykt for egen og familiens sikkerhet, gjør at enkelte vurderer å flytte fra bostedskommunen. I gruppeintervjuene med integreringsaktørene kom det frem at manglende nettverk og felleskap vanligvis betraktes som en årsak til at skeive innbyggere ønsker å flytte fra små steder til større byer. Vi ser også at noen av informantene ønsker å flytte til store byer. I denne sammenheng er det viktig å merke seg at flere oppfatter store byer som tryggere fordi det er lettere for dem å være anonyme og ikke skille seg ut som skeive.

Skeive nettverk – innvandrer i Norge

En viktig indikator for integrering er graden av sosial tilknytning (Ager & Strang, 2008). Det å tilhøre ulike sosiale grupper har også implikasjoner på skeive flyktningers sosiale nettverk i Norge. Noen av informantene oppgir at det er vanskelig å komme i kontakt med norske skeive nettverk, samtidig som de opplever utenforskap i sitt etniske miljø, som ikke har rom for normbrytende identiteter. Ulike studier fremhever at et trygt og bekreftende nettverk kan fremme helse og hjelper LHBTIQ+-flyktninger med å håndtere hverdagsutfordringer (Eggebø et al., 2018; Stubberud & Akin, 2018). Dermed kan manglende nettverk ha helsekonsekvenser for skeive.

Skolesettingen – heteronormen i klasserommet

Behovet for å skjule sin skeive identitet viser seg ikke minst i skolesettingen. Det er flere som forteller at de ønsker å være anonyme slik at de unngår å bli utsatt for negative holdninger. Informantene oppgir unisont at skolehverdagen er preget av utrygghet der de møter homonegativisme,

diskriminering og ulik grad av trakassering. Å skjule sin skeive identitet, er kanskje vanskeligst for dem som har et synlig normbrytende kjønnsuttrykk. Det medfører at de lettere blir identifisert som skeiv eller mistenkt for å være det. I vårt datamateriale fremstår skolesettingen som en arena hvor skeive opplever ulike former for minoritetsstress, jfr. (Meyer, 1995, 2003). Dette fremheves også i gruppeintervjuene der noen av integreringsaktørene har observert at skeive flyktninger opplever å bli marginalisert i skolehverdagen, noe som igjen øker risikoen for at de dropper ut av integreringsprogrammet eller annen skolegang. Utdanning er en av de viktigste pilarene for integrering i Norge (Kunnskapsdepartementet, 2018), og et heteronormativt klasserom er egnet til å svekke integreringsarbeidet, med de følgene det får for både flyktningen og samfunnet.

I denne sammenhengen er det viktig å notere at mange opplever at tematikk knyttet til kjønns- og seksualitetsmangfold ikke blir tilstrekkelig behandlet i utdanningen. Flere av informantene argumenterer for at det er noe som vedlikeholder homonegativisme blant medelevene. Men her er det en utfordring også, da enkelte har opplevd økt minoritetsstress når «skeive» temaer har blitt tatt opp i klasserommet. Klasseromsdiskusjoner åpner opp for at andre studenter kan dele sine negative holdninger mot skeive, noe som er vist også i andre studier (Eggebø et al, 2018).

Hjemmet – foreldreskap og minoritetsstress

For skeive som har barn kan det å være forelder forvanske situasjonen. Minoritetsstresset favner ikke bare en selv, men også uro og frykt for at barna skal bli utsatt for trakassering fra majoritetssamfunnet eller sosial negativ kontroll fra andre med samme etniske bakgrunn. Dette er noe som ble særlig aktuelt for en transperson som hadde startet med kjønnsbekreftende behandling. For å beskytte og forberede barna, ble det nødvendig å snakke med dem om hva som kunne skje etter hvert som kjønnsuttrykket ble mer tydelig for omverdenen. Her kommer virkningen av sammensatte diskrimineringsgrunnlag til syne. Dette illustrerer at barna risikerer å bli utsatt for diskriminering på grunn av forelderens normbrytende kjønnsuttrykk, men også på bakgrunn av familiens etniske og religiøse tilhørighet.

5.2 Aktørenes tilrettelegging for trygg integrering

Det finnes ingen omforent oppfatning om hva integrering innebærer, men Ager og Stang (2008) peker på at arbeid, egnet bolig, utdanning og helsetjenester kan forstås som både midler og markører for integrering, og at dette tradisjonelt sett er tilknyttet ulike sektorer i samfunnet. Det siste reiser noen viktige spørsmål angående prosesser som kan fasilitere integrering. Det må understrekes at selv om man deler integreringen inn i ulike domener, er det en gjensidig avhengighet mellom dem. Dette har konsekvenser for hvordan man utformer både politikk og praksis. For eksempel peker forfatterne på at det vil være en klar fordel om instansen som har ansvar for bolig og bosetting, er klar over og godt kjent med hvordan bosetting kan skape muligheter eller barrierer for å skape sosiale bånd og en følelse av trygghet. Tilgangen til arbeidsmarkedet, bolig, utdanning og gode helsetjenester hemmes av visse faktorer som virker som barrierer for effektiv integrering. Inkludering (eller ekskludering) av flyktninger er et spørsmål som kan relateres til tiltak som kan fjerne barrierer for integrering (Ager & Strang, 2008), og det er de offentlige aktørenes rolle å fjerne eller redusere disse barrierene, slik at integrering kan finne sted (Hale, 2000).

5.2.1 Systemer, rutiner og praksiser

Samtidig som det er mulig å argumentere for at aktørene i forskjellige kommuner kan oppleve felles utfordringer i arbeidet med trygg integrering av LHBTIQ+-flyktninger, peker datamaterialet på noen forskjeller både på tvers av og innenfor kommuner. En barriere for integrering kan være manglende erfaring, lite utviklede systemer og rutiner for samarbeid og praksiser som ikke er tilstrekkelig fundert på LHBTIQ+-spesifikk kunnskap. Når det kommer til erfaring har noen kommuner svært lite erfaring med bosetting og støtte til LHBTIQ+-personer i integreringsløpet og få rutiner knyttet til

dette, mens andre kommuner i større grad har etablert rutiner og systematisk samarbeid mellom integreringsaktørene i kommunen. En av kommunene har satt sammen representanter fra introduksjonsprogram, voksenopplæring, flyktninghelsetjenesten, tolketjenesten og skeive organisasjoner, for å forbedre tilbudet til LHBTIQ+-flyktninger som bosettes i kommunen. Gruppen jobber med å fjerne barrierer, heve kompetansen til alle aktører som spiller en viktig rolle i integreringsløpet, og på den måten samarbeide for at ingen skal slutte på skolen, men gjennomføre.

5.2.2 Håndtering av «homonegativisme» og negativ sosial kontroll

Som vist i forrige delkapittel rapporterer skeive flyktninger om erfaringer med homonegativisme og negativ sosial kontroll på forskjellige sosiale arenaer, hvor skole- og utdanningsinstitusjoner peker seg ut i negativ retning. Minoritetsstresset LHBTIQ+-flyktningene opplever i møte med andre etniske minoriteter i skolesettingen, ser vi medfører både ensomhet og frykt, samt skuffelse knyttet til opplevelser av marginalisering og stigmatisering.

Datamaterialet illustrerer også at hjelpetilbudet til personer som er utsatt for sosial kontroll, varierer mellom kommunene. I intervjuene med integreringsakørene ble det sagt at særlig transpersoner som er utsatt for trakassering og negativ sosial kontroll, mangler tilbud. Det erfares at ciskvinner blir raskere tatt inn på krisesentrene, enn hva som er tilfellet for menn og transpersoner.

I denne sammenhengen er det også viktig å påpeke at det her kan være betydelige forskjeller mellom ulike LHBTIQ+-personer. Eggebø et al. (2018) påpekte for eksempel at transpersoner utgjør en svært sårbar gruppe innenfor den skeive minoriteten. Dette støttes av våre funn, hvor transpersoner med fluktbakgrunn blant annet opplever særskilte utfordringer i skolehverdagen, både i møte med andre innvandrere, men også i møte med skeive nettverk. Dette underbygger viktigheten av at integreringsaktørene tilrettelegger godt for at LHBTIQ+-flyktninger skal oppleve en trygg og inkluderende skolehverdag. Som det fremgår av funnene, er det derfor blant annet behov for opplæring i skeives rettigheter og at det i introduksjonsprogrammet legges til rette for å belyse at likeverd, likestilling og inkludering er en rettighet for alle mennesker. Slik tilrettelegging innebærer også at det skapes trygge rammer for en åpen tematisering av LHBTIQ+-tematikken. Dette forstås som en viktig faktor for å motvirke negativ sosial kontroll og diskriminering av skeive flyktninger, innenfor rammene av introduksjonsprogrammet og andre opplæringsarenaer.

Å ha god helse, er noe som styrker den enkelte flyktnings engasjement i et nytt samfunn (Ager & Strang, 2008). Negativ sosial kontroll bidrar til økt minoritetsstress og svekket psykisk helse. Arbeid mot negativ sosial kontroll handler om å ivareta grunnleggende rettigheter, sikre frihet og likestilling, bekjempe vold og overgrep, forhindre utenforskap og helseplager, samt sikre likeverdige offentlige tjenester (Kunnskapsdepartementet, 2021). Som det påpekes i Regjeringens integreringsstrategi, er derfor forebygging av negativ sosial kontroll et viktig ledd i å bygge ned barrierer for den enkeltes frihet (Kunnskapsdepartementet, 2018). Noe som ytterligere understreker viktigheten av aktørenes innsats mot negativ sosial kontroll, i et integreringsperspektiv.

5.2.3 Tilgang til helsetjenester

Tilgang til helsetjenester er en viktig indikator på samhandling med sentrale offentlige tjenester (Ager & Strang, 2008). I vår studie fremkommer det at LHBTIQ+-flyktninger ofte har psykiske plager og at behovet for tilgang til psykisk helsehjelp er stort. Likevel har ikke alle fått nødvendig hjelp, eller det har tatt lang tid før man har fått kontakt med relevant hjelp. Samtidig rapporter transpersoner at de er avhengige av kjønnsbekreftende behandling for å kunne etablere et sosialt nettverk i Norge. Disse forholdene illustrerer viktigheten av tilgang til helsetjenester i vårt materiale. I tillegg viser erfaringene knyttet til at ciskvinner blir raskere tatt inn enn menn og transpersoner på krisesentrene, at det kan vært ulikheter i tilgang til helsetjenester, mellom ulike grupper av LHTBIQ+-personer. Funn fra gruppeintervjuene viser at tjenesteapparatet ofte mangler kompetanse knyttet til å kartlegge og

følge opp transpersoners helse, og at dette er et område hvor det er behov for mer kunnskap. Kompetansehevende tiltak knyttet til transpersoners helse, forstås derfor å kunne være viktige tiltak for å redusere ulikheter i tilgang til helsetjenester.

Selv om behovet for helsetjenester for noens vedkommende kartlegges tidlig, opplever andre at det å søke helsehjelp er en høy terskel å trå over. Forhold som kan forvanske skeive flyktningers tilgang til relevante helsetjenester, er manglende språkferdigheter. Språkvansker er til hinder for å tilegne seg relevant kunnskap om egne rettigheter og muligheter som skeiv flyktning, og det er også en barriere i flyktningens kommunikasjon med helsepersonell (og andre aktører). Når flyktningen ikke kan tilegne seg informasjon og kommunisere med hjelpeapparatet, er det til hinder for å kunne bruke tjenestene (Ager & Strang, 2008) Dette støttes av våre funn, hvor manglende informasjon om tilgjengelige helsetjenester trekkes frem som en årsak til at flyktningene ikke søker helsehjelp. Samtidig kan minoritetsstresset som følger av dette forsterkes, ved at flyktningene mangler de språklige ferdighetene til å kontakte helsevesenet selv.

5.2.4 Språkbarrierer og bruk av tolk

Som det kommer frem ovenfor kan språkbarrierer påvirke LHBTIQ+-personenes tilgang til helsetjenester. Kunnskapsdepartementet (2018) påpeker at språk er den viktigste nøkkelen inn i store og små fellesskap i det norske samfunnet. Språkutfordringer kan derimot føre til at man blir stående utenfor, blir sårbar, utsatt og avhengig av andre. Tidligere forskning har også funnet at for at skeive flyktninger skal få tilgang til nettverk og viktig informasjon om rettigheter, er det viktig at de får tilstrekkelig informasjon (Akin 2016; Stubberud & Akin, 2018), hvilket underbygger viktigheten av tilstrekkelige språklige ferdigheter. Våre funn peker også på at siden språkbarrierer kan gjøre det vanskeligere å etablere nye nettverk (på mottak), kan dette føre til at LHTBIQ+-flyktninger opprettholder kontakten med andre som har samme språk, for å ikke miste det nettverket de faktisk har. Dette selv om det innebærer at de må holde sin seksuelle orientering og/eller kjønnsidentitet skjult.

Som tidligere beskrevet fremkommer det erfaringer knyttet til diskriminering ved bruk av tolk, samt at ikke alle LHBTIQ+-flyktninger stoler på at tolken er nøytral, eller behandler informasjon konfidensielt. Bruk av tolk og rammer for tolkingen har derfor stor betydning for om flyktningene føler seg trygge nok til å snakke om sin situasjon. I tillegg til å aktivere minoritetsstress, kan derfor lav tillit til tolk føre til, eller opprettholde, vanskeligheter med å kommunisere med viktige aktører i integreringsfasen. For at språkbarrierer skal reduseres ved hjelp av tolk, er det derfor viktig at rammene for tolkingen, tar høyde for disse utfordringene.

Siden funnene også indikerer at utrygghet rundt bruk av tolk og frykt for å bli avslørt som skeiv, kan føre til at flyktninger holder tilbake viktig informasjon, kan utfordringer knyttet til bruk av tolk, også være av betydning både for flykningens opplevelse av integreringsprosessen og kvaliteten på denne.

Datamaterialet viser at noen kommuner jobber aktivt med oppbygging av LHBTIQ+-spesifikk kompetanse for tolker, og en kommune har i samarbeid med et universitet utviklet en språkbank som omfatter relevante ord og uttrykk og et kurs som tar opp kulturelle forståelser av kjønn og identitet. Denne typen kompetansesøkende tiltak kan være viktige både for å redusere diskriminering og for å øke LHTBIQ+-flyktningenes tillit til tolkene. Derigjennom kan tiltakene også være viktige innsatser for å redusere språklige barrierer og virkningene av disse.

5.2.5 Manglende kompetanse

Kompetanse knyttet til hvilke særlige behov LHBTIQ+-personer kan ha, er viktig i alle deler av tjenesteapparatet og synliggjøres i vårt materiale på mange ulike arenaer. Vår studie viser at det også finnes mye god kompetanse ute i kommunene, samtidig som tjenesteapparatet selv tydelig etterlyser

mer kunnskap. Derfor er det heller ikke gitt at sentrale aktører i integreringsprosessen, slik som ansatte på mottak, veiledere i NAV, lærere i voksenopplæringen og ansatte i helsetjenestene er kjent med hva minoritetsstress er og hvordan det kan oppleves. Herunder hvordan både distalt og proksimalt minoritetsstress kan forsterkes for skeive flyktninger ved at de tilhører ulike sosiale grupper og har sammensatte identiteter og opplever barrierer på en rekke ulike områder.

Et eksempel på dette er manglende kjennskap til LHTBIQ+-personers behov for tilrettelegging i bosettingsfasen. På asylmottak er flyktningene ofte i en situasjon som er preget av uforutsigbarhet og uro. For personer som bryter med normer for kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, kan denne perioden innebære ekstra belastninger (Akin, 2015, 2017; Stubberud & Akin, 2018). På bakgrunn av dette har de også særlig behov for trygge rammer.

Som tidligere beskrevet trekkes transpersoners helse frem som et område hvor det er særlig behov for økt kompetanse. Mangel på slik kompetanse kan i tillegg til ulikheter i tilgang til helsetjenester (som beskrevet ovenfor), også gi utslag i utilstrekkelig helsekartlegging. Tidligere forskning har påpekt at helsepersonell kan ha manglende forståelse og kompetanse om denne tematikken (Eggebø et al., 2018; Stubberud et al., 2018). Vårt datamateriale knytter også manglende kompetanse blant leger til at LHBTIQ+-personer opplever helsebyråkratiet som ekstra krevende.

Som nevnt er skolesettingen ofte en vanskelig arena for skeive flyktninger, hvor de kan oppleve ulike former for minoritetsstress. Tilstrekkelig kompetanse hos lærere og skoleledere forstås derfor som sentralt i denne sammenhengen. Dette støttes i data fra gruppeintervjuene, hvor det påpekes at det ofte er for lite kompetanse i skolene. Et illustrerende eksempel som trekkes frem her, er at kunnskap om introduksjonsklassenes sammensetning, er viktig for å unngå minoritetsstress.

Når det gjelder aktørenes kompetanse på LHBTIQ+-feltet, viser datamaterialet ulik opplæring og kompetansehevende praksis, og at det finnes variasjon både innenfor og på tvers av kommunene. Videre kommer det frem at aktører benytter seg av ulike kompetanseressurser. Noen viser til at kursene til Rosa Kompetanse og Skeiv Verden er svært viktig, men aktørene bruker også andre kompetansekilder. Det kan være kommunale tiltak eller individuell innsats for å innhente nødvendig kunnskap. Samtidig viser intervjuene at flere ønsker kompetanseheving, særlig med hensyn til bedre integreringstilbud til transpersoner. Det kommer frem av gruppeintervjuene at IMDis minoritetsrådgivere er viktige ressurspersoner med svært god kompetanse og erfaring på LHBTIQ+-feltet, i tillegg til ressurser som Skeiv Verden og Rosa Kompetanse. Det er viktig at integreringsaktører i både små og store kommuner har kunnskap om kompetansehevende tiltak og at det tilrettelegges for at kommunene, også de som ikke har disse aktørene i sin region, får tilgang til kompetansehevende tiltak.

5.3 Betydningen av LHBTIQ+-nettverk

Tidligere forskning har funnet at tilhørighet til LHBTIQ+-nettverk har betydning for flyktningenes helse, trivsel og trygg integrering, samtidig som det bidrar til håndtering av hverdagsutfordringer (Eggebø et al., 2018; Stubberud & Akin, 2018). I all hovedsak underbygges denne forskningen av vår studie. Funnene viser at tilknytning til slike nettverk i stor grad bidrar til trygghet og opplevelser av å bli respektert. Vårt datamateriale tyder på at viktigheten av skeive nettverk forsterkes ytterligere hos personer som har flyktet fra familien sin og har liten kontakt med personer fra samme land.

I forbindelse med isolasjonen og nedstengingen som fulgte av covid-19-pandemien, opplevde flere økt ensomhet. Betydningen av å ha et sosialt nettverk ble særlig viktig i denne perioden og pandemien ble derfor spesielt utfordrende for personer som manglet slike nettverk.

Datamaterialet viser at mange LHBTIQ+-flyktninger velger å ha liten kontakt med personer fra samme land, fordi de vil unngå trakassering og negativ sosial kontroll. Som beskrevet reflekteres dette i at informanter oppgir at de er svært ensomme og ofte ikke har kontakt med familie eller annet nettverk. LHTBQ+-nettverk, som for eksempel Skeiv verden, beskrives som svært viktig for både motivasjon, praktisk bistand, trygghet og stabilitet. Betegnelser som «valgte familier» illustrerer at nettverkene oppleves som svært verdifulle for LHBTIQ+-personer. Det er noe som også indikerer at disse nettverkene bidrar til å redusere minoritetsstress hos disse personene, blant annet gjennom å fremme trygghet og sosial tilknytning. I denne sammenheng kan sosiale nettverk og forstås som et nøkkeldomene i integrering (Ager & Strang, 2008; Elliott & Yusuf, 2014; Lamba & Krahn, 2003), hvilket understreker viktigheten av slike nettverk knyttet til trygge integreringsprosesser for LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn.

I dataene fra gruppeintervjuene påpeker også integreringsaktørene at de opplever det som svært viktig at flyktningene bosettes på steder som har et LHBTIQ+-miljø. Dette begrunnes blant annet i at slike nettverk kan ha stor betydning for den enkeltes helse. Hvis vi ser dette funnet i sammenheng med enkelte funn fra de individuelle intervjuene, er dette interessant. Her påpekes det at i noen tilfeller ønsker ikke LHBTIQ+-personene å være en del av et skeivt miljø. Selv om nettverk som Skeiv Verden kan være en viktig ressurs for mange, opplever noen det som for utrygt å assosiere seg med organisasjonen. Enkelte har derfor tatt et valg om å ikke assosiere seg med skeive nettverk fordi det er viktig for dem at deres seksuelle orientering og kjønnsidentitet forblir hemmelig. Dette illusterer at LHBTIQ+-personer kan ha ulike oppfatninger om deltakelse i LHBTIQ+-nettverk. Derfor underbygger det også at integreringsaktørene må ta høyde for at det kan være individuelle forskjeller og ønsker knyttet til dette.

Mangel på møteplasser og sosiale arenaer kan forsterke ensomhet for skeive (Stokke et al., 2018) og fravær av interesseorganisasjoner kan føre til utenforskap hos LHBTIQ+-personer på små steder (Eggebø et al., 2015), noe som også i stor grad støttes av våre funn. Samtidig nyanseres denne tematikken på to ulike måter i vårt materiale. For det første ønsker noen skeive å bo i mindre byer, selv om de mangler nettverk, fordi de opplever dette som tryggere enn å bo i en storby. For det andre, fremkommer det at noen opplever å ha et godt, skeivt nettverk lokalisert i større byer, til tross for at de selv bor på mindre steder.

5.4 Avslutning

Regjeringens strategi for integrering fremhever deltakelse i arbeidslivet og evne til å forsørge seg selv som et særlig sentralt mål, hvor utdanning og kvalifisering er den viktigste nøkkelen. For at innvandrere skal oppleve tilhørighet og økt deltakelse i samfunnet, er hverdagsintegrering viktig og derfor må det legges til rette for sosiale møteplasser og fellesskap. Integrering handler også om retten til å leve et fritt liv, noe som kan trues av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (Kunnskapsdepartementet, 2018, 2021).

I Norge er det i dag om lag en kvart million flyktninger i Norge, noe som utgjør 4.5 prosent av den norske befolkningen (Statistisk sentralbyrå, 2022). Som vi har omtalt i avsnitt 1.3 finnes det ikke et sikkert tallgrunnlag for hvor mange av flyktningene som har en normbrytende seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (Sandal, 2022). Som andre flyktninger må LHBTIQ+-flyktninger håndtere utfordringer knyttet til å komme i utdanning eller arbeid, samt usikkerhet knyttet til asylsøkerprosessen, men gruppen har tilleggsutfordringer som er knyttet til kryssende identiteter og minoritetsstress (Alessi, Kahn, Greenfield, et al., 2018; Alessi, Kahn, Woolner, et al., 2018; Golembe et al., 2021). I vår undersøkelse, som baserer seg på individuelle dybdeintervjuer med skeive flyktninger og gruppeintervjuer med integreringsaktører, viser vi at det fortsatt finnes utfordringer som må løses.

Midler og markører for integrering er i følge Ager og Strang (2008) målbare resultater av sysselsetting, bolig, utdanning og helse, som også kan fungere som integreringsmekanismer. Språkkunnskap, kulturkunnskap, stabilitet og trygghet er noe som fasiliterer integrering fordi dette bidrar til å fjerne ulike former for barrierer i integreringsprosessen (Ager & Strang, 2008). I følge Garcés-Mascareñas & Penninx (2016b) har mottakersamfunnet, og særlig dets institusjonelle struktur, en avgjørende betydning for utfallet av integrering. Med hensyn til makt og ressurser, er integreringsprosessen preget av en ubalanse mellom flyktning og mottakerland, noe som betyr at mottakersamfunnet og dets institusjoner er mest avgjørende for integreringsprosessen (Penninx, 2019). Erfaringene vi har vist til i denne rapporten viser at det på institusjonsnivå er en rekke barrierer for trygg integrering av LHBTIQ+-flyktninger.

Introduksjonsprogrammet er både en rettighet og en plikt for nyankomne flyktninger og familiegjenforente (Integreringsloven, 2020), og anses som et kjerneelement i den norske integreringspolitikken (Tronstad, 2019). På institusjonsnivået er det heteronormative klasserommet en barriere for god og trygg integrering av flyktninger med skeiv identitet. Risikoen for mobbing og trakassering, samt manglende kompetanse blant ansatte, får konsekvenser ikke bare for den enkelte flyktning, men også mottakersamfunnet. I Norge får flyktninger ett tilbud om bosettingskommune. Som vist kan mangel på skeivt nettverk og / eller ulike grader av frykt, medføre at LHBTIQ+-flyktninger vil flytte fra sin bosettingskommune. Dette kan innebære at vedkommende mister retten til introduksjonsprogram og økonomisk stønad (Integrerings-og mangfoldsdirektoratet, 2021, 2022).

Manglende språkkunnskaper er en barriere for integrering (Ager & Strang, 2008). På institusjonsnivået relateres dette til utfordringer ved bruk av tolk når LHBTIQ+-flyktningen samhandler med forskjellige offentlige aktører. Slike utfordringer påvirker kartleggingen av individuelle ressurser og behov som LHBTIQ+-flyktninger kan ha i forbindelse med viktige integreringsdomener som bosetting, utdanning, arbeid og helse. Her er det verdt å merke seg koblingen mellom institusjonelle og personlige nivåer. LHBTIQ+-flyktninger er ikke en homogen gruppe slik at på individnivå vil dette være ulikt.

En form for sosial kapital som kan styrke den enkelte LHBTIQ+-flyktning i integreringsproessen er ulike former for personlige relasjoner. Fordi mange på grunn av sin skeive identitet har valgt å ikke ha kontakt med familie eller andre fra samme etnisitet og kulturelle bakgrunn (sosiale bånd), blir kontakt med andre i befolkningen (sosiale broer) og samfunnets institusjoner (sosiale linker) desto viktigere (Ager & Strang, 2008). Slike nettverk kan skape et trygt rom i hverdagen for skeive flyktninger, noe som kan styrke deres håndtering av hverdagsutfordringer og robusthet i møte med ulike former for diskriminering.

Et tema som tas opp i denne undersøkelsen er LHBTIQ+-flyktningers kunnskap om egne rettigheter, noe som angår den politisk-juridiske dimensjonen i integreringsprosessen (Garcés-Mascareñas & Penninx, 2016a). På individnivå ser vi at LHBTIQ+-flyktningene mangler slik kunnskap. Å ha kontakt med Skeiv Verden, har her vært til god hjelp for noen, mens andre ikke har benyttet seg av skeive nettverk. Manglende kunnskap om egne rettigheter gjør unge LHBTIQ+-flyktninger særlig sårbare. Det er ikke gitt at enslige mindreårige kjenner til at seksuell orientering, kjønnsidentitet og uttrykk som bryter med heteronormen, er et lovlig grunnlag for å søke beskyttelse i mottakerlandet. Det er kritisk når vi vet at å oppgi at man er skeiv i en tidligere fase av asylsøknaden kan ha positiv virkning på vedtaket (Middelkoop, 2012 ; Akin 2017).

6 ANBEFALINGER

Dette oppdraget er forankret i Regjeringens handlingsplan *Trygghet, mangfold og åpenhet. Regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika 2021–2024*. Tiltak nr. 16 i handlingsplanen referer til behov for økt kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold for ansatte som jobber med nyankomne flyktninger og innvandrere. Videre nevnes det i tiltak nr. 30 at det tas hensyn til særlige utfordringer for skeive flyktninger ved bosetting (Departementene, 2021).

I denne rapporten fremkommer det hvordan integreringsaktørene erfarer å jobbe med målgruppen, samt områdene de tenker de mangler kunnskap om. Videre peker forskningsresultatene på en rekke utfordringer LHBTIQ+-flyktninger erfarer under integreringsløpet. I referansegruppemøtene og i medvirkningsmøtet ble ulike tema og tiltak diskutert. Til sammen utgjør dette grunnlaget for de anbefalingene som presenteres her. Anbefalingene vil bidra til å trygge integreringsløpet til LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn.

6.1 Ankomst og bosetting

- Nyankomne flyktninger må få tilstrekkelig informasjon om sine rettigheter som skeive i Norge. Dette inkluderer informasjon om helsetilbud, informasjon om skeive organisasjoner eller andre ressurser som de kan benytte under bosettingsfasen og i den videre integreringsfasen.
- Det er viktig at integreringsaktører får økt bevissthet om sårbarhet blant LHBTIQ+-flyktninger og behovet for særskilte hensyn. Vi anbefaler at IMDi tilrettelegger for at programrådgivere og lærere får tilbud om kompetanseheving knyttet til dette. Informasjonshefter rettet mot disse aktørene på nasjonalt nivå kan for eksempel tas i bruk.
- Flere kommunale aktører vurderer at de mangler kompetanse om hvordan de skal arbeide med og følge opp LHBTIQ+-flyktninger. Få kommuner arbeider systematisk med dette, og det er derfor tilfeldig om flyktningen får hjelp og støtte eller lite eller ingen hjelp. Det er behov for en systematisk og strukturert tilrettelegging for målgruppen som fremmer trygghet på forskjellige arenaer som er sentrale i integreringsløpet. Det bør derfor utarbeides rutiner for oppfølging og støtte til LHBTIQ+-flyktninger som den enkelte kommune kan nyttiggjøre seg av. Det er viktig med bevissthet rundt at individene innenfor akronymet LHBTIQ+ kan ha svært differensierte behov.
- Et viktig tiltak for å fasilitere nettverk for LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn kan være å etablere en fadderordning. Tilbud om fadder fra en skeiv organisasjon kan bidra til at nyankomne flyktninger kommer raskt inn i skeive nettverk. Dette er særlig viktig for flyktninger som er bosatt i kommuner uten LHBTIQ+-nettverk.
- For LHBTIQ+-personer som har barn kan det å være forelder skape særskilte utfordringer. Det er begrenset kunnskap og forskning om tematikken. Vi

anbefaler at denne gruppens og barnas behov bør kartlegges for å utvikle videre strategier, som hensyntar både LHBTIQ+-personen og barna.

- Når det gjelder forhold på asylmottak, ser vi i denne studien et behov for kompetanseheving blant ansatte om LHBTIQ+-tematikken, og et behov for at bedre informasjon og kunnskap om skeives rettigheter og muligheter i Norge, tilbys til beboere. Denne anbefalingen er også nevnt i tidligere studier fra Norge (se bla. Elgvin, Bue &Grønningsæter, 2014; Stubberud og Akin, 2018), som viser et behov for kontinuerlig arbeid på feltet.
- Kommunene har varierende erfaringer med bosetting av LHBTIQ+-flyktninger. Det å etablere tiltak som tilrettelegger for samarbeid om opplæring og kompetanseheving mellom kommunene vurderes som viktig.

6.2 Bruk av tolk

Vi ser at bruk av tolk og rammer for tolkingen har stor betydning for om flyktningen i tilstrekkelig grad føler seg trygg til å uttale seg.

- IMDi og Skeiv Verden har utarbeidet forslag til positive ord om å være skeiv og en skeiv ordliste på arabisk[12] og somali[13]. Vi anbefaler at ordlistene utarbeides på flere språk og at ordlistene og andre relevante ressurser gjøres tilgjengelige og brukes aktivt ved bruk av tolketjenester. Dette kan bidra til bedre kvalitet på tolkingen.
- Det bør etableres rutiner for en forsamtale med tolken ved bruk av tolk ved introduksjonsprogram, voksenopplæring eller i møte med helsetjenester. Dette gir tolken mulighet til å forberede seg på kontekstspesifikk terminologi.
- Vi anbefaler kommunene å sørge for at flyktningen får benytte samme tolk i løpet av bosettingsfasen i møte med aktører som for eksempel programrådgiver, lærer, flyktninghelsetjeneste, psykolog og lege.
- Flyktningen bør alltid få mulighet til å velge mellom fremmøtetolking eller fjerntolking (telefontolking og skjermtolking).

6.3 Utdanning

- Kjønns- og seksualitetsmangfold bør tas opp som tematikk i klasserom i introduksjonsprogram/voksenopplæring. Det er viktig å sørge for at temaene tas opp under trygge rammer som hindrer økt minoritetsstress for skeive deltakere.
- Kompetansehevende tiltak som Rosa Kompetanse[14] og Skeiv Verden sine kurs om kjønns- og seksualitetsmangfold i et flerkulturelt perspektiv, er allerede benyttet av noen skoler. Skeiv verden kan tilby kurs for beboere på asylmottak og for deltakere og ansatte ved introduksjonsprogram. Vi anbefaler at kompetansehevende tiltak som dette gjøres kjent for alle utdanningsinstitusjoner, asylmottak og mottak/omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere i hele Norge.

[12] https://www.imdi.no/nora/skeive-begreper/skeiv-ordliste-arabisk/
[13] https://www.imdi.no/nora/skeive-begreper/skeiv-ordliste-somali/
[14] https://www.foreningenfri.no/rosa-kompetanse/

- Vi anbefaler at kurs fra Rosa Kompetanse og Skeiv Verden gjøres tilgjengelig for flere integreringsaktører gjennom økte midler til slike kompetansehevende tiltak.
- Kommunene må sørge for å tydeliggjøre for alle deltakere i introduksjonsprogram/voksenopplæring at det er nulltoleranse for homonegativisme. Videre må deltakere bevisstgjøres om at diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk er forbudt.
- Kommunene bør etablere rutiner som tilrettelegger for tidlig identifisering og kartlegging av mobbing og trakassering av LHBTIQ+-flyktninger som deltar i introduksjonsprogram. Slike rutiner kan bidra til å hindre frafall.

6.4 Helse

- I den nasjonale veilederen for helsetjenester til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente anbefaler Helsedirektoratet en tidligere helsekartlegging i ankomstfasen, i tillegg til den anbefalte helseundersøkelsen ved tre måneder. Det er behov for tidlig kartlegging av psykisk helse blant LHBTIQ+-flyktninger og denne studien viser at det tar lang tid før psykiske plager kartlegges og flyktningen henvises til helsepersonell. Vi anbefaler at Veileder for helsetjenestetilbudet til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente revideres med bakgrunn i funn fra denne undersøkelsen.
- I noen kommuner finnes det lavterskel helsetilbud for flyktninger. Likevel viser denne studien at informasjon om slike tilbud ikke er formidlet godt nok. Vi anbefaler at alle flyktninger uavhengig av deres bakgrunn, får informasjon om tilgjengelige helsetilbud tidlig ved ankomst.
- Vi anbefaler at aktører i helsevesenet får kompetanseheving i LHBTIQ+-tematikken på lik linje med kommunale aktører som spiller en viktig rolle i skeives integrering. God kompetanse hos helsepersonell bidrar til både økt trygghet og tidlig kartlegging av helserelatert behov. Andre studier viser til at synliggjøring av kunnskap og kompetanse øker sjansen for at skeive henvender seg til støttepersoner eller benytter relevante helsetjenester (Stubberud, Prøitz & Hamidiasl, 2018). Derfor er det viktig at for eksempel helsepersonell synliggjør kompetanse ved for eksempel å unngå antakelser om at vedkommende har en partner av motsatt kjønn, eller har et regnbuesymbol på kontoret.
- Det er viktig med lett tilgjengelig informasjon om kjønnsbekreftende behandling i Norge. Relevante tiltak bør tilrettelegges for de som har språkvanskeligheter, for eksempel ved å ha informasjonen tilgjengelig på mange språk.
- Helsepersonell, herunder leger, sykepleiere og psykologer, må være oppmerksomme på at LHBTIQ+-flyktninger tilhører ulike sosiale grupper som kan forsterke deres marginalisering og opplevelser av diskriminering, noe som kan forsterke de fysiske og psykiske plagene de har.
- Krisesentre og andre hjelpetilbud for mennesker som er utsatt for vold og trusler bør være inkluderende i henhold til kjønns- og seksualitetsmangfold slik at de som har behov for hjelp kan tas imot raskt.
- Integreringsaktørene vi snakket med peker på at tilgangen til hjelpetilbud til personer som er utsatt for negativ sosial kontroll, varierer mellom kommunene som bosetter flyktninger. Flere peker på at ciskvinner raskt tas imot på krisesentrene, mens det tar lengre tid å få plass for menn og transpersoner. I

denne sammenheng er det viktig med retningslinjer som tas i bruk i alle bosettingskommuner.

7 LITTERATURLISTE

Abebe, D. S. (2010). *Public Health Challenges of Immigrants in Norway: A Research Review* [Forskningsrapport] (NAKMI report 2/2010). Norwegian Center for Minority Health Research.

Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies, 21*(2), 166-191.

Akin, D. (2015). Assessing Sexual Orientation-Based Persecution. *Tidskrift för homosexualitetsforskning, 20*(1), 17-42. http://lambdanordica.org/index.php/lambdanordica/article/view/437

Akin, D. (2017). Queer asylum seekers: translating sexuality in Norway. *Journal of Ethnic and Migration Studies, 43*(3), 458-474. https://doi.org/10.1080/1369183X.2016.1243050

Akin, D. (2017). *Queer Challenges to the Norwegian Policies and Practices of Immigration: Asylum Seeking in Norway on the Grounds of Sexual Orientation-Based Persecution* [PhD, Norwegian University of Science and Technology]. Trondheim. http://hdl.handle.net/11250/2448634

Alessi, E. J., Kahn, S., Greenfield, B., Woolner, L., & Manning, D. (2018). A Qualitative Exploration of the Integration Experiences of LGBTQ Refugees Who Fled from the Middle East, North Africa, and Central and South Asia to Austria and the Netherlands. *Sexuality Research & Social Policy, 17*(1), 13-26. https://doi.org/10.1007/s13178-018-0364-7

Alessi, E. J., Kahn, S., Woolner, L., & Van Der Horn, R. (2018). Traumatic Stress Among Sexual and Gender Minority Refugees From the Middle East, North Africa, and Asia who Fled to the European Union. *Journal of Traumatic Stress, 31*(6), 805-815.

Anderssen, N., Eggebø, H., Stubberud, E., & Holmelid, Ø. (2021). *Seksuell orientering, kjønnsmangfold og levekår. Resultater fra spørreundersøkelsen 2020* [Forskningsrapport].

Anderssen, N., & Malterud, K. (2013). *Seksuell orientering og levekår* [Forskningsrapport]. https://norceresearch.brage.unit.no/norceresearch-xmlui/handle/1956/7550

Attanapola, C. T. (2013). *Migration and Health: A literature review of the health of immigrant populations in Norway* [Research report]. http://hdl.handle.net/11250/2372560

Barne-og likestillingsdepartementet. (2017). *Trygghet, mangfold og åpenhet. Regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk 2017–2020*. Retrieved from https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/trygghet-mangfold-apenhet/id2505393/

Barstad, A., & Molstad, C. S. (2020). *Integrering av innvandrere i Norge : begreper, indikatorer og variasjoner mellom grupper* (Vol. 2020/44). Statistisk sentralbyrå.

Bendixen, M., Daveronis, J., & Kennair, L. E. O. (2017). The effects of non-physical peer sexual harassment on high school students' psychological well-being in Norway: consistent and stable findings across studies. *International Journal of Public Health, 63*(1), 3-11. https://doi.org/10.1007/s00038-017-1049-3

Berg, L., & Millbank, J. (2009). Constructing the Personal Narratives of Lesbian, Gay and Bisexual Asylum Claimants. *Journal of Refugee Studies, 22*(2), 195-223. https://doi.org/10.1093/jrs/fep010

Bjørkman, M. (2012). *Lesbisk selvtillit – lesbisk helse. Utfordringer og mestringsstrategier hos lesbiske kvinner* [PhD, The University of Bergen]. Bergen. https://hdl.handle.net/1956/5996

Boote, D. N., & Beile, P. (2005). Scholars Before Researchers: On the Centrality of the Dissertation Literature Review in Research Preparation. *Educational Researcher, 34*(6), 3-15. https://doi.org/10.3102/0013189X034006003

Borho, A., Viazminsky, A., Morawa, E., Schmitt, G. M., Georgiadou, E., & Erim, Y. (2020). The prevalence and risk factors for mental distress among Syrian refugees in Germany: a register-based follow-up study. *BMC Psychiatry*, *20*(1), 362. https://doi.org/10.1186/s12888-020-02746-2

Brekke, J.-P., Fladmoe, A., & Wollebæk, D. (2020). *Holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Norge. Integreringsbarometeret 2020* [Forskningsrapport] (Rapport 2020:8). I. f. samfunnsforskning. https://hdl.handle.net/11250/2657621

Brinkmann, S. (2012). *Qualitative Inquiry in Everyday Life*. Sage Publications.

Chossière, F. (2021). Refugeeness, Sexuality, and Gender: Spatialized Lived Experiences of Intersectionality by Queer Asylum Seekers and Refugees in Paris. *Frontiers in Human Dynamics*, *3*(634009). https://doi.org/10.3389/fhumd.2021.634009

Connelly, F. M., & Clandinin, D. J. (2012). Narrative Inquiry. In J. L. Green, G. Camilli, & P. B. Elmore (Eds.), *Handbook of Complementary Methods in Education Research* (pp. 477-487). Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203874769-33

Crenshaw, K. (2018). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory, and Antiracist Politics [1989]. In K. Bartlett & R. Kennedy (Eds.), *Feminist Legal Theory: Readings in Law and Gender* (pp. 57-80). Routledge. https://doi.org/10.4324/9780429500480

Departementene. (2021). *Trygghet, mangfold og åpenhet. Regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika 2021–2024*. Retrieved from https://www.regjeringen.no/contentassets/023227879f06471793113a7f116e71b9/210624-handlingsplan-lhbtiq_-.pdf

Edward Ou Jin, L. E. E., & Brotman, S. (2011). Identity, Refugeeness, Belonging: Experiences of Sexual Minority Refugees in Canada: Sexuality, Sexual Health, and Sexual Rights. *The Canadian Review of Sociology*, *48*(3), 241-274.

Eggebø, H., Almli, M., & Bye, M. T. (2015). *Skeiv på bygda* [Forskningsrapport] (KUN-rapport 2/2015). https://www.kun.no/uploads/7/2/2/3/72237499/2_2015_lhbt.pdf

Eggebø, H., Karlstrøm, H., & Stubberud, E. (2020). *Diskriminering og sosial ekskludering av skeive med innvandrerbakgrunn*. Universitetsforlaget.

Eggebø, H., Stubberud, E., & Anderssen, N. (2019). *Skeive livsløp. En kvalitativ studie av levekår og sammensatte identiteter blant lhbtis-personer i Norge* [Forskningsrapport] (KUN-rapport 6/2019). Nordlandsforskning. http://hdl.handle.net/11250/2625471

Eggebø, H., Stubberud, E., & Karlstrøm, H. (2018). *Levekår blant skeive med innvandrerbakgrunn i Norge* [Forskningsrapport] (NF-rapport 9/2018).

El-Tayeb, F. (2012). 'Gays who cannot properly be gay': Queer Muslims in the neoliberal European city. *The European Journal of Women's Studies, 19*(1), 79-95. https://doi.org/10.1177/1350506811426388

Elgvin, L.-A. Ø., Bue, K., & Grønningsæter, A. B. (2014). *Åpne rom, lukkede rom: LHBT i etniske minoritetsgrupper* [Forskningsrapport] (FAFO-rapport 2014:49).

Ellard-Gray, A., Jeffrey, N. K., Choubak, M., & Crann, S. E. (2015). Finding the Hidden Participant : Solutions for Recruiting Hidden, Hard-to-Reach, and Vulnerable Populations. *International Journal of Qualitative Methods, 14*(5), 1-10. https://doi.org/10.1177/1609406915621420

Elliott, S., & Yusuf, I. (2014). 'Yes, we can; but together': social capital and refugee resettlement. *Kōtuitui*, *9*(2), 101-110. https://doi.org/10.1080/1177083X.2014.951662

Eng, H. (2006). Homo-og queerforskning. In J. Lorentzen & W. Mühleisen (Eds.), *Kjønnsforskning – en grunnbok* (pp. 136–149). Universitetsforlaget.

Eriksson, K., & Lindström, U. (1999). Abduktion och pragmatism – två vägar till framsteg inom vårdvetenskapen. *Hoitotiede*, *11*(5), 292-299.

Eriksson, K., & Lindström, U. Å. (1997). Abduction-A Way to Deeper Understanding of the World of Caring. *Scandinavian Journal of Caring Sciences, 11*(4), 195-198. https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.1997.tb00455.x

Fladmoe, A. (2019). *Hatytringer og hets på arbeidsplassen: Tilleggsanalyse til prosjektet «Erfaringer med hatytringer og hets blant LHBT-personer, andre minoritetsgrupper og den øvrige befolkningen»*. I. f. samfunnsforskning. https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2830188/Hatytringer+og+hets+p%C3%A5+arbeidsplassen_ENDELIG.pdf?sequence=2

Folkehelseinstituttet. (2010, 01.10.2022). *Innvandrere og smittevern (inkludert adoptivbarn) – veileder for helsepersonell*. https://www.fhi.no/nettpub/smittevernveilederen/temakapitler/13.-innvandrere-og-smittevern-inklu/

Forland, F. (2009). *Migrasjon og helse: utfordringer og utviklingstrekk*. Helsedirektoratet.

Fox, S. D., Griffin, R. H., & Pachankis, J. E. (2020). Minority stress, social integration, and the mental health needs of LGBTQ asylum seekers in North America. *Social Science and Medicine*, *246*(112727). https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2019.112727

Følner, B., Dehlholm, M., & Christiansen, J. M. (2015). *Nydanske LGBTpersoners levevilkår* [Forskningsrapport]. https://www.alsresearch.dk/uploads/Publikationer/Nydanske_LGBT-personers_levevilkaar.pdf

Gall, M. D., Gall, J. P., & Borg, W. R. (1996). *Educational Research: An Introduction* (6th ed.). Longman.

Garcés-Mascareñas, B., & Penninx, R. (2016a). The Concept of Integration as an Analytical Tool and as a Policy Concept. In *Integration Processes and Policies in Europe: Contexts, Levels and Actors* (pp. 11-30). Springer Nature. https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/28047/1001947.pdf?seq

Garcés-Mascareñas, B., & Penninx, R. (2016b). *Integration Processes and Policies in Europe: Contexts, Levels and Actors*. Springer Open. https://doi.org/10.1007/978-3-319-21674-4

Giametta, C. (2014). 'Rescued' subjects: The question of religiosity for non-heteronormative asylum seekers in the UK. *Sexualities*, *17*(5-6), 583-599. https://doi.org/10.1177/1363460714526130

Golembe, J., Leyendecker, B., Maalej, N., Gundlach, A., & Busch, J. (2021). Experiences of Minority Stress and Mental Health Burdens of Newly Arrived LGBTQ* Refugees in Germany. *Sexuality Research and Social Policy*, *18*(4), 1049-1059. https://doi.org/10.1007/s13178-020-00508-z

Graneheim, U. H., Lindgren, B.-M., & Lundman, B. (2017). Methodological challenges in qualitative content analysis: A discussion paper. *Nurse Education Today, 56*, 29-34. https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.06.002

Green, B. N., Johnson, C. D., & Adams, A. (2006). Writing narrative literature reviews for peer-reviewed journals: secrets of the trade. *Journal of Chiropractic Medicine*, *5*(3), 101-117. https://doi.org/10.1016/S0899-3467(07)60142-6

Grønningsæter, A. V. (2021). Rett til flyktningstatus på grunnlag av seksuell orientering – fra handling til identitet. In A. Hellum & A. Sørlie (Eds.), *Frihet, likhet og mangfold: kjønnsidentitet og seksuell orientering i rettslig, medisinsk og samfunnsvitenskapelig kontekst* (pp. 408-426). Gyldendal.

Guldvik, I. (2002). Troverdighet på prøve: Om gruppeintervju som metode for å produsere valide data om politiske diskurser. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, *43*(1), 30-[49], 143.

Gullikstad, B., Fånes Sætermo, T., & Korsnes Kristensen, G. (2021). *Fortellinger om integrering i norske lokalsamfunn*. Universitetsforlaget. https://doi.org/10.18261/9788215042961-2021

Gustafsson, A. (2016). *Fra handling til identitet - troverdighetsvurderingen i seksualitetsbaserte asylsaker* [Master, Universitetet i Oslo]. Oslo. http://urn.nb.no/URN:NBN:no-55598

Hale, S. (2000). The reception and resettlement of Vietnamese refugees in Britain. In V. Robinson (Ed.), *The International Refugee Crisis* (pp. 280-290). Macmillan.

Halilovich, H. (2013). *Places of Pain: Forced Displacement, Popular Memory and Trans-local Identities in Bosnian War-torn Communities* (1 ed., Vol. 10). Berghahn Books.

Hart, C. (1998). *Doing a Literature Review: Releasing the Social Science Research Imagination*. Sage Publications.

Hegna, K. (2007). Seksuell orientering, mobbing i skolen og psykisk helse. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, *7*(2), 85-91. https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1096

Hegna, K., & Rossow, I. (2007). What's Love Got to Do with It? Substance Use and Social Integration for Young People Categorized by Same-Sex Experience and Attractions. *Journal of Drug Issues, 37*(2), 229-256. https://doi.org/10.1177/002204260703700201

Helse og omsorgsdepartementet. (2013). *Likeverdige helse-og omsorgsstjenester-god helse for alle. Nasjonal strategi om innvandreres helse 2013-2017*. Oslo: Regjeringen Retrieved from https://www.regjeringen.no/contentassets/2de7e9efa8d341cfb8787a71eb15e2db/likeverdige_tjenester.pdf

Integrerings-og mangfoldsdirektoratet. (2021, ikke oppgitt). *Slik bosettes de forskjellige gruppene*. Retrieved 1. oktober 2022 from https://www.imdi.no/planlegging-og-bosetting/slik-bosettes-flyktninger/

Integrerings-og mangfoldsdirektoratet. (2022, ikke oppgitt). *Innhold i introduksjonsprogrammet*. Retrieved 1. oktober 2022 from https://introduksjonsprogrammet.imdi.no/innhold/

Lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid, (2020). https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-11-06-127

Jacobsen, K., & Landau, L. B. (2003). The Dual Imperative in Refugee Research: Some Methodological and Ethical Considerations in Social Science Research on Forced Migration. *Disasters*, *27*(3), 185-206. https://doi.org/10.1111/1467-7717.00228

Jahan, N., Naveed, S., Zeshan, M., & Tahir, M. A. (2016). How to Conduct a Systematic Review: A Narrative Literature Review. *Cureus*, *8*(11), e864. https://doi.org/doi:10.7759/cureus.864

Jakuleviciene, L., Bieksa, L., & Samuchovaite, E. (2012). Procedural Problems in LGBT Asylum Cases. *Jurisprudencija*, *19*(1), 195-207.

Jensen, T. K., Fjermestad, K. W., Granly, L., & Wilhelmsen, N. H. (2015). Stressful life experiences and mental health problems among unaccompanied asylum-seeking children. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, *20*(1), 106-116. https://doi.org/10.1177/1359104513499356

Jesson, J. K., Matheson, L., & Lacey, F. M. (2011). *Doing Your Literature Review: Traditional and Systematic Techniques*. Sage.

Justis og beredskapsdepartementet. (2020). *Retningslinjer for arbeidet med overføringsflyktninger jf. Utlendingslovens § 35 (Nr. G15/2020)* (Rundskriv G-15/2020). Retrieved from https://www.regjeringen.no/contentassets/47fe09b332c54f95aad990583df64da6/rundskriv-g-15-2020---retningslinjer-for-arbeidet-med-overforingsflyktninger.pdf

Kavli, H. C., & Lillevik, R. (2020). *Vi har nå holdt hjulene i gang. Kommunenes integreringsarbeid under koronautbruddet.* (Fafo-rapport 2020:16). https://fafo.no/images/pub/2020/20751.pdf

Keenan, S. (2012). Safe spaces for dykes in danger? Refugee law's production of vulnerable lesbians. In S. FitzGerald (Ed.), *In Regulating the International Movement of Women* (pp. 29-47). Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203818381

Kluge, H. H. P., Jakab, Z., Bartovic, J., D'Anna, V., & Severoni, S. (2020). Refugee and migrant health in the COVID-19 response. *The Lancet, 395*(10232), 1237-1239. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30791-1

Kristensen, G. K., & Ravn, M. N. (2015). The voices heard and the voices silenced: Recruitment processes in qualitative interview studies. *Qualitative Research*, *15*(6), 722-737. https://doi.org/10.1177/1468794114567496

Kumar, B. N., Grøtvedt, L., Meyer, H. E., Søgaard, A.-J., & Strand, B. H. (2008). *The Oslo Immigrant Health Profile* [Forskningsrapport] (Rapport 2008/7). http://hdl.handle.net/11250/220525

Kunnskapsdepartementet. (2018). *Integrering gjennom kunnskap. Regjeringens integreringsstrategi 2019–2022*. Retrieved from https://www.regjeringen.no/contentassets/710bc325b9fb4b85b29d0c01b6b6d8f1/regjeringens-integreringsstrategi-20192022.pdf

Kunnskapsdepartementet. (2021). *Handlingsplan - Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021-2024)*. Retrieved from https://www.regjeringen.no/contentassets/bf09aa64a96c4d5e8a69abd4c723f8e9/no/pdfs/f-4464-frihet-fra-negativ-sosial-kontroll-og-aeres.pdf

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interviews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing* (2nd ed.). Sage.

Lamba, N. K., & Krahn, H. (2003). Social Capital and Refugee Resettlement: The Social Networks of Refugees in Canada. *Journal of International Migration and Integration*, *4*(3), 335-360. https://doi.org/10.1007/s12134-003-1025-z

Lebano, A., Hamed, S., Bradby, H., Gil-Salmerón, A., Durá-Ferrandis, E., Garcés-Ferrer, J., Azzedine, F., Riza, E., Karnaki, P., Zota, D., & Linos, A. (2020). Migrants' and refugees' health status and

healthcare in Europe: A scoping literature review. *BMC Public Health, 20*(1), 1-22. https://doi.org/10.1186/s12889-020-08749-8

Leiler, A., Bjärtå, A., Ekdahl, J., & Wasteson, E. (2018). Mental health and quality of life among asylum seekers and refugees living in refugee housing facilities in Sweden. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, *54*(5), 543-551. https://doi.org/10.1007/s00127-018-1651-6

Lewis, R. (2010). The Cultural Politics of Lesbian Asylum. *International Feminist Journal of Politics, 12*(3-4), 424-443. https://doi.org/10.1080/14616742.2010.513112

LGBT-Asylum. (2015). *LGBT asylum applicants in Denmark. Applying for asylum on the grounds of sexual orientation and gender identity* [Report]. https://lgbtasylum.dk/website/wp-content/uploads/2020/01/Report_LGBT_Asylum_Applicants_In_Denmark.pdf

Lidén, H., Eide, K., Hidle, K., Nilsen, A. C. E., & Wærdahl, R. (2013). *Levekår i mottak for enslige mindreårige asylsøkere* [Forskningsrapport] (Rapport 2013:03). http://hdl.handle.net/11250/177431

Lov om likestilling og forbud mot diskriminering, (2018).

Lunau, M. (2019). The trouble with 'truth'. On the politics of life and death in the assessment of queer asylum seekers. *Kvinder, Køn & Forskning*, *28*(3-4), 12-23. https://doi.org/10.7146/kkf.v28i2-3.116305

Lødding, B., Salvanes, K. V., Reegård, K., Lillevik, R., & Kavli, H. C. (2020). *Hvordan finne effekter av opplæringstilbud til nyankomne elever med innvandrerbakgrunn? En vurdering av vilkår for evaluering* [Forskningsrapport] (Rapport 2020:18).

Mackenzie, C., McDowell, C., & Pittaway, E. (2007). Beyond 'Do No Harm': The Challenge of Constructing Ethical Relationships in Refugee Research. *Journal of Refugee Studies, 20*(2), 299-319. https://doi.org/10.1093/jrs/fem008

Mangrio, E., Paul-Satyaseela, M., & Strange, M. (2020). Refugees in Sweden During the Covid-19 Pandemic—The Need for a New Perspective on Health and Integration. *Front Public Health*, *8*, 574334-574334. https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.574334

Meyer, I. H. (1995). Minority Stress and Mental Health in Gay Men. *Journal of Health and Social Behavior, 36*(1), 38-56. https://doi.org/10.2307/2137286

Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, *129*(5), 674. https://doi.org/https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674

Middelkoop, L. (2013). Normativity and credibility of sexual orientation in asylum decision making. In T. Spijkerboer (Ed.), *Fleeing Homophobia: Sexual Orientation, Gender Identity and Asylum* (pp. 154-175). Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203515723

Millbank, J. (2009). 'The Ring of Truth': A Case Study of Credibility Assessment in Particular Social Group Refugee Determinations. *International Journal of Refugee Law*, *21*(1), 1-33. https://doi.org/10.1093/ijrl/een040

Morgan, D. L. (1997). *Focus Groups as Qualitative Research* (2nd ed., Vol. 16). SAGE.

Moseng, B. U. (2007). *Vold mot lesbiske og homofile tenåringer: en representativ undersøkelse av omfang, risiko og beskyttelse: Ung i Oslo 2006* [Forskningsrapport] (Rapport 19/07). https://hdl.handle.net/20.500.12199/4954

Mulé, N. J. (2020). Safe Haven Questioned: Proof of Identity Over Persecution of SOGIE Asylum Seekers and Refugee Claimants in Canada. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, *18*(2), 207-223. https://doi.org/10.1080/15562948.2019.1639238

Murray, D. A. B. (2016). *Real queer? Sexual Orientation and Gender Identity Refugees in the Canadian Refugee Apparatus*. Rowman & Littlefield International.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (2020). *Psykososiale konsekvenser av koronapandemien for barn, unge og voksne*. https://www.nkvts.no/content/uploads/2020/03/Psykososiale-konsekvenser-av-koronapandemien-for-barn-og-voksne.pdf

Nowaskie, D. Z., & Roesler, A. C. (2022). The impact of COVID-19 on the LGBTQ+ community: Comparisons between cisgender, heterosexual people, cisgender sexual minority people, and gender minority people. *Psychiatry Research, 309*, 114391-114391. https://doi.org/10.1016/j.psychres.2022.114391

Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods* (3rd ed.). Sage Publications.

Pelters, P., Hertting, K., Kostenius, C., & Lindgren, E.-C. (2022). "This Group is Like a Home to Me:" Understandings of Health of LGBTQ Refugees in a Swedish Health-Related Integration Intervention: A Qualitative study. *BMC Public Health*, *22*(1), 1-1246. https://doi.org/10.1186/s12889-022-13641-8

Penninx, R. (2019). Problems of and solutions for the study of immigrant integration. *Comparative Migration Studies*, *7*(1), 1-11. https://doi.org/10.1186/s40878-019-0122-x

Phillimore, J., & Cheung, S. Y. (2021). The violence of uncertainty: Empirical evidence on how asylum waiting time undermines refugee health. *Social Science & Medicine, 282*, 114154-114154. https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114154

Qin, P., Legard, I., Walby, F. A., Tørmoen, A. J., & Mehlum, L. (2020). Selvmordsrisiko og -forebygging under covid-19-pandemien og etterpå. *Suicidologi*, *25*(1), 14-19. https://doi.org/https://doi.org/10.5617/suicidologi.8271

Ramirez, J. L., & Paz Galupo, M. (2019). Multiple minority stress: The role of proximal and distal stress on mental health outcomes among lesbian, gay, and bisexual people of color. *Journal of Gay & Lesbian Mental Health*, *23*(2), 145-167. https://doi.org/10.1080/19359705.2019.1568946

Randazzo, T. (2005). Social and Legal Barriers: Sexual Orientation and Asylum in the United States. In (NED - New edition ed., pp. 30). University of Minnesota Press. https://doi.org/10.5749/j.ctttt4g7.6

Randolph, J. J. (2009). A Guide to Writing the Dissertation Literature Review. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, *14*(13), 13. https://doi.org/https://doi.org/10.7275/b0az-8t74

Rechel, B., Mladovsky, P., Devillé, W., Rijks, B., Petrova-Benedict, R., & McKee, M. (2011). *Migration and Health in Europe*. McGraw-Hill Education.

Richter, K., Peter, L., Lehfeld, H., Zäske, H., Brar-Reissinger, S., & Niklewski, G. (2018). Prevalence of psychiatric diagnoses in asylum seekers with follow-up. *BMC Psychiatry*, *18*(1), 206. https://doi.org/10.1186/s12888-018-1783-y

Roland, E., & Auestad, G. (2009). *Seksuell orientering og mobbing*. Senter for atferdsforskning, Universitetet i Stavanger.

Sandal, H. (2022, 22. august). Antall skeive bosatt i Norge [e-post fra UDI, Enhet for statistikk og analyse].

Schreier, M. (2012). *Qualitative Content Analysis in Practice*. SAGE.

Shannon, P. J., Wieling, E., Simmelink-McCleary, J., & Becher, E. (2015). Beyond Stigma: Barriers to Discussing Mental Health in Refugee Populations. *Journal of Loss & Trauma*, *20*(3), 281-296. https://doi.org/10.1080/15325024.2014.934629

Skeiv Verden. (2022). *Kampen fortsetter*. Skeiv Verden,. Retrieved 27. juni from https://www.skeivverden.no/nyheter/kampen-fortsetter

Skjeie, H., & Teigen, M. (2003). *Menn imellom. Mannsdominans og likestillingspolitikk.* Gyldendal Akademisk

Slewa-Younan, S., McKenzie, M., Thomson, R., Mond, J., Mohammad, Y., Mond, J., & Mond, J. (2020). Improving the mental wellbeing of Arabic speaking refugees: an evaluation of a mental health promotion program. *BMC Psychiatry*, *20*(1), 314-314. https://doi.org/10.1186/s12888-020-02732-8

Spencer, S., & Charsley, K. (2016). Conceptualising integration: a framework for empirical research, taking marriage migration as a case study. *Comparative Migration Studies, 4*(1), 18-18. https://doi.org/10.1186/s40878-016-0035-x

Spencer, S., & Charsley, K. (2021). Reframing 'integration': acknowledging and addressing five core critiques. *Comparative Migration Studies, 9*(1), 1-22. https://doi.org/10.1186/s40878-021-00226-4

Spijkerboer, T. (2013). *Fleeing Homophobia : Sexual Orientation, Gender Identity and Asylum*. Routledge.

Spijkerboer, T., & Jansen, S. (2011). *Fleeing Homophobia: Asylum Claims Related to Sexual Orientation and Gender Identity in the EU*. https://ssrn.com/abstract=2097783

Statistisk sentralbyrå. (2022, 7. juli, 2022). *Personer med flyktningbakgrunn*. https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/personer-med-flyktningbakgrunn

Stefansen, K., Hegna, K., Valset, K., Soest, T. v., & Mossige, S. (2009). Vold mot "homofil" ungdom: forekomst og tolkninger. *Sosiologi i dag (trykt utg.)*, *39*(2), [43]-71.

Stokke, M., Lundhaug, K., Hammeren, G. R., Solberg, A., & Steinland, V. (2018). *Skeives levekår i Agder : en kvantitativ og kvalitativ kartlegging* [Forskningsrapport] (ØF-rapport 10/2018). https://www.ostforsk.no/wp-content/uploads/2018/09/201810_Skeives_levek%C3%A5r_i_Agder-1.pdf

Stubberud, E., & Akin, D. (2018). *Alene og skeiv. En studie av livssituasjonen for skeive enslige mindreårige asylsøkere i omsorgssentre og asylmottak* [Forskningsrapport] (KUN-rapport 2018). http://hdl.handle.net/11250/2594652

Stubberud, E., Prøitz, L., & Hamidiasl, H. (2018). *Den eneste skeive i bygda? Unge lhbt-personers bruk av kommunale helsetjenester* [Forskningsrapport] (KUN-rapport 2018). http://hdl.handle.net/11250/2587251

Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget.

Thelwall, M., Devonport, T. J., Makita, M., Russell, K., & Ferguson, L. (2022). Academic LGBTQ+ Terminology 1900-2021: Increasing Variety, Increasing Inclusivity? *Journal of Homosexuality* (ahead-of-print), 1-25. https://doi.org/10.1080/00918369.2022.2070446

Thorud, S., & Kolstad, A. (2010). Maktesløs i ventetida – Asylsøkeres hverdagsliv og mentale helse. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, *7*(2), 153-162. https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3010-2010-02-07

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg. ed.). Gyldendal akademisk.

Trampe-Ewert, K. (2021). "Homo" og "hore": om betydningen av kjønns- og homonedsettende språk for skeive ungdommers psykiske helse. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning, 2*(1), [61]-79. https://doi.org/10.18261/issn.2535-8162-2021-01-04

Tronstad, K. R. (2019). *Flyktninger i introduksjonsprogrammet - Hvilke erfaringer har de med å delta?* [Forskningsrapport] (NIBR-rapport 2019:4). https://hdl.handle.net/20.500.12199/2873

van der Ros, J. (2013). *Alskens folk. Levekår, livssituasjon og livskvalitet for personer med kjønnsidentitetstematikk*. Likestillingssenteret. https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00001926

Vogt, K. C. (2020). Prosessuell interseksjonalitet: gutter, posisjoner og prosesser. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, *44*(2), 118-131. https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2020-02-03

Vrålstad, S., & Wiggen, K. S. (2017). *Levekår blant innvandrere i Norge 2016* [Forskningsrapport] (Rapport 2017/13). Statistisk sentralbyrå. https://hdl.handle.net/11250/2736013

Whitfield, D. L., Walls, N. E., Langenderfer-Magruder, L., & Clark, B. (2014). Queer Is the New Black? Not So Much: Racial Disparities in Anti-LGBTQ Discrimination. *Journal of Gay & Lesbian Social Services, 26*(4), 426-440.

World Health Organization. (2020). *ApartTogether Survey: Preliminary Overview of Refugees and Migrants Self-Reported Impact of Covid-19*. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/337931/9789240017924-eng.pdf

8 VEDLEGG

a. Godkjenning fra NSD

Vurdering

Referansenummer
655104

Type
Standard

Dato
07.01.2022

Prosjekttittel
Trygg integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn

Behandlingsansvarlig institusjon
Høgskolen i Innlandet / Handelshøgskolen Innlandet - Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap / Østlandsforskning

Prosjektansvarlig
Deniz Akin

Prosjektperiode
15.12.2021 - 31.12.2022

Kategorier personopplysninger
Alminnelige
Særlige

Meldeskjema

Kommentar
Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 06.01.2022 med vedlegg. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET
Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger, særlige kategorier av personopplysninger om helseopplysninger, etnisk opprinnelse, religion, og opplysninger om seksuelle forhold eller orientering frem til 31.12.2022.

LOVLIG GRUNNLAG
Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER
Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER
Vi vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER
Personvernтjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER
Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til Personvernтjenester ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde:
https://www.nsd.no/personvernтjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET
Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet i tråd med den behandlingen som er dokumentert.

Kontaktperson hos oss: Olav Rosness, rådgiver.

Lykke til med prosjektet!

b. Informasjonsbrev

Informasjonsbrev til individuelle informanter i studien

Lillehammer, 20. april, 2022

Invitasjon til å delta på intervju

Du mottar dette brevet fordi vi trenger informanter til et forskningsprosjekt om integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn. Vi ønsker at du deltar i denne studien fordi du identifiserer deg som LHBTIQ+, og har kommet til Norge som overføringsflyktning eller som asylsøker som har fått innvilget status som flyktning etter ankomst til Norge.

Formål og problemstillinger

På oppdrag fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) gjennomfører Østlandsforskning ved Høgskolen i Innlandet et prosjekt med formål om å skaffe ny og oppdatert kunnskap som kan bidra til å sikre trygg og god integrering av LHBTIQ+- personer med fluktbakgrunn. Dette er sentrale problemstillinger vi ønsker å besvare gjennom undersøkelsen:

- I hvilken grad møter bosatte LHBTIQ+-personer diskriminering og negativ sosial kontroll i forbindelse med integreringsprosessen i Norge?
- I hvilken grad bidrar lokalsamfunnene, introduksjonsprogrammet, lokale LHBTIQ+-nettverk og andre arenaer til å forsterke eller motvirke negativ sosial kontroll og diskriminering av flyktninger med LHBTIQ+-bakgrunn?
- Hvilke konsekvenser har negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og diskriminering for integreringen av flyktninger med LHBTIQ+-bakgrunn og deres muligheter til å leve frie liv i Norge?

I dette prosjektet vil vi ha et særlig fokus på levevilkårene til LHBTIQ+-personer som deltar eller har deltatt i introduksjonsprogram og LHBTIQ+-personer som har blitt bosatt på steder med og uten LHBTIQ+-nettverk. Gjennom å bygge videre på eksisterende kunnskap på feltet, vil vi identifisere både utfordringer og muligheter for trygg og god integrering av et mangfoldig utvalg av LHBTIQ+-flyktninger i Norge.

Ansvarlig for forskningen

Det IMDi som har gitt Høgskolen i Innlandet ansvaret for å gjennomføre forskningsoppdraget.

Hva vi ønsker at du bidrar med

I vårt metodiske design benytter vi litteratur- og dokumentstudier, individuelle intervjuer og fokusgruppeintervjuer i fem kommuner. Vi ønsker å intervjue deg om dine erfaringer med asylsøkerprosessen, introduksjonsprogrammet og bosetting i Norge. For å få gode data er det viktig at vi kommer i kontakt med LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn som ønsker å fortelle om sine erfaringer. Vi vil gjerne snakke med deg som er åpen om din seksuelle orientering og kjønnsidentitet, og deg som av ulike årsaker velger å holde dette skjult.

Det vil være en forsker som gjennomfører intervjuet med deg. I enkelte tilfeller kan det være hensiktsmessig å benytte tolk under intervjuet. Intervjuet vil vare i ca. 1 ½ time. For at forskeren skal kunne konsentrere seg om samtalen med deg, tas det ikke notater underveis. Dersom du samtykker ønsker vi å ta opp intervjuene slik at vi kan transkribere det i etterkant. Her benytter vi en

diktafonløsning fra Nettskjema som oppfyller lovens strenge krav til behandling og lagring av sensitive forskningsdata. I tillegg til intervjuer med LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn vil vi intervjue personer som har ansvar for kommunens introduksjonsprogram, ansatte i mottak og representanter fra frivillige organisasjoner som Røde kors. Skeiv verden hjelper oss med rekruttering av informanter.

Frivillighet og samtykke

Du står fritt til å ta imot eller avslå denne invitasjonen. Hvis du velger å ta imot invitasjonen, gir du samtidig samtykke til å bidra med dine erfaringer. Du bestemmer selv hvilke erfaringer du deler. Du kan når som helst trekke samtykket helt eller delvis tilbake uten å oppgi noen grunn. Opplysninger vil da bli slettet fra vårt datamateriale uten noen konsekvenser for deg.

Behandling av personopplysninger

Vi begrenser personopplysninger til et minimum. Vi behandler dem basert på ditt samtykke og i samsvar med personopplysningsloven.

Høgskolen i Innlandet har ansvaret for at du som informant sikres anonymitet i samsvar med samtykkeerklæring og god forskningsskikk, også overfor IMDi. Det er bare forskerne i prosjektet som har tilgang til dataene. Alle lydopptak slettes når prosjektet er fullført ved utgangen av 2022. I publisering fra prosjektet, vil du som person ikke kunne gjenkjennes.

På oppdrag fra Høgskolen i Innlandet har Norsk senter for forskningsdata AS (NSD) vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Hvis du har spørsmål til evalueringen, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskolen i Innlandet ved Deniz Akin, tlf. 41069762 eller e-post deniz.akin@inn.no
- Vårt personvernombud: Anne Lofthus, e-post: anne.lofthus@inn.no, tlf. 61288277

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Deniz Akin
prosjektleder
Seniorforsker ved Østlandsforskning, Høgskolen Innlandet

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om evaluering av prosjektet «Trygg integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn», og har fått anledning til å kommentere og stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et intervju med en forsker

- at det tas lydopptak under intervjuet. Opptaket slettes etter at prosjektet er ferdig.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Informasjonsbrev til informanter i fokusgruppeintervju

Lillehammer, 29. april, 2022

Invitasjon til å delta på fokusgruppeintervju

Du mottar dette brevet fordi vi søker informanter til et forskningsprosjekt om integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn. Vi inviterer aktører i fem utvalgte kommuner til intervju og vi ønsker at du deltar i denne studien fordi du gjennom ditt yrke eller frivillig arbeid har opparbeidet deg erfaring med integrering av flyktninger i Norge.

Formål og problemstillinger

På oppdrag fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) gjennomfører Østlandsforskning ved Høgskolen i Innlandet et prosjekt med formål om å skaffe ny og oppdatert kunnskap som kan bidra til å sikre trygg og god integrering av LHBTIQ+- personer med fluktbakgrunn. Dette er sentrale problemstillinger vi ønsker å besvare gjennom undersøkelsen:

- I hvilken grad møter bosatte LHBTIQ+-flyktninger diskriminering og negativ sosial kontroll i forbindelse med integreringsprosessen i Norge?
- I hvilken grad bidrar lokalsamfunnene, introduksjonsprogrammet, lokale LHBTIQ+-nettverk og andre arenaer til å forsterke eller motvirke negativ sosial kontroll og diskriminering av flyktninger med LHBTIQ+-bakgrunn?
- Hvilke konsekvenser har negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og diskriminering for integreringen av flyktninger med LHBTIQ+-bakgrunn og deres muligheter til å leve frie liv i Norge?

I dette prosjektet vil vi ha et særlig fokus på levevilkårene til LHBTIQ+ personer som deltar eller har deltatt i introduksjonsprogram, og LHBTIQ+-personer som har blitt bosatt på steder med og uten LHBTIQ+-nettverk. Gjennom å bygge videre på eksisterende kunnskap på feltet, vil vi identifisere både utfordringer og muligheter for trygg og god integrering av et mangfoldig utvalg av LHBTIQ+-flyktninger i Norge.

Ansvarlig for forskningen

Det er IMDi som har gitt Høgskolen i Innlandet ansvaret for å gjennomføre forskningsoppdraget.

Hva vi ønsker at du bidrar med

I vårt metodiske design benytter vi litteratur- og dokumentstudier, individuelle intervjuer med LHBTIQ+-personer, samt fokusgruppeintervjuer i fem kommuner. Vi ønsker at du deltar på et fokusgruppeintervju sammen med andre i din kommune som er involvert i ulike faser av integreringsprosessen. Hensikten er å identifisere utfordringer og muligheter for trygg integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn.

På grunn av korona-situasjonen, vil fokusgruppeintervjuene gjennomføres via Teams. Intervjuet vil vare inntil to timer. To forskere vil moderere den digitale gjennomføringen. For at forskerne skal kunne konsentrere seg om dialogen, tas det ikke notater underveis. Dersom du samtykker ønsker vi å gjøre lydopptak slik at vi kan lytte til opptaket i etterkant. Her benytter vi en diktafonløsning fra Nettskjema som oppfyller lovens strengeste krav til behandling og lagring av sensitive forskningsdata. Du kan lese mer om løsningen her: www.nettskjema.no.

Frivillighet og samtykke

Du står fritt til å ta imot eller avslå denne invitasjonen. Hvis du velger å ta imot invitasjonen, gir du samtidig samtykke til å bidra med dine erfaringer. Du bestemmer selv hvilke erfaringer du deler. Du kan når som helst trekke samtykket helt eller delvis tilbake uten å oppgi noen grunn. Opplysninger vil da bli slettet fra vårt datamateriale uten noen konsekvenser for deg.

Behandling av personopplysninger

Vi begrenser personopplysninger til et minimum. Vi behandler dem basert på ditt samtykke og i samsvar med personopplysningsloven.

Høgskolen i Innlandet har ansvaret for at du som informant sikres anonymitet i samsvar med samtykkeerklæring og god forskningsskikk, også overfor IMDi. Det er bare forskerne i prosjektet som har tilgang til dataene. Lydopptak slettes når prosjektet er fullført ved utgangen av 2022. I publisering fra prosjektet, vil du som person ikke kunne gjenkjennes.

På oppdrag fra Høgskolen i Innlandet har Norsk senter for forskningsdata AS (NSD) vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Hvis du har spørsmål til evalueringen, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskolen i Innlandet ved Deniz Akin, tlf. 41069762 eller e-post deniz.akin@inn.no
- Vårt personvernombud: Anne Lofthus, tlf. 612 88 277 eller e-post anne.lofthus@inn.no,

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Deniz Akin
prosjektleder
Seniorforsker ved Østlandsforskning, Høgskolen Innlandet

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om evaluering av prosjektet «Trygg integrering av LHBTIQ+-personer med fluktbakgrunn», og har fått anledning til å kommentere og stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et intervju med en forsker
- at det tas lydopptak under intervjuet. Opptaket slettes etter at prosjektet er ferdig.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

c. Intervjuguider

Temaguide individuelle dybdeintervjuer

Innledende spørsmål

- Hvem er du?
- Hvor gammel er du?
- Hvor kommer du fra?
- Hvor lenge har du bodd i Norge?
- Hvor har du bodd siden du kom til Norge (Har du bodd i forskjellige byer?)
- Hvordan identifiserer du din seksuelle orientering og kjønnsidentitet? Pronomen.

Ankomst til Norge

- Kan du fortelle meg litt om din ankomst til Norge? Når kom du?
- Kom du som asylsøker eller overføringsflyktning?

Asylsøkere

- Har du fått noen informasjon om seksuell orientering/kjønnsidentitet som asylsøker? Av hvem? Hår du opplevd dette som tilstrekkelig?
- Hvor bodde du da du søkte på asyl?
- Kan du fortelle meg litt om dine erfaringer på asylmottak?
  - Opplevde du mottaket som et trygt sted?
  - Kunne du være åpent på mottak? (Kunne du fortelle om din seksuell orientering/kjønnsidentitet der?) Til hvem? Opplevde du dette som trygt?
  - Er det noe som kunne vært annerledes for å gjøre mottaket bedre/tryggere?

Overføringsflyktninger

- Har du fått noen informasjon om seksuell orientering/kjønnsidentitet ved ankomst til Norge? Av hvem? Hår du opplevd dette som tilstrekkelig?
- Hvor bodde du da du ankomst til Norge?
  - Kan du fortelle med litt om dine erfaringer i forhold til botilbudet du har fått?
  - Opplevde du botilbudet som et trygt sted?
- Kunne du være åpent der du var bosatt? (Kunne du fortelle om din seksuell orientering/kjønnsidentitet der?) Til hvem? Opplevde du dette som trygt?
- Er det noe som kunne vært annerledes for å gjøre botilbudet bedre/tryggere?
- Kjenner du andre LHBTIQ+ overføringsflyktninger? Hvordan kom du i kontakt med dem? Hvordan opplever du denne kontakt?

Introduksjonsprogram/Norskopplæring

- Deltar/Har du deltatt på introduksjonsprogram?
- Hvordan har du opplevd din deltakelse som en LHBTIQ+-person?
- Hvordan tematiseres seksuell orientering/kjønnsidentitet ved programmet?
- Er du åpent som LHBTIQ+-person ved programmet? Til hvem? Føles det trygt?
- Har du noen gang vurderte å slutte programmet? Hvorfor?
- Er det noe som kunne vært annerledes for å gjøre programmet bedre/tryggere?

Nettverk

- Hvordan beskriver du ditt sosialt nettverk her i Norge? Her i byen der du bor?
- Hvordan sosialiserer du?
- Kjenner du andre LHBTIQ+-personer? Hvor viktig er det å ha et skeivt nettverk for deg?

- Kjenner du andre fra ditt opprinnelsesland? Hvor viktig er det for deg å ha et nettverk av de som kommer fra samme opprinnelsesland? Føler du trygt?
- Har du noen nettverk i det norske LHBTIQ+-nettverket?
- Hvordan kommer du i kontakt med andre?
- Har du kjennskap til interesseorganisasjoner for LHBTIQ+-personer i Norge?
  - Hvordan ble du kjent med dem?
  - Hvordan opplever du din deltakelse i organisasjonen? Hvor viktig er dette?
- Hvordan ser du for deg fremtiden her (der du bor)? Ønsker du å flytte til en annen by? Hvorfor?
- Hvordan opplevde du covid-19-pandemien, under nedstenging?

Temaguide fokusgruppeintervjuer

I prosjektet har vi et særlig fokus på levevilkårene til LHBTIQ+-personer som deltar eller har deltatt på introduksjonsprogram, og LHBTIQ-personer som har blitt bosatt på steder med og uten LHBTIQ+-nettverk. Hensikten med denne samtalen er å identifisere utfordringer og muligheter for trygg og god integrering av LHBTI-flyktninger i Norge. Noen av dere jobber direkte med integreringsprosessen mens noen av dere har kompetanse om migrasjonshelse eller spesiell kompetanse om gruppen, og alle erfaringer er svært nyttig for oss i det videre arbeidet.

Presentasjonsrunde

- Utdanningsbakgrunn og nåværende stilling

Spørsmål

- Fortell om hvordan dere jobber med tematikk knyttet til kjønnsidentitet og seksuell orientering?
- Er det noe som tas opp i opplæringen eller personellmøte?
- Ut fra deres erfaringer hva slags utfordringer kan en seksuell minoritet ha ved integreringsprosessen i deres kommune? (Det kan handle om bosetting, negativ sosial kontroll eller annet).
- Hvordan jobber dere med disse utfordringene? Har dere rutiner for å håndtere det?
- Hvordan kartlegger dere særlig behov for LHBTIQ+-flyktninger?
- Hvordan jobber dere med bosetting av LHBTIQ+-flyktninger? Er det noe dere tar i betraktning?
- Har dere hatt noen utfordringer knyttet til bosetting av en LHBTIQ+-flyktning? Hvordan håndterte dere dette?
- Hva slags kunnskap man må ha for å best kunne hjelpe LHBTIQ+-flyktninger generelt? Er det noen kompetanse dere savner for å jobbe med LHBTIQ+-flyktninger?
- Har dere noen forslag til tiltak som kunne være på plass for å gjøre deres by/region litt mer inkluderende og tryggere for skeive flyktninger?